

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Харківський національний автомобільно-
дорожній університет**

у співпраці з

Lodz University of Technology
(м. Лодзь, Польща)

University of Security Management in Kosice
(м. Кошиці, Словаччина)

Казахський автомобільно-дорожній інститут ім. Л.Б. Гончарова
(м. Алмати, Республіка Казахстан)

ДВНЗ «Національний лісотехнічний університет України»
Навчально-науковий інститут екологічної економіки і менеджменту
(м. Львів, Україна)

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський банківський інститут»
(м. Харків, Україна)

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ
ТА ЕКОНОМІКО-ФІНАНСОВИЙ
ІНСТРУМЕНТАРІЙ УПРАВЛІННЯ
СУЧАСНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ:
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД**

МАТЕРІАЛИ

**IV Міжнародної науково-практичної конференції,
Україна, м. Харків, 24 травня 2024 р.**

Збірник наукових праць

ХНАДУ, 2024

УДК 657:336.2:338.2

*Конференція зареєстрована в УкрІНТЕІ, посвідчення № 502 від 05.12.2023 р.
Друкуються за рішенням Ради факультету управління та бізнесу ХНАДУ,
протокол № 4 від 20.05.2024 р.*

Організаційний комітет:

- Богомолов В.О.** д-р техн. наук, професор, ректор, ХНАДУ (голова оргкомітету)
- Дмитрієв І.А.** д-р екон. наук, професор, проректор з наукової роботи, ХНАДУ (заступник голови оргкомітету)
- Шевченко І.Ю.** д-р екон. наук, професор, декан факультету управління та бізнесу, ХНАДУ (заступник голови оргкомітету)
- Ковальова Т.В.** канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування, ХНАДУ (заступник голови оргкомітету)
- Качмарек Л.** dr hab. inż., prof., Vice Dean for Full Time Degree Programmes, Faculty of Mechanical Engineering, Lodz University of Technology; Head of the Research Groups Space Engineering and Functional Materials; Vice President of the Association of Polish Inventors and Rationalizers (м. Лодзь, Польща)
- Брітченко І.** dr.h.c., prof., Vice-Rector for International Relations, University of Security Management in Kosice (м. Кошиці, Словаччина)
- Калгулова Р.Ж.** канд. екон. наук, професор, завідувач кафедри економіки, Казахський автомобільно-дорожній інститут ім. Л.Б. Гончарова (м. Алмати, Республіка Казахстан)
- Воляник Г.М.** канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, ННІ екологічної економіки і менеджменту ДВНЗ «Національний лісотехнічний університет України» (м. Львів)
- Пеняк Ю.С.** канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування, ННІ «Каразінський банківський інститут» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
- Маліков В.В.** д-р наук держ. упр., професор кафедри обліку і оподаткування, ХНАДУ
- Болдовська К.П.** канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування, ХНАДУ (відповідальний секретар)

Обліково-аналітичний та економіко-фінансовий інструментарій управління сучасним підприємством: міжнародний досвід : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 24 трав. 2024 року). Харків: ХНАДУ, 2024. 255 с.

Матеріали конференції будуть корисні для науково-педагогічних працівників, науковців, представників сфери державного управління, практичних працівників, а також здобувачів вищої освіти у галузі обліку і оподаткування, фінансів, економіки, підприємництва, менеджменту.

Матеріали друкуються в авторській редакції з дотриманням індивідуального стилю. Організаційний комітет не відповідає за оригінальність тексту, достовірність фактів, власних імен та іншої інформації, що надано в рукописах, та залишає за собою право не поділяти погляди авторів на ті чи інші питання, що розглянуті в рамках конференції. Автори та їх наукові керівники несуть відповідальність за зміст наданого для участі у конференції матеріалу та гарантують відсутність в ньому академічного плагіату.

© колектив авторів

© ХНАДУ, 2024

ЗМІСТ

1. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ І РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

<i>Гаврилюк М.Р.</i> Проблеми і напрямки поліпшення обліково-аналітичної роботи за розрахунками з дебіторами	8
<i>Жураковська І.В., Тлучкевич Ю.Ю.</i> Облікове забезпечення ціноутворення вантажних автомобільних перевезень	12
<i>Ковальова Т.В., Якімова В.С.</i> Облік операцій з оборотними активами під час війни	15
<i>Кравченко О.В., Петелін К.С.</i> Методичні аспекти обліку готової продукції	17
<i>Нужна О.А.</i> Теоретико-методичні аспекти аналізу непрямих витрат підприємства	19
<i>Нужна О.А., Гезун В.В.</i> Прогнозування обсягу виробництва продукції для суб'єктів господарювання у лісовому господарстві та лісозаготівлі України на основі моделі виробничої функції Кобба-Дугласа	22
<i>Нужна О.А., Грицевич Є.В.</i> Побудова обґрунтованого прогнозу обсягу реалізації послуг на підприємствах транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності в Україні з використанням моделі парної нелінійної регресії	24
<i>Маліков В.В., Негаєва Г.В., Шагун Є.М.</i> Практичні аспекти застосування облікової політики підприємства	28
<i>Овчарова Н.В., Павленко О.С.</i> Гранти в системі фінансування СМП: облікові аспекти	31
<i>Овчарова Н.В., Хмелик Т.О.</i> Внутрішній контроль дебіторської заборгованості в системі управління підприємством	33
<i>Цікало Є.І.</i> Розвиток обліково-аналітичного забезпечення інтегрованих систем управління підприємствами	35

2. ОБЛІКОВО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА І ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

<i>Бобро В.І., Савченко А.Л.</i> Еволюція податкових систем: історичний огляд та сучасні тенденції	39
<i>Болдовська К.П., Борошко М.С., Шляхов М.С.</i> Прямі і непрямі податки: переваги і недоліки для економіки	43
<i>Болдовська К.П., Вересовська А.В., Калюжний В.Ю.</i> Податкові пільги та їх вплив на економічний розвиток	47
<i>Вербицька В.І., Вересовська А.В., Ярошенко Б.В.</i> Огляд зарубіжного досвіду внутрішнього оперативного контролю	51
<i>Вербицька В.І., Тонконог К.Г.</i> Внутрішній аудит, його необхідність та сутність	56
<i>Клим Н.М., Грицак О.С.</i> Податкові аспекти діяльності сфери гостинності	61
<i>Кріль А.Ю.</i> Передумови впровадження стандартів внутрішнього контролю	67
<i>Levkovets N.P.</i> Auditing of the financial statements of the enterprise	71
<i>Овчарова Н.В., Тітович І.С.</i> Обліково-податкова політика в частині ПДВ та запасів	74
<i>Тарасенко О.В., Хасанов В.В., Болдовська К.П.</i> Податкове навантаження на малий і середній бізнес: проблеми та шляхи вирішення	76

3. СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ОДИНИЦЯМИ

<i>Бойко Р.В.</i> Форми інвестиційної політики та їх вплив на розвиток бізнесу	81
<i>Бурковська А.В., Фещенко Я.Б.</i> Кредитні спілки та КВЕД: площа перетину	84
<i>Вербицька В.І., Андрійченко А.Ю., Бредіхін В.М.</i> Поняття та сутність фінансового посередництва	87
<i>Внукова Н.М., Остапенко В.О.</i> Тренди управління обмеженими фінансовими ресурсами підприємств	92
<i>Качмарек Л., Нєгаєва Г.В., Хорошилова І.О.</i> Стратегічне управління ризиками в банківській діяльності: важливі аспекти та інструменти	94

Пеняк Ю.С., Сердюк І.В. Тенденції та проблематика фінансових відносин з зовнішніми контрагентами.....	97
Соболь Д.О. Перспективні напрямки формування та розвитку депозитних вкладень в АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»	99
Шагун Є.М., Хорошилова І.О. Роль банківського обліку у фінансовому моніторингу та протидії відмиванню грошей	104

4. МЕНЕДЖМЕНТ ЗМІН НА СУЧАСНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ АСПЕКТИ

Богашико О.Л., Туз Ю.О. Впровадження інноваційних технологій управління в діяльність підприємств	108
Бочарова Н.А., Федотова І.В. Розвиток мультимодальних перевезень: інтеграція та оптимізація логістичних ланцюгів у глобальному масштабі.....	112
Величко Я.І. Впровадження соціальної відповідальності в процеси управління змінами	116
Водолажська Т.О., Хворостян Я.С., Котелевець Є.К. Підвищення ефективності використання трудового потенціалу підприємства.....	120
Гетьман О.О. Виникнення міні-кластера як реакція на зміну впливу факторів зовнішнього середовища	124
Каратінка М.І. Вплив міграційних процесів на розвиток підприємств: виявлення ризиків та загроз	127
Коваль П.М. Інструментарій державної політики підтримки розвитку малого і середнього підприємництва	130
Покатаєв П.С., Дяченко С.М. Професійна культура сучасного управлінця в контексті менеджменту змін	132
Сафронов В.Ю., Пономаренко В.О. Напрямки удосконалення кадрової політики підприємства	136
Христюк Т.М. Методи удосконалення управління маркетинговою діяльністю ТОВ «БЕСТТРЕЙДЗ»	140

5. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

<i>Вареник В.М., Піскова Ж.В.</i> Рамка кваліфікації професії менеджер з продажу та торговельного агента як основа для формування освітньо-професійної програми.....	143
<i>Вербицька В.І., Недайкаш В.В., Челомбітько Н.В.</i> Аспекти нормативно-правової бази Республіки Молдова щодо якості аудиту в контексті діючої реформи	146
<i>Деділов В.В., Перунова О.М.</i> Нормативно-правове забезпечення розвитку підприємства	150
<i>Kazyieva L.S.</i> Types and forms of entrepreneurship	154
<i>Леонтьєва Л.В., Анненко А.В., Охрімова В.І.</i> Нормативно-правове регулювання господарсько-договірних відносин	158
<i>Леонтьєва Л.В., Коньова К.А., Нікітенко Д.М.</i> Законодавче закріплення фінансового контролю під час воєнного стану.....	161
<i>Маліков В.В., Белов Л.О., Козельська О.І.</i> Нормативно-правове регулювання складання фінансової звітності на підприємствах транспорту.....	166
<i>Перунова О.М., Рождественський О.А.</i> Підстави та наслідки, які є зазначеними в законодавстві про визнання господарського договору недійсним	172
<i>Сєдих Р.Є.</i> Банкрутство юридичної особи: механізм та зміст подання заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство.....	176
<i>Шулепова А.Г., Якушкіна В.Р.</i> Дослідження нормативно-правових аспектів щодо ліцензування сфери будівництва.....	181

6. ПЕРСПЕКТИВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

<i>Благодир О.Я.</i> Загрози стрімкого впровадження інформаційних систем і технологій обліку	185
<i>Болдовська К.П., Тарасенко А.В., Черниш Д.С.</i> Цифровізація податкової системи: сучасні технології та їх застосування	189

<i>Вербицька В.І., Надвіренко А.Р., Левченко Н.П.</i> Методологічні аспекти бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки ...	193
<i>Голячук Н.В.</i> Вплив цифрової економіки на модернізацію бухгалтерського обліку	197
<i>Січевська Х.Т.</i> Перспективи та виклики застосування штучного інтелекту в аудиті	200
<i>Тодорова А.С., Сем'ян А.А., Вербицька В.І.</i> Перспективи модернізації бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки	202
<i>Тонконог К.Г.</i> Цифрове оподаткування: виклики та перспективи у контексті розвитку цифрової економіки	210
<i>Хорошилова Д.С., Хорошилова І.О., Шедякова Т.Є.</i> Области застосування комп'ютерних систем	216
<i>Яковенко С.Л., Минич Ю.В.</i> Цифровізація бухгалтерського обліку та контролю	220
<i>Ярошенко Б.В., Шляхов М.С.</i> Технологічні інновації у бухгалтерській сфері	224

7. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

<i>Бенько В.С.</i> Облік доходів і витрат: сучасна практика, проблеми та шляхи вирішення	226
<i>Ковальова Т.В., Власенко М.В.</i> Облік розрахункових операцій: поняття, принципи та шляхи удосконалення під час воєнного стану	230
<i>Ковальова Т.В., Калгулова Р.Ж.</i> Удосконалення облікової політики підприємства щодо транспортно-експедиторських послуг	234
<i>Костяниця Д.О., Хорошилова І.О.</i> Проблеми обліку та контролю дебіторської заборгованості на підприємствах України	238
<i>Мащенко О.В., Дяченко М.М.</i> Податки як інструмент державного впливу на соціально-економічний розвиток України	241
<i>Глучкевич Н.В.</i> Бібліометрична оцінка наукових підходів до визначення поняття «готова продукція»	247
<i>Яшарова Д.О., Хорошилова І.О., Грищенко В.І.</i> Організація та методика обліку готової продукції на підприємстві	250

1. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ І РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

ПРОБЛЕМИ І НАПРЯМКИ ПОЛІПШЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ РОБОТИ ЗА РОЗРАХУНКАМИ З ДЕБІТОРАМИ

Гаврилюк М.Р., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Дебіторська заборгованість є важливим активом для будь-якого підприємства, відтак неефективний його облік може призвести до збитків і фінансових проблем. Для покращення обліку дебіторської заборгованості на підприємстві, потрібно впровадити комплексний підхід, який включає в себе автоматизацію процесів, впровадження ефективних систем контролю та аналізу, а також посилення взаємодії між відділами.

У процесі обліку розрахунків з дебіторами підприємства можуть стикатись з низкою проблем, які є вельми різноманітними та відображають різні аспекти бізнесу.

Так, однією з основних проблем у цій сфері є просоченість платежів, коли клієнти не виконують свої фінансові зобов'язання вчасно. Це може призвести до недостачі готівки на підприємстві та ускладнити ведення операцій.

Іншою проблемою є недостатній контроль за кредитними лімітами, що може призвести до надання підприємством великих кредитів клієнтам, які не в змозі їх повністю виплатити, – це може стати причиною великих втрат для підприємства.

Іноді підприємства стикаються з ситуацією, коли клієнти не оплачують рахунки через різні причини, такі як фінансові труднощі або недолік умов оплати.

Також процес стягнення боргів може ускладнити неповна або неточна інформація про клієнтів. Наприклад, невідоме місце знаходження клієнта або невірний контактний номер може ускладнити зв'язок із клієнтом для врегулювання питання платежу.

Ще одним негативним моментом організаційного характеру є погана координація між відділами підприємства. Так, неефективна комунікація та координація між різними структурними підрозділами (бухгалтерія, відділ продажів, виконавче керівництво тощо) може призвести до того, що підприємство не зможе вчасно виявляти та вирішувати проблеми з дебіторською заборгованістю.

Не менший негативний вплив чинить погана організація документообігу. Неорганізованість або неповна документація про транзакції з клієнтами може ускладнити ведення обліку розрахунків з дебіторами та створити проблеми при звітності.

Також підприємства можуть стикатися з відсутністю ефективної системи нагадувань та стягнення боргів, що може призвести до «хронізації» неплатежу, що буде важко врегулювати.

Для подолання цих проблем важливо впроваджувати ефективні системи управління дебіторською заборгованістю, автоматизувати процеси обліку і контролю, а також забезпечити взаємодію між різними відділами підприємства.

Першим кроком до поліпшення обліково-аналітичної роботи з дебіторською заборгованістю на підприємстві є автоматизація процесів обліку. Впровадження спеціалізованого облікового програмного забезпечення дозволить автоматизувати процеси виписування рахунків, відстеження платежів, контроль за простроченими платежами та ге-

нерацію звітності. Це значно спростить роботу бухгалтерів та зменшить ризик помилок у обліку.

Значно полегшити процес обліку розрахунків з дебіторами може впровадження електронного обміну документами між підприємством та його клієнтами. Це дозволяє отримувати рахунки на оплату, нагадування про прострочені платежі та іншу необхідну інформацію швидко та ефективно.

Важливим аспектом поліпшення обліку дебіторської заборгованості є впровадження стандартів і процедур, які визначають правила ведення обліку, процедури контролю та взаємодії між відділами. Це дозволить уніфікувати процеси та забезпечити однаковий підхід до управління дебіторською заборгованістю на всьому підприємстві.

Дебіторська заборгованість є важливим складником фінансового стану будь-якого підприємства, і правильне управління нею визначає фінансову стійкість та прибутковість підприємства.

Ефективне управління дебіторською заборгованістю потребує тісної співпраці між бухгалтерією, відділом продажів та виконавчим керівництвом. Впровадження системи звітності та обміну даними між цими відділами дозволить забезпечити однаковий рівень інформації та спростить прийняття стратегічних рішень щодо управління дебіторською заборгованістю.

Управління дебіторською заборгованістю – це постійний процес, який потребує перманентного моніторингу, аналізу результатів та оптимізації. Завдяки регулярному аналізу можна вчасно виявляти проблемні ситуації та реагувати на них, що дозволяє зберігати фінансову стійкість підприємства. Постійне вдосконалення процесів обліку та контролю дозволить підприємству ефективно реагувати на зміни у ринкових умовах та забезпечити стабільність фінансового стану.

Важливим аспектом управління дебіторською заборгованістю є аналіз платіжних термінів, тобто термінів виплати рахунків клієнтами. Шляхом аналізу та визначення оптимальних платіжних умов можна зменшити час обороту кредитів та підвищити ліквідність підприємства.

Також доцільним є впровадження системи кредитного скорингу, що дозволяє оцінити кредитоспроможність клієнтів і визначити ризик неплатежів. Це допомагає підприємствам приймати обґрунтовані рішення щодо надання кредиту та управління дебіторською заборгованістю.

Важливим етапом управління дебіторською заборгованістю є аналіз заборгованості та формування резервів на покриття можливих втрат від неплатежів. Це дозволяє зменшити ризик втрат та збільшити надійність фінансової звітності підприємства.

Також для ефективного управління дебіторською заборгованістю необхідно мати систему контролю, яка дозволить оперативно виявляти і вирішувати проблемні ситуації. Впровадження процедур контролю за простроченими платежами, систем моніторингу кредитного ліміту клієнтів та аналізу ризиків допоможе попередити затримки у виплаті та зменшити ризик неплатоспроможності клієнтів.

Таким чином, поліпшення обліково-аналітичної роботи з дебіторською заборгованістю є важливим завданням для будь-якого підприємства, оскільки це дозволяє забезпечити стабільність фінансового стану, зменшити ризики неплатежів та підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами в цілому.

Шляхом впровадження комплексних заходів, таких як автоматизація облікових процесів, удосконалення аналітичних методів підприємства, впровадження систем контролю та оптимізація розрахунків з дебіторами, підприємство може забезпечити ефективне управління дебіторською заборгованістю, досягти більшої ефективності і підвищити свою конкурентоспроможність на ринку.

ОБЛКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦІНОУТВОРЕННЯ ВАНТАЖНИХ АВТОМОБІЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

*Жураковська І.В., канд. екон. наук, доцент
Тлущкевич Ю.Ю., здобувач вищої освіти
Луцький національний технічний університет*

Хоча існує думка, що ціна диктується ринком, вона одночасно може бути конкурентною перевагою. Тому інформаційне забезпечення цього процесу відіграє важливу роль в діяльності підприємства, основою якого є бухгалтерський облік. В нашому дослідженні ми стверджуємо, що основою ціни вантажних автомобільних перевезень є собівартість, формування якої вимагає якісного групування та аналізу транспортних витрат, їх зміни під впливом різних внутрішніх і зовнішніх факторів. Ця інформація надзвичайно важлива при ціноутворенні і визначенні конкурентної ціни перевезень на ринку.

За всього різноманіття методів не існує універсального способу встановлення цін на транспортні послуги [1]. Ціноутворенню приділено чимало досліджень, проте більшість з них мають маркетингове спрямування [1].

Нами проведено дослідження ціноутворення більш ніж 30 транспортних підприємств 2021-2022 роках відповідно до їх розміру, тобто кількості автомобілів. Результати досліджень показали, що значні в структурі витрат відбулись значні зміни у всіх категоріях підприємств. Практика ціноутворення на досліджуваних підприємствах (17 з 20 опитуваних) полягає в наступному: розраховується кількість потрібного пального відповідно до кілометражу і далі – націнка відповідно до розрахунків попередніх років. Тому інформаційною основою ціни є облік витрат пального. Але наші дані показують, що таке ціноутворення не правильне, адже частка пального у витратах підприємства міняється не лише протягом року, але й залежить від розміру підприємства. Наприклад, на підприємствах до 20 ав-

томобілів частка витрат на пальне у 2021-2022 роках зростала майже на 10%, тобто використання обсягів пального в якості основного чинника при ціноутворенні є виправданим і не було програшним у 2022 році, але для підприємств з кількістю автомобілів більше 20 частка витрат на пальне зменшилась на 6%.

Таким чином, при ціноутворенні у 2022 році досліджувані нами підприємства орієнтувались на показники 2021 року, відхилення в прогнозованій собівартості та фактичній у 2022 році представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Відхилення в прогнозованій собівартості послуг перевезень на досліджуваних підприємствах (середні показники)

№ з/п	Показник	Підприємства до 10 автомобілів		Підприємства до 20 автомобілів		Підприємства більше 20 автомобілів	
		Факт 2021	Прогноз 2022	Факт 2021	Прогноз 2022	Факт 2021	Прогноз 2022
1	Відсоток витрат на паливо та мастила для автотранспорту в загальних витратах підприємства	44,45	44,45	23,18	23,18	41,42	41,42
2	Витрати на пальне, тис. грн	4355	13036	7193	7528	20013	18219
3	Прогнозні витрати підприємства, виходячи з їх питомої ваги в 2021 році, тис. грн	X	29328	X	32476	X	43985
4	Фактичні витрати підприємства, тис. грн	9797	27114	31040	23980	48317	51844
5 (3-4)	Відхилення прогнозних та фактичних витрат 2022 року	X	2214	X	8496	X	-7858

Джерело: складено автором.

Ціноутворення витрат пропорційно використаному пальному на підприємствах з кількістю автотранспорту понад 20 автомобілів виходячи з їх частки у 2021 році створює прогнозну собівартість. Як наслідок, великі підприємства зазнали збитків у 2022 році, що підтверджується статистичними даними.

Тому, облік витрат на автомобільні перевезення має бути гнучким і таким, який пристосовується до різних факторів.

Нами сформульовано наступні вимоги до моделі обліку собівартості транспортних перевезень, яка є основою формування ціни:

- гнучкість, яка проявляється в легкості отримання даних, автоматизації;

- адаптивність, тобто можливість використання на більшості підприємствах.

Аналіз фактичних даних свідчить про важливість використання нормативного методу з подальшим аналізом відхилень з наступних причин:

- витрати на паливо, пропорційно яким ведеться розподіл витрат, списуються в кінці рейсу, тому бувають місяці, де списано багато пального (закінчення більшості рейсів) і місяці, де списано незначну кількість пального. Відповідно, загальновиробничі витрати за місяць будуть розподілені непропорційно по рейсам;

- фактична собівартість визнається після надходження всіх документів і розподілу витрат, цей період не співпадає з кінцем місяця;

- постійні витрати непропорційно відносяться до рейсу.

Упровадженню моделі передує розробка якісної облікової політики з переліком витрат прямих і тих, що підлягають розподілу. Наші дослідження показали, що перелік витрат практично однаковий, але розподіл витрат пропорційно лише пальному спотворює собівартість, так як пальне списується в кінці рейсу, а не в кінці місяця.

У сучасних умовах «життя» бізнесу, потрібно врахувати зміни зовнішнього середовища, та знайти можливості ефективного впливу на формування попиту і пропозиції транспортних послуг, відштовхуючись від собівартості послуг. Запропонована модель обліку відрізняється від аналогічних тим, що передбачено постійний моніторинг структури витрат не лише для управління ними, а й для використання норма-

тивного методу калькулювання при ціноутворенні. Метод не є трудомістким і апробований на двох автотранспортних підприємствах, показав свою ефективність та практичність.

Перелік посилань:

1. Радченко О. А. Особливості ціноутворення на транспортні послуги на основі маркетингового підходу. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2021. Вип. 4. С. 43-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2021_4_8

2. Даниленко В. І. Особливості маркетингового ціноутворення при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності в умовах військового стану *Економічний простір*. 2022. № 181. С. 55-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2022_181_11

ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Ковальова Т.В., канд. екон. наук, доцент

Якімова В.С., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Оборотні активи в діяльності підприємства мають велике значення, оскільки вони визначають ефективність використання капіталу та можуть впливати на фінансовий стан підприємства. Оборотні активи такі, як готівка, товари, незавершений виробництво, дебіторська заборгованість та інші активи, які підприємство може швидко здійснити в обороті [1, 2]. Вони призначені для реалізації протягом короткострокового періоду, зазвичай до одного року Їх ефективне використання допомагає забезпечити сталі поставки товарів або послуг, підтримує ліквідність підприємства та сприяє його успішному функціонуванню. Облік оборотних активів в діяльності підприємства є одним з ключових аспектів фінансового управління. Облік оборотних активів включає в себе їхнє визначення, класифікацію, оцінку та контроль за їхнім обігом. Це допомагає підприємству ефективно управляти своїми ресурсами, підтримувати ліквідність і забезпечувати безперебійну діяльність. Додатково контроль за оборотними

активами дозволяє підприємству уникнути ризиків збитків та забезпечує здійснення виробничих процесів без перешкод.

Облік оборотних активів є важливою складовою фінансового управління підприємством. Це включає в себе реєстрацію всіх оборотних активів, таких як запаси, грошові кошти, дебіторська заборгованість тощо. Для цього можна використовувати різні методи обліку, такі як метод «перший вийшов, перший увійшов» або метод «останній вийшов, перший увійшов» та ін. Важливо правильно провести облік оборотних активів, оскільки вони впливають на фінансовий стан підприємства.

Під час війни проблеми обліку оборотних активів можуть бути вкрай складні через небезпечні умови, збитки від обстрілів або пожеж, втрату документації та інфраструктури. У таких ситуаціях важливо вести детальний облік усіх змін у стані активів, намагатися зберегти докази власності та оцінки в межах можливостей. Також важливо співпрацювати з урядовими органами та страховими компаніями для відшкодування збитків.

Під час війни управління оборотними активами та їхній захист набуває для бізнесу вирішального значення. Ось кілька способів покращити облік оборотних активів у воєнний час:

- посилення заходів безпеки. Необхідно впровадити суворі протоколи безпеки, щоб захистити оборотні активи від крадіжок і пошкоджень у періоди нестабільності;

- регулярні інвентаризації. Проводити часті та ретельні інвентаризації для забезпечення точності обліку оборотних активів в умовах потенційних перебоїв у ланцюгах постачання;

- використання технологій. Інвестувати в бухгалтерське програмне забезпечення та системи, які можуть забезпечити відстеження і моніторинг оборотних активів у режимі реального часу, що дозволить краще приймати рішення у воєнний час.

Перелік посилань:

1. Донін Є.О. Особливості сучасних підходів щодо специфіки класифікації оборотних активів підприємства. *Економіка і організація управління*. 2018. № 1. С. 75–85.

2. Лебедева А.М. Методичні аспекти аналізу ефективності використання оборотних активів підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 3. URL: [http://zt.knteu.kiev.ua/files/2015/%E2%84%961\(78\)/uazt_2015_1_9.pdf](http://zt.knteu.kiev.ua/files/2015/%E2%84%961(78)/uazt_2015_1_9.pdf)

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

*Кравченко О.В., канд. екон. наук, доцент
Петелін К.С., здобувач вищої освіти
Сумський державний університет*

Ефективне управління виробництвом має ключове значення для підприємств, оскільки саме через виробництво готової продукції вони отримують та максимізують свій прибуток. Задля підвищення конкурентоспроможності підприємства важливим аспектом є система контролю над обсягами реалізації продукції, оскільки вона впливає на формування фінансових результатів і є вагомим показником для оцінки ефективності діяльності підприємства. Саме тому формування достовірної та своєчасної облікової інформації щодо готової продукції дозволить вплинути на ефективність її виробництва, конкурентоспроможність, підвищити економічний потенціал підприємства.

Готова продукція – це кінцевий результат виробничого процесу, який пройшов усі етапи обробки та контролю якості й відповідає вимогам для реалізації або подальшого використання. В цілому готова продукція на підприємстві проходить такі операції: випуск з виробництва і здача її на склади; зберігання на складах; відпуск покупцям; одержання грошей від покупців. Процес реалізації завершує кругообіг господарських засобів на підприємстві.

Ключовим аспектом при організації обліку готової продукції є визначення її характеристик. Підприємства виготовляють продукцію відповідно до укладених договорів, розроблених планових завдань, які визначають асортимент, кількість

і якість продукції. Зазвичай, готову продукцію групують за формою, ступенем готовності та технологічною складністю.

В обліку методологічною основою про готову продукцію, яка відноситься до запасів, є НП(С)БО 9 «Запаси» і 16 «Витрати» [1, 2]. Відповідно до яких визнання та оцінка готової продукції на балансі підприємства, відбувається за первісною вартістю, якщо вона виробляється власними силами, тоді первісна вартість – це сума виробничих витрат. Повний перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості готової продукції визначається підприємством. Для уникнення розбіжностей в оцінці готової продукції необхідно визначити відхилення між її фактичною та умовною вартістю після формування калькуляції.

Реалізація готової продукції відбувається за ціною реалізації. Вважаємо, що при цьому необхідно враховувати справедливу ціну на виготовлену продукцію з урахуванням витрат понесених на виробництво, витрат на маркетингові дослідження, на рекламу, на оплату праці торговим агентам та прибутковості підприємства.

Облік готової продукції ведеться за місцями зберігання у натуральних чи вартісних показниках на основі первинних документів. Недосконалість первинного обліку може призвести до неправильного та неповного оприбуткування продукції, невиконання МВО своїх обов'язків, викривлень даних синтетичного та аналітичного обліку, а також до нерационального використання ресурсів підприємства. Удосконалити облікову документацію і документообіг можна за такими напрямками: підвищення оперативності оформлення та обробки інформації під час реалізації; підвищення рівня об'єктивності аналітичної інформації; підвищення контролю з обліку вибуття готової продукції, виробничих запасів і товарів; економія витрат ресурсів та праці документування, обробки документів.

Перелік посилань:

1. НП(С)БО 9 «Запаси», затверджене Наказом МФУ № 246 від 20.10.1999 р. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

2. НП(С)БО 16 «Витрати», затверджене Наказом МФУ № 318 від 31.12.1999 р. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ НЕПРЯМИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

*Нужна О.А., канд. екон. наук, доцент
Луцький національний технічний університет*

У діяльності будь-якого суб'єкта господарювання виникають непрямі витрати, величина яких, відповідно, має вплив на фінансові результати та рівень рентабельності діяльності даного суб'єкта господарювання.

Зважаючи на те, що у нормативних актах України не наведено визначення непрямих витрат, нами досліджено підходи науковців (Безверхий К.В. [1], Борович О.В. [4], Гришко Н.В. [6], Катречко М.О. [10], Остапенко Т.М. [13], Черевань К.Ю. [10], Шевченко Н.О. [14]) до трактування цього поняття і визначено наступне: вчені зауважують на тому, що основою при віднесенні до непрямих витрат є саме об'єкт їх обліку, а також що дані витрати обов'язково підлягають розподілу. Досить часто непрямі витрати називають ще накладними витратами або ж витратами обігу.

Вважаємо, що непрямі витрати можна інтерпретувати як такі витрати, які не можуть прямо відноситись до об'єкта обліку витрат (не є прямими витратами) та підлягають розподілу при включенні до собівартості продукції.

Опрацювавши навчально-методичну літературу з економічного аналізу та аналізу господарської діяльності [1-2; 7-9; 11-12], ми виявили, що окремої методики аналізу непрямих витрат не розроблено. Отже, враховуючи те, що непрямі витрати перебувають в складі операційних витрат, ми адаптували методику аналізу операційних витрат до аналізу непрямих витрат з врахуванням їх особливостей.

Метою аналізу непрямих витрат, як вірно зазначає Волинець Л., є «визначення обґрунтованості понесених витрат та оцінки впливу окремих факторів на їх величину. Результати аналізу дають змогу виявити резерви зниження

витрат підприємства та причини перевитрат, а також визначити базу для планування витрат» [5].

Визначимо основні завдання аналізу непрямих витрат підприємства: надання інформації для прийняття ефективних управлінських рішень; «вивчення інформації про непрямі витрати за рівнями управління та різними структурними підрозділами одного рівня з метою оперативного контролю таких витрат та оцінки результатів діяльності як підприємства в цілому, так і центрів відповідальності, зокрема» [4]; зниження рівня нерационального використання необхідних ресурсів і непродуктивних витрат; виявлення внутрішньовиробничих резервів зниження рівня непрямих витрат для їх планування на перспективу.

Важливим етапом аналізу непрямих витрат підприємства є також визначення об'єктів аналізу непрямих витрат, до яких, на нашу думку, слід включити всі складові таких витрат. Уточнений склад об'єктів аналізу непрямих витрат подано в авторефераті дисертації Борович О.В.: «витрати на транспортування та зберігання цінностей; бригадні, фермські, цехові та галузеві загальновиробничі витрати; адміністративні та загальногосподарські витрати; витрати на утримання техніки та комбайнів, зокрема; маркетингові витрати, внутрішньогосподарські витрати на збут, витрати координації операцій» [4].

Щодо етапів аналізу непрямих витрат, то вважаємо за доцільне визначити їх відповідно до етапів аналізу витрат операційної діяльності, а саме: аналіз динаміки, аналіз структури, аналіз ефективності і факторний аналіз непрямих витрат. При визначенні етапів аналізу непрямих витрат ми орієнтувались на етапи аналізу операційних витрат.

Таким чином, нами уточнено підходи до трактування непрямих витрат, а також визначено мету, основні завдання та етапи проведення аналізу непрямих витрат підприємства.

Перелік посилань:

1. Адлер О.О., Лесько О.Й. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2019. 118 с.
2. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. / Г.І. Кіндрацька, М.С. Білик, А.Г. Загородній. Львів: ЗУКЦ, 2017. 310 с.
3. Безверхий К.В. Непрямі витрати в системі управління промислових підприємств: обліково-контрольний аспект: монографія. Київ: ЦУЛ, 2013. 276 с.
4. Борович О.В. Облік та аналіз непрямих витрат сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2010. 20 с.
5. Волинець Л. Методика проведення аналізу операційних витрат підприємства. *Вісник Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ*. 2020. Вип. 3. С. 45-51.
6. Гришко Н.В. Сучасні концепції управління витратами промислових підприємств. URL: http://www.lukyapenko.at.ua/_ld/2/208_.pdf (дата звернення 26.04.2024).
7. Даценко Г.В., Коцеруба, Н.В., Крупельницька, І.Г., Кудирко О.М., Лобачева І.Ф. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2021. 416 с.
8. Єгорова О.В., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник Ю.М. Економічний аналіз: навч. посіб. Полтава: РВВД ПДАА, 2018. 290 с.
9. Єршова Н. Ю., Портна О.В. Аналіз господарської діяльності: теорія та практикум: навч. посіб. Львів: «Магнолія-2006», 2021. 312 с.
10. Катречко М.О., Черевань К.Ю. Багатокритеріальна класифікація витрат за принципом «різні витрати для різних цілей». *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. № 2(7). 2009. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fkd/2009_2/index.html (дата звернення 26.04.2024).
11. Кіндрацька Г.І., Загородній А.Г., Кулиняк Ю.І. Аналіз господарської діяльності: підр. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. 320 с.
12. Мулик Т. О., Материнська О.А., Пльонсак О.Л. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2017. 288 с.
13. Остапенко Т.М. Інтерпретація прямих та непрямих витрат для цілей калькулювання. *Економіка. Управління. Інновації*. 2013. № 2(10). URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/20c93811-64d8-49da-8f40-247c9a8aa310/content> (дата звернення 26.04.2024).
14. Шевченко Н.О. Теоретичні проблеми обліку витрат виробництва. *Інноваційна економіка*. 2012. № 9. С. 276–279.

ПРОГНОЗУВАННЯ ОБСЯГУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У ЛІСОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ ТА ЛІСОЗАГОТІВЛІ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ МОДЕЛІ ВИРОБНИЧОЇ ФУНКЦІЇ КОББА-ДУГЛАСА

Нужна О.А., канд. екон. наук, доцент

Гезун В.В., здобувач вищої освіти

Луцький національний технічний університет

У складі економіки України важливе місце займає така галузь, як лісове господарство та лісозаготівлі. Тому актуальним є дослідження, пов'язані з аналізом діяльності суб'єктів господарювання в даній галузі, пошуком шляхів підвищення ефективності їх функціонування, а також побудовою науково обґрунтованих прогнозів показників їх діяльності.

Одним з інструментів, за допомогою якого можна дослідити вплив факторів праці та капіталу на обсяги виробництва продукції, є виробнича функція Кобба-Дугласа.

Мета нашого дослідження – на основі реальних статистичних даних для суб'єктів господарювання в сфері лісового господарства та лісозаготівлі визначити прогнозні обсяги виробництва продукції (товарів, робіт, послуг) даних суб'єктів господарювання.

Моделювання було проведене за даними Державної служби статистики України за 2013-2020 роки (таблиця 1).

Отримана нами аналітична формула виробничої функції Кобба-Дугласа для суб'єктів господарювання у лісовому господарстві та лісозаготівлі має наступний вигляд:

$$Y = 14,151 \cdot X_1^{0,692} \cdot X_2^{0,225}, \quad (1)$$

де Y – обсяги виробництва продукції (товарів, послуг), тис. грн.;

X_1 – витрати на оплату праці, тис. грн.;

X_2 – залишкова вартість основних засобів, тис. грн.

Таблиця 1

**Статистичні дані для побудови моделі виробничої функції
Кобба-Дугласа для суб'єктів господарювання у лісовому
господарстві та лісозаготівлі України за 2013-2020 роки**

№ з/п	Рік	Значення факторів		Значення показника (обсяги виробництва продукції (товарів, послуг)), тис. грн
		Затрати праці, тис. грн	Затрати капіталу, тис. грн	
1	2013	2163827,8	1651886,5	7888296,3
2	2014	2411190,6	1716848,8	9650411,5
3	2015	3429870,8	2217819,9	13539628,4
4	2016	4700456,8	2547288,7	16480595,8
5	2017	5926344,8	2928070,1	19269860,4
6	2018	7311758,3	3387166,9	23249510,0
7	2019	6764092,1	3299282,4	21319290,5
8	2020	6308359,2	3157928,9	20819768,2
Сума		39015900,4	20906292,2	132217361,1

Джерело: [1-3].

На основі динаміки факторів було визначено їх прогностні значення ($X_1^{np} = 6826425,6$ тис. грн, $X_2^{np} = 3346184,2$ тис. грн) і обчислено прогностне значення показника – обсяг виробництва продукції ($Y^{np} = 22217597,5$ тис. грн) для суб'єктів господарювання у лісовому господарстві та лісозаготівлі України.

Перелік посилань:

1. Витрати на персонал суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2013-2022 роках. *Державна служба статистики України* : веб-сайт. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/pssg/vpsg_ek_2013_2021_u.xlsx (дата звернення 26.04.2024).

2. Необоротні активи підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2013-2022 роки. *Державна служба статистики України* : веб-сайт. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pok_bal_pidpr/no_pv_ed_goz_13_20_ue.xlsx (дата звернення 26.04.2024).

3. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2013-2020 роках. *Державна служба статистики України* : веб-сайт. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pssg/ovpsg_ek_2013_2020_u.xlsx (дата звернення 26.04.2024).

ПОБУДОВА ОБГРУНТОВАНОГО ПРОГНОЗУ ОБСЯГУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОСЛУГ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТРАНСПОРТУ, СКЛАДСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА, ПОШТОВОЇ ТА КУР'ЄРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ З ВИКОРИСТАННЯМ МОДЕЛІ ПАРНОЇ НЕЛІНІЙНОЇ РЕГРЕСІЇ

*Нужна О.А., канд. екон. наук, доцент
Грицевич Є.В., здобувач вищої освіти
Луцький національний технічний університет*

Обсяг реалізації послуг є важливим показником, який характеризує діяльність підприємств транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності.

Цей показник формується під впливом значної кількості факторів, частина з яких залежить від самого підприємства і частина є зовнішніми факторами, на які підприємство вплинути не може.

Оскільки діяльність підприємств транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності тісно пов'язана з наявністю у них, зокрема, транспортних засобів, будівель та споруд, то вагомим фактором, який визначає обсяг реалізованих послуг є вартість основних засобів.

Мета нашого дослідження – перевірити гіпотезу про наявність зв'язку між вартістю основних засобів і обсягом реалізації послуг для підприємств транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності України.

Методи, які ми використовували в нашому дослідженні – економетричне моделювання, зокрема, модель парної регресії, в якій фактором є залишкова вартість основних засобів, а показником – обсяг реалізованих послуг.

Дослідження було проведене за даними Державної служби статистики України за період 2015-2022 роки (таблиця 1). Аналіз розміщення точок поля кореляції показав, що доцільно обрати аналітичну форму залежності у вигляді квадратичної функції:

$$Y = a \cdot X^2 + b, \quad (1)$$

де Y – показник;
 X – фактор;
 a, b – параметри регресії.

Таблиця 1

Статистичні дані і розрахункові значення показника моделі парної непарної лінійної регресії для підприємств транспорту, складського господарства, поштової і кур'єрської діяльності в Україні за 2015-2022 роки

№ з/п	Рік	Значення фактора (залишкова вартість основних засобів) тис. грн	Значення показника (обсяг реалізованих послуг), тис. грн	
			Статистичні дані	Розрахункові значення
1	2015	855892240,1	293959424,5	369070561,1
2	2016	920526991,8	365332652,7	311459866,7
3	2017	723063179,0	437226465,9	474304185,8
4	2018	696626269,3	502228629,9	493136149,2
5	2019	596191124,5	542968216,4	558286154,5
6	2020	655589114,3	498243640,5	520979062,6
7	2021	674832666,7	580411722,3	508133114,8
8	2022	665658405,0	529302046,1	514303703,6
Сума		-	3749672798,3	3749672798,3

Дані наведено без урахування результатів діяльності банків та бюджетних установ, за 2014-2021 роки без тимчасово окупованої території Автономної республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях; дані за 2021 рік наведено без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

Джерело: [1-2].

Після обчислення параметрів регресії було отримано такий її аналітичний вигляд:

$$Y = -0,000000000502 \cdot X^2 + 736631825,26, \quad (2)$$

де Y – обсяг реалізованих послуг на підприємствах транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності, тис. грн.;

X – залишкова вартість основних засобів на підприємствах транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності, тис. грн.

Порівняємо значення показника реальні і обчислені за формулою (2) (таблиця 1).

Перевірка моделі на адекватність за критерієм Фішера показала, що отримана модель може використовуватись для аналізу та прогнозування, оскільки розрахункове значення критерію Фішера (20,3) перевищує ніж табличне значення цього критерію (4,6).

На рис. 1 наведено графік статистичних даних і лінії парної нелінійної регресії для обраних фактора і показника.

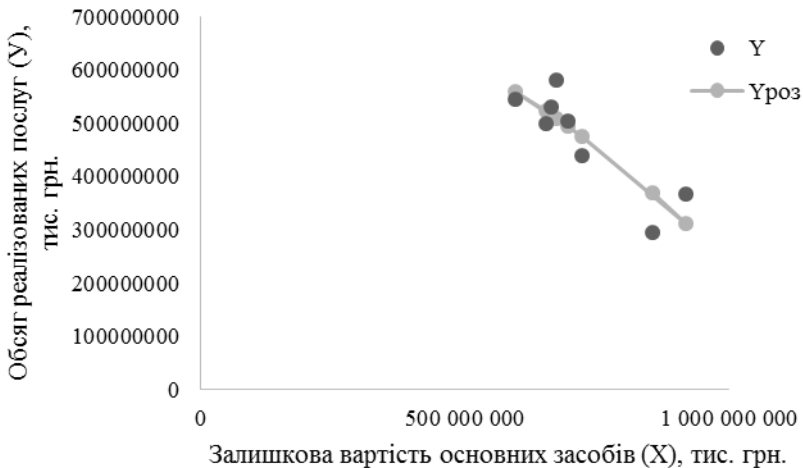

Рис. 1. Графік статистичних даних і лінії парної нелінійної регресії для обраних фактора і показника для підприємств транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності в Україні за 2015-2022 роки

Джерело: побудовано автором за даними [2].

Проведемо прогнозування на основі отриманої економетричної моделі. Як показали розрахунки, залишкова вартість основних засобів на підприємствах транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності України, не мала стійкої динаміки, але можна вважати, що загалом в середньому вона зменшувалась на 2,91% щороку. На основі цього нами визначено прогнозне значення фактора, тобто прогнозовану суму залишкової вартості основних засобів на підприємствах транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності України на 2023 рік (646226598,1 тис. грн.). Підставивши отримане прогнозоване значення фактора у рівняння парної нелінійної регресії (2), ми обчислили прогнозне значення показника (обсяг реалізованих послуг на підприємствах транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності України) і отримали 527094586,2 тис. грн.

Встановлено, що відхилення прогнозного значення показника складає 122778334,4 тис. грн, на основі чого розраховано нижню і верхню межу надійного інтервалу прогнозного значення показника (обсяг реалізованих послуг). Таким чином, якщо у 2023 році на підприємствах транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності України залишкова вартість основних засобів буде складати 646226598,1 тис. грн, то обсяг реалізованих послуг згідно побудованої економетричної моделі з ймовірністю 0,95 буде належати проміжку значень [404316251,8; 649872920,6] тис. грн.

Перелік посилань:

1. Необоротні активи підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2013–2022 роки. *Державна служба статистики України* : веб-сайт. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pok_bal_pidpr/no_pv_ed_roz_13_20_ue.xlsx (дата звернення: 27.04.2024).

2. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2010–2022 роках. *Державна служба статистики України* : веб-сайт. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/fin_new/Orp_kved_10_21.xlsx (дата звернення: 27.04.2024).

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Маліков В.В., д-р наук держ. упр., професор

Негаєва Г.В., здобувач вищої освіти

Шагун Є.М., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Облікова політика підприємства та порядок її складання являє собою досить складний процес, який повинен не тільки передбачати вибір з кількох варіантів обліку, а й діяти в межах чинного законодавства.

Облікова політика підприємства є основою діяльності будь-якого підприємства оскільки визначає порядок ведення обліку, побудований на всебічному аналізі можливих варіантів. Тому питання її складання, особливо застосування наукових методологічних розробок на практиці, є актуальним і сьогодні.

Питання формування та реалізації облікової політики підприємств досліджувалися багатьма вченими, серед яких Ф.Ф. Бутинець, М.В. Кужельний, С.Л. Коротаєв, В.Г. Лінник, Е.С. Хендриксен, Л.З. Шнейдман та інші.

Проте, незважаючи на широке висвітлення наявних проблем та шляхів їхнього вирішення, а також методичних та методологічних розробок, питання застосування на практиці потребують подальшого вивчення.

Метою дослідження є розробка змісту облікової політики, який дозволить на практиці створити реально діючий документ, використовуючи досвід провідних вчених, та сприятиме підвищенню ступеня впорядкованості облікової роботи в цілому.

Порядок формування облікової політики розглядався багатьма вченими [1-8]. Хоча невирішених питань ще багато, основним з них для цілей практичного застосування є саме її конкретний зміст.

Облікова політика підприємства призначена, перш за все, для правдивого та повного висвітлення діяльності суб'єкта господарювання, що реалізується на практиці шляхом складання фінансової звітності.

З огляду на це автором вбачається доцільним виділяти наступні її розділи/підрозділи, додержуючись структури фінансової звітності:

- загальні положення;
- облік активів (нематеріальні активи, основні засоби та малоцінні необоротні матеріальні активи, запаси, фінансові інвестиції, гроші та їх еквіваленти, дебіторська заборгованість, витрати майбутніх періодів);
- облік власного капіталу;
- облік зобов'язань та забезпечень;
- визначення фінансового результату.

Розглянутий перелік питань, які мають бути висвітлені в обліковій політиці підприємства, можна вважати основним, але він не є вичерпним і залежить від наступних характеристик підприємства:

- розмірів;
- організаційно-правової форми;
- форми власності;
- видів господарської діяльності;
- інших факторів, які є специфічними для кожного підприємства.

З огляду на вищевикладене, в загальному вигляді питання, що мають бути відображені в обліковій політиці підприємства, за кожною статтею фінансової звітності повинні мати таку структуру.

Для складових активів, капіталу та зобов'язань:

- визначення;
- умови визнання;
- класифікація;
- первісна оцінка (за різними шляхами надходження);

– оцінка на дату балансу (зокрема, переоцінка та зменшення або відновлення корисності);

– оцінка при вибутті (за різними шляхами вибуття);

Для доходів та витрат:

– визначення;

– дата визнання;

– оцінка.

Крім того, слід звернути увагу на те, що теорія повинна не тільки створювати методологічні основи та пропозиції для складання облікової політики окремих підприємством, а й відповідати нормативним актам країни, в якій це підприємство здійснює свою підприємницьку діяльність.

Перелік посилань:

1. Шпак В.А. Облікова політика – складова організації бухгалтерського обліку. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_6_1/pdf/203-205.pdf.

2. Юнацький М.О. Концептуальна основа формування облікової політики підприємства для цілей бухгалтерського обліку. URL: http://visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/6_3_2016ua/41.pdf.

3. Кір'ян С.М. Контроль відображення повноти господарської діяльності засобами облікової політики. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5439>

4. Слободяник Ю.Б., Хоменко Ю.О. Організація облікової політики в Україні: проблеми гармонізації. URL: http://uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_BOA/slobodianik_018.pdf.

5. Коцупатрий М. Наказ про облікову політику: конкретний приклад спростить роботу. *Баланс–Агро*. 2012. № 48. С. 6–10.

6. Радіонова Н. Облікова політика як методологічна основа управління підприємством. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 2–3. С. 53–60.

7. Дерев'яно С. Як сформувати облікову політику підприємства. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2015. № 5. С. 2–12.

8. Щирба М. Проблеми документального оформлення облікової політики підприємства та шляхи їх вирішення. URL: http://econa.at.ua/Vypusk_5/schyrba.pdf

ГРАНТИ В СИСТЕМІ ФІНАНСУВАННЯ СМП: ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ

*Овчарова Н.В., канд. екон. наук, доцент
Павленко О.С., здобувач вищої освіти
Сумський державний університет*

Несприятлива економічна ситуація, фінансова криза та інші проблеми сьогодення спричинені військовими діями негативно відбилися на розвитку малого бізнесу. У таких умовах розширення доступу реальних малих компаній до цільового фінансування може стати потужним джерелом для їх розвитку. При цьому малому бізнесу треба не тільки навчитися якісно та правильно заповнювати документи, а і вести їх подальший облік з метою уникнення порушень, що можуть в подальшому унеможливити їх доступ до грантових програм.

У контексті обліку поняття грант необхідно розглядати у відповідності до коштів цільового фінансування які СМП отримує на чітко визначену мету. При цьому враховуючи, що характерною рисою гранту є конкурсність отримання. Відповідно треба враховувати правила визнання доходів залежно від мети отримання грантів (закупівля товарів, робіт послуг, виробництво продукції, капітальне інвестування тощо).

Крім того необхідно враховувати на якій системі оподаткування перебуває СМП і статус надавачів грантів. Надавачами грантів можуть бути НГО, а також державні структури та їх поєднання.

Щодо оподаткування, то в частині ПДВ необхідно зважати, що безпосереднє отримання гранту в загальному розумінні відповідно до ПКУ не є об'єктом оподаткування ПДВ і при його отриманні податкові зобов'язання не нараховуються. Проте при подальшому придбанні СМП за ці ко-

шти товарів чи послуг, виробничих запасів, основних засобів тощо виникає право на податковий кошти кредит із ПДВ.

Якщо грант підпадає під визначення бюджетного гранту та відповідає критеріям визначеним ПКУ, то він не оподатковується.

У разі якщо суб'єкт малого бізнесу знаходиться на загальній системі оподаткування, є платником податку на прибуток та отримує бюджетний грант від отриманих від надавачів, що їх визначає Кабмін то отримані суми не впливають на об'єкт оподаткування податком на прибуток. Відповідно до ПКУ суми у вигляді бюджетних грантів у всіх отримувачів незалежно від розміру річного доходу зменшують суму доходу та збільшують суму витрат, пов'язаних із виконанням умов бюджетного гранту, понесених за рахунок таких грантів, але не більше за їх суму.

Якщо СМП є платником єдиного податку то суми коштів, отриманих у вигляді бюджетного гранту, не включаються до доходу платника єдиного податку.

Разом з тим, вагоме значення також для оподаткування має і подальше їх цільове використання. Так, якщо СМП отримав бюджетний грант не за цільовим призначенням то він має віднести отримані суми до складу доходу того податкового періоду в якому були порушено цільовий характер та оподаткувати ці суми за подвійною ставкою.

Якщо грант не бюджетний, то він оподатковується як звичайна безповоротна фінансова допомога (враховується до складу доходів).

Отже, з метою мінімізації податкових ризиків при отриманні та подальшому використанні грантів необхідно враховувати приналежності конкретного гранту до бюджетного та дотримуватися його цільового призначення.

Перелік посилань:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/paran256#n256>

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Овчарова Н.В., канд. екон. наук, доцент

Хмелик Т.О., здобувач вищої освіти

Сумський державний університет

На сьогодні для більшості підприємств характерне прискорене зростання обсягів дебіторської заборгованості підприємств, яка займає значну частку в структурі оборотних активів та є невід'ємною складовою операційної діяльності підприємства. Збільшення темпів зростання дебіторської заборгованості вимагає додаткового фінансування через вилучення коштів з обороту. Зважаючи, що найбільшу питому вагу займає дебіторська заборгованість за відвантаженою продукцією управління дебіторською заборгованістю суб'єктів господарювання здебільшого пов'язано з оптимізацією саме цієї складової.

Загальне управління дебіторською заборгованістю передбачає проведення внутрішнього контролю, який в свою чергу надає можливість визначити основні проблеми в управлінні та шляхи їх подолання. При належній організації внутрішній контроль сприяє підвищенню відповідальності керівників структурних підрозділів і матеріально відповідальних осіб за виконання ними своїх обов'язків, попередженню негативних явищ при здійсненні господарських операцій, що запобігає виникненню порушень.

У ході проведення внутрішнього контролю необхідно також проконтролювати строки погашення дебіторської заборгованості, виявити непогашену дебіторську заборгованість, своєчасно попередити керівництво про закінчення строку позовної давності з дебіторської заборгованості. Все це можна визначити за допомогою інвентаризації заборгованостей.

Однією з переваг внутрішнього контролю є більша обізнаність в особливостях діяльності підприємства ніж у зовнішніх аудиторів. Також внутрішній контроль відбувається в момент здійснення господарської операції, що дає змогу вчасно виявити недоліки в роботі та здійснити необхідні заходи щодо їх попередження.

Ефективність контролю дебіторської заборгованості полягає в тому, щоб максимально уникнути прострочення термінів платежу. Для цього доцільно аналізувати стан заборгованості, своєчасно складати документи, передбачати штрафні санкції у разі просрочки, а також систему знижок для передоплат. Досить важливо формувати баланс вхідних грошових потоків

Для якісної організації внутрішнього контролю дебіторської заборгованості слід враховувати, що інформація за даними обліку повинна сприяти прийняттю ефективних та обґрунтованих управлінських рішень. Крім того, для ефективного управління необхідний режим оперативності, а також відображення й отримання інформації в режимі поточного часу [1].

Вважаємо, що організація та проведення внутрішнього контролю має дозволити підприємству зменшити обсяг дебіторської заборгованості та збільшити відповідно потоки грошових коштів. Аналітичні процедури можуть застосовуватися не лише для підтвердження вірогідності облікових і звітних даних, а також у процесі внутрішнього аудиту з метою оцінки ефективності роботи, зокрема, ефективності управління дебіторською заборгованістю.

Перелік посилань:

1. Пугаченко О., Зарудна, Н. Внутрішній контроль порядку відображення в обліку дебіторської заборгованості. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. doi: 10.32782/2524-0072/2022-37-73.

РОЗВИТОК ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

*Цікало Є.І., д-р екон. наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Облікова і аналітична функції управління реалізуються в системах управління підприємствами в однойменних підсистемах або в одній обліково-аналітичній підсистемі. Для першого варіанту характерним є розмежування функціональних посадових обов'язків облікових і аналітичних працівників, а для другого – об'єднання обов'язків відповідно до цільових функціональних завдань управління. В інтегрованій системі управління кондиційним виступатиме другий варіант організації, за яким відбуватиметься внутрішньопідсистемна інтеграція на відміну від першого, до якого треба задіяти міжпідсистемну інтеграцію. Враховуючи те, що облікова і аналітична функції є забезпечувальними для процесів вироблення і реалізації управлінських рішень в інших підсистемах (фінансового, виробничого, кадрового управління, маркетингу тощо), інтеграція функцій матиме інформаційно-технологічну основу, тому що ґрунтуватиметься на інтеграції облікового і аналітичного процесів (в координації з контрольним процесом) на засадах інформаційно-просторово-часової синхронізації дій [1].

В інтегрованих системах управління (менеджменту), побудованих на базі ERP-систем, досягається інтеграція баз даних та знань і технологічних процесів розв'язання функціональних завдань [2, 3]. Підприємства, які запроваджують стандарти систем управління (наприклад, ISO, ДСТУ), створюють інтегровані системи управління IMS на основі інтеграції стандартів (IMSS – integrated management system standards) [4]. Такі контексти представлення інтегрованих систем пов'язані з «технікою» конструювання си-

стем. Водночас необхідно врахувати якісний інтегративний зміст господарських процесів (бізнес-процесів) у проектуванні і функціонуванні систем, як результат задіяння супровідних інтеграційних процесів в управлінні. В рішеннях з управління процесами необхідно передбачити обліково-аналітичне опрацювання (в межах інтеграційних процесів) ознак набуття господарськими операціями інтегративних якостей, які перетворюватимуть операції в інтегровані. Інтеграційна ознака – ідентифіковане представлення інтеграційної вимоги вираження інтегративної якості об'єкта інтеграції. Інтеграційні вимоги формулюють виходячи із системних принципів інтеграції. Отож, інтеграційна ознака як теоретико-методологічна категорія повинна отримати прикладне втілення в розвитку системної інтеграції в управлінні сучасним підприємством.

Інтеграційні ознаки (ІО) співвідносні з атрибутами управління і систематизуються за атрибутивними видами інтеграції: цільова, функціональна, організаційна, економічна, інформаційна, інструментально-прикладна інтеграція [5, 6]. В обліку необхідно домогтися реквізитної ідентифікації ІО на рівні елементарних дій за господарськими операціями. ІО стають новим об'єктом обліку. Водночас аналізування стосуватиметься оцінювання співвідношення вигод і витрат під час планування операцій, які стають інтегрованими, та їхньої реалізації. З'являється можливість оцінити показники ІО (рівень досягнення) за конкретними об'єктами господарських операцій та врахувати взаємозв'язок (комплементарність) ІО з відповідними економічними показниками, що характеризують операційний об'єкт. При цьому оцінюванням повинно охоплюватися формування фінансового результату і економічного стану підприємства. ІО будуть представлені в ланцюжку базових управлінських елементів «бізнес-стратегія – бізнес-модель – бізнес-план – бізнес-процеси».

Додатково треба врахувати зв'язки ІО із ознаками самоорганізаційного управління, які встановлюватимуться за системним підходом, аналогічно ІО. Тут обліково-аналітична увага фокусуватиметься на атракторній локалізації дезінтеграційних змін (наприклад, змін, що спричинили вихід в зону збитку, як біфуркаційну загрозу в центрах відповідальності), а також на забезпеченні контрольованих дисипативних перетворень в системі, досягаючи в ній гомеостатичної рівноваги.

Загалом результати обліково-аналітичної роботи в поєднанні з інтеграційно-самоорганізаційним супроводом протягом звітного періоду будуть відтворені у звітності. Створюється можливість за згорнутими значеннями ІО по об'єктах, які відображені в позиціях звітності, визначити системний ступінь інтеграції, за яким оцінюватиметься інтеграційний стан системи управління підприємством. Наприклад, маючи у балансі постатейні значення ІО можна отримати загальну оцінку (за ступенем інтеграції) інтеграційного стану як комплементарного до фінансового стану підприємства.

У такий спосіб буде наповнено інтегративним змістом звіт про управління, в якому представлені названі вище базові управлінські елементи, та розширяться можливості надання зацікавленим сторонам розгорнутої (безпечно обґрунтованої) інформації про підприємство. Водночас системою інтеграцією на базі ознак охоплюватимуться підсистеми, що інтегруються на основі стандартів систем управління, та забезпечуватиметься транспарентність управлінської звітності про перебіг реалізації стандартів.

Традиційні ERP-системи потребують добудови нейромережевими засобами машинного навчання набуття господарськими операціями інтеграційно-самоорганізаційних ознак, завдяки яким реалізовуватимуться інтегровані господарські процеси підприємств.

Перелік посилань:

1. Мних С.В., Цікало Є.І., Бунь Р.М. Організація автоматизованих робочих місць облікового персоналу: навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. 167 с.

2. Функції ERP-системи для підприємств. *Wezom* : веб-сайт. URL: <https://wezom.com.ua/ua/blog/funktsiyi-erp-sistemi-dlya-pidprijemstv>

3. Берко А.Ю., Верес О.М., Пасічник В.В. Системи баз даних та знань. Книга 1. Організація баз даних та знань: підручник. Львів: Магнолія-2006, 2017. 438 с.

4. Guidance on integrated management system standards. URL: <https://www.iso.org/news/ref2347.html>

5. Цікало Є. Формування інтеграційного базису системи управління суб'єкта господарювання. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2016. № 35 (2). С. 287–293.

6. Цікало Є. Інформаційно-економічні інтеграційні ознаки системи управління суб'єкта господарювання. *Ефективна економіка*. 2022. № 4.

2. ОБЛІКОВО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА І ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

ЕВОЛЮЦІЯ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ: ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Бобро В.І., здобувач вищої освіти

Савченко А.Л., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Еволюція податкових систем є важливим аспектом економічної історії, що відображає розвиток суспільств, державних структур і економічних відносин. Податкові системи пройшли довгий шлях від примітивних форм оподаткування у стародавніх суспільствах до сучасних складних податкових механізмів, які ми спостерігаємо сьогодні. Розуміння цього процесу допомагає усвідомити, як податки впливали на економічний розвиток та соціальні зміни у різні епохи.

На ранніх етапах розвитку людства податки існували у формі натуральних оброків і повинностей. У стародавньому Єгипті, наприклад, населення зобов'язане було надавати частину свого врожаю як данину фараону. Такі податки були простими і зрозумілими, але їх збір часто супроводжувався значними труднощами через низький рівень адміністративної організації. У Вавилоні кодекс Хаммурапі вже містив положення про податкові збори, що свідчить про певний рівень розвитку податкової системи.

З розвитком державних утворень та ускладненням суспільних відносин податкові системи також зазнавали змін. У Стародавній Греції та Римі з'явилися нові форми оподат-

кування, такі як податки на майно, прибутки та спадщину. У Римській імперії податкова система стала більш організованою і складною, зокрема, були введені податки на землю (анони) та особисті податки (капітації). Це дозволило державі отримувати стабільні доходи для фінансування своїх потреб, таких як утримання армії і будівництво інфраструктури.

Середньовічна Європа стала свідком подальшого розвитку податкових систем. Феодалні держави вводили різні форми податків, що відображали соціальну структуру суспільства. Наприклад, селяни платили податки своїм феодалам у вигляді натуральних продуктів або робочої сили. З часом зростання торгівлі і міського населення призвело до появи нових форм оподаткування, таких як мита і податки на товари. Це, своєю чергою, сприяло розвитку ринкових відносин та економічного зростання.

Епоха Відродження та Раннього Нового часу стала періодом значних змін у податкових системах. Зростання державних апаратів і необхідність фінансування воєн та колоніальних підприємств вимагали ефективніших податкових механізмів. У багатьох країнах Європи почали вводитися прямі податки на доходи, що стали важливим джерелом державних доходів. Наприклад, у Франції в XVII столітті було введено податок на доходи від землі (тайль), що значно збільшило бюджетні надходження.

Промислова революція XVIII-XIX століть суттєво вплинула на податкові системи. Зростання промисловості та урбанізація вимагали нових підходів до оподаткування. У цей період з'являються податки на прибуток підприємств та заробітну плату. В Англії у 1799 році було введено перший податок на доходи, який став основою для подальшого розвитку податкових систем у багатьох країнах. Це дозволило державам отримувати більші доходи для фінансування соціальних програм та інфраструктурних проєктів.

XX століття стало періодом значних змін і модернізації податкових систем. Упровадження прогресивного оподаткування, яке передбачає зростання ставки податку з підвищенням рівня доходів, стало важливим кроком у забезпеченні соціальної справедливості і перерозподілі доходів. Цей підхід дозволив зменшити економічну нерівність та забезпечити фінансування соціальних програм, таких як освіта, охорона здоров'я і соціальний захист.

Після Другої світової війни багато країн світу здійснили реформи своїх податкових систем з метою адаптації до нових економічних реалій. Важливу роль у цьому процесі відігравали міжнародні організації, такі як Міжнародний валютний фонд і Світовий банк, які надавали рекомендації щодо податкової політики і підтримували реформи. Введення податку на додану вартість (ПДВ) стало одним з найважливіших нововведень у податкових системах багатьох країн. ПДВ став важливим джерелом бюджетних доходів, оскільки він охоплює широкий спектр товарів і послуг.

Сучасні податкові системи характеризуються високим рівнем складності та різноманітністю. Вони включають прямі податки на доходи, майно та прибутки, а також непрямі податки, такі як ПДВ, акцизи і мита. Важливим аспектом сучасних податкових систем є їхня інтеграція у глобальну економіку. Це включає вирішення питань уникнення подвійного оподаткування, запобігання ухиленню від сплати податків та боротьбу з незаконними фінансовими потоками.

Однією з сучасних тенденцій у розвитку податкових систем є посилення уваги до екологічного оподаткування. Зростання усвідомлення екологічних проблем та зміни клімату спонукали багато країн до впровадження податків на викиди парникових газів та забруднення навколишнього середовища. Такі податки сприяють зменшенню екологічного навантаження і стимулюють розвиток екологічно чистих технологій.

Цифрова трансформація економіки також впливає на податкові системи. Зростання електронної комерції та цифрових послуг викликає необхідність адаптації податкового законодавства до нових умов. Це включає впровадження податків на цифрові послуги, таких як Google Tax, та розробку міжнародних стандартів оподаткування цифрової економіки. Важливим питанням у цьому контексті є забезпечення справедливого розподілу податкових надходжень між країнами, де знаходяться споживачі цифрових послуг, та країнами, де зареєстровані компанії.

Сучасні податкові системи також стикаються з викликами глобалізації та міжнародної конкуренції. Зростаюча мобільність капіталу та праці вимагає від держав більш гнучких підходів до податкової політики. Країни намагаються приваблювати інвесторів шляхом зниження податкових ставок та надання податкових пільг, що може призвести до «гонки на дно» у податковій сфері. Водночас міжнародні організації, такі як Організація економічного співробітництва і розвитку, працюють над розробкою глобальних стандартів оподаткування, що сприяють справедливій конкуренції та запобігають ухиленню від сплати податків.

Отже, еволюція податкових систем відображає складний процес адаптації суспільств до нових економічних, соціальних і технологічних умов. Податкові системи пройшли довгий шлях від простих натуральних оброків до складних механізмів оподаткування, що забезпечують фінансування державних потреб та сприяють економічному розвитку. Сучасні тенденції у розвитку податкових систем включають посилення уваги до екологічного оподаткування, адаптацію до цифрової економіки та вирішення викликів глобалізації. Ефективна податкова політика є важливим інструментом для забезпечення стійкого економічного зростання, соціальної справедливості та екологічної стійкості.

ПРЯМІ І НЕПРЯМІ ПОДАТКИ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ

Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент

Борошко М.С., здобувач вищої освіти

Шляхов М.С., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Податкова система є основою фінансової стабільності будь-якої держави, забезпечуючи надходження коштів для фінансування громадських послуг і регулювання економічної активності. Податки поділяються на дві основні категорії: прямі та непрямі. Прямі податки стягуються безпосередньо з доходів або майна фізичних та юридичних осіб, тоді як непрямі податки додаються до ціни товарів та послуг, оплачуючи їх споживачами під час покупки. Кожен тип податків має свої переваги та недоліки для економіки, які варто детально розглянути, щоб зрозуміти їхній вплив на економічний розвиток, соціальну справедливість та ефективність державного управління.

Прямі податки, такі як податок на доходи фізичних осіб і податок на прибуток підприємств, мають кілька важливих переваг. Однією з головних є їхня здатність забезпечувати прогресивність оподаткування. Це означає, що особи з вищими доходами сплачують більшу частину своїх доходів у вигляді податків, що сприяє перерозподілу багатства та зменшенню економічної нерівності. Прямі податки також дозволяють державі точніше контролювати надходження до бюджету, оскільки вони стягуються безпосередньо з джерел доходу. Це забезпечує стабільність і передбачуваність податкових надходжень, що є важливим для планування державних витрат.

Водночас прямі податки мають і свої недоліки. Один з них – це складність адміністрування та високі витрати на збір податків. Вимоги до податкової звітності, необхідність

проведення податкових перевірок та контроль за виконанням податкових зобов'язань можуть створювати значне навантаження на податкові органи та підприємства. Крім того, високі ставки прямих податків можуть стимулювати ухилення від сплати податків та створювати перешкоди для інвестицій і економічного зростання. Це особливо актуально для підприємств, які можуть шукати способи зменшити податкові зобов'язання через офшорні зони або використання складних фінансових схем.

Непрямі податки, до яких належать податок на додану вартість, акцизи та мита, мають інші переваги та недоліки. Однією з головних переваг непрямих податків є їхня здатність забезпечувати значні надходження до бюджету з мінімальними витратами на адміністрування. Оскільки непрямі податки включаються у вартість товарів і послуг, їх збір здійснюється автоматично при здійсненні торговельних операцій. Це знижує ризик ухилення від сплати податків і забезпечує стабільні бюджетні надходження.

Непрямі податки також мають стимулюючий ефект на економіку, оскільки вони можуть бути використані для регулювання споживання певних товарів і послуг. Наприклад, акцизи на алкоголь і тютюн можуть сприяти зменшенню їх споживання, що має позитивний вплив на громадське здоров'я. Крім того, непрямі податки є менш очевидними для споживачів, що робить їх політично менш чутливими порівняно з прямими податками.

Проте непрямі податки мають і свої недоліки, зокрема, вони можуть бути регресивними, тобто більшим тягарем лягати на менш забезпечені верстви населення. Оскільки непрямі податки стягуються з товарів і послуг, які споживаються всіма, їхня частка в доходах бідніших верств населення може бути значно вищою, ніж у заможніших. Це може призводити до збільшення економічної нерівності та соціальної напруженості.

Важливим аспектом у дискусії про прямі та непрямі податки є питання їхнього впливу на економічну ефективність. Прямі податки, особливо податок на прибуток підприємств, можуть впливати на інвестиційну активність і стимулювати компанії до ухилення від податків або перенесення діяльності в юрисдикції з нижчим податковим тягарем. З іншого боку, непрямі податки можуть впливати на рівень споживання, оскільки підвищення цін на товари та послуги може знижувати купівельну спроможність населення та стримувати економічне зростання.

Для досягнення оптимального балансу між прямими і непрямими податками держави часто використовують комбіновані підходи, які враховують специфіку національної економіки, соціальні пріоритети та політичні реалії. Наприклад, країни з високим рівнем соціального захисту можуть покладатися на прогресивні прямі податки для фінансування соціальних програм, водночас використовуючи непрямі податки для стимулювання певних видів економічної діяльності або зменшення негативних зовнішніх ефектів.

Загалом, аналізуючи переваги та недоліки прямих та непрямих податків, можна зробити висновок, що жоден з них не є ідеальним рішенням для забезпечення фінансової стабільності та економічного зростання. Важливою є здатність держави гнучко використовувати різні види податків залежно від поточних економічних умов та соціальних потреб. Такий підхід дозволяє забезпечити стабільні надходження до бюджету, підтримувати соціальну справедливість та стимулювати економічний розвиток, враховуючи специфіку національної економіки та глобальні тенденції.

Переваги і недоліки прямих і непрямих податків також залежать від рівня економічного розвитку країни. У країнах, що розвиваються, де значна частина економіки знаходиться в тіньовому секторі, непрямі податки можуть бути ефективнішими, оскільки вони забезпечують стабільні надходжен-

ня навіть за умов низької податкової дисципліни. Водночас у розвинутих країнах з розвиненими інститутами державного управління прямі податки можуть краще відповідати вимогам соціальної справедливості та перерозподілу доходів.

Еволюція податкових систем свідчить про постійні зусилля держав у пошуку оптимального балансу між різними видами податків. У кожний історичний період та економічну епоху держави змінювали свою податкову політику залежно від внутрішніх і зовнішніх викликів. Сучасні тенденції у розвитку податкових систем включають впровадження новітніх технологій, таких як цифровізація податкової системи, що дозволяє підвищити ефективність адміністрування податків, зменшити витрати та забезпечити більшу прозорість фінансових операцій.

Цифровізація податкової системи сприяє ефективнішому збору як прямих, так і непрямих податків. Використання сучасних інформаційних технологій дозволяє знижувати витрати на адміністрування податків, покращувати контроль за виконанням податкових зобов'язань та зменшувати можливості для ухилення від сплати податків. Це забезпечує стабільніші надходження до бюджету та сприяє підвищенню довіри платників податків до податкової системи.

У підсумку, аналіз прямих і непрямих податків свідчить про їхню важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності держави та стимулюванні економічного розвитку. Прямі податки забезпечують прогресивність оподаткування та точність у визначенні податкових зобов'язань, але можуть бути складними в адмініструванні та стимулювати ухилення від податків. Непрямі податки забезпечують стабільні надходження і стимулюючий ефект на споживання, але можуть бути регресивними та впливати на купівельну спроможність населення. Оптимальний баланс між прямими та непрямими податками залежить від національних умов, економічного розвитку та соціальних пріоритетів.

ПОДАТКОВІ ПІЛЬГИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент

Вересовська А.В., здобувач вищої освіти

Калюжний В.Ю., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Податкові пільги є важливим інструментом державної політики, який використовується для стимулювання економічного розвитку. Вони сприяють залученню інвестицій, підтримці малого та середнього бізнесу, розвитку окремих секторів економіки та вирішенню соціальних проблем. Водночас податкові пільги можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки для економіки, залежно від їхньої структури, ефективності та способу впровадження.

Податкові пільги зазвичай надаються у формі зниження податкових ставок, звільнення від сплати певних податків, надання податкових кредитів або відстрочки платежів. Основна мета таких заходів – зменшити фінансовий тиск на підприємства та приватних осіб, стимулюючи їхню економічну активність. Важливо розглянути, як податкові пільги впливають на різні аспекти економічного розвитку та які виклики можуть виникнути у процесі їхнього застосування.

Однією з основних переваг податкових пільг є стимулювання інвестицій. Зниження податкового навантаження для інвесторів збільшує привабливість певної країни або регіону для вкладення капіталу. Інвестиції, у свою чергу, сприяють створенню нових робочих місць, модернізації виробництва, впровадженню новітніх технологій та підвищенню конкурентоспроможності економіки. Крім того, податкові пільги можуть сприяти розвитку певних галузей, які держава вважає пріоритетними. Наприклад, пільги для компаній, що займаються дослідженнями та розробками, можуть стимулювати інновації та технологічний прогрес.

Податкові пільги також відіграють важливу роль у підтримці малого та середнього бізнесу. Зниження податкового навантаження для цих підприємств дозволяє їм зберегти більше фінансових ресурсів для розвитку, інвестування у нові проекти та створення робочих місць. Малі і середні підприємства є ключовими драйверами економічного зростання, оскільки вони забезпечують значну частку зайнятості і виробництва в багатьох країнах. Таким чином, підтримка малого і середнього бізнесу через податкові пільги сприяє загальному економічному розвитку.

Ще одним важливим аспектом податкових пільг є їхній вплив на соціальний розвиток. Податкові пільги можуть використовуватися для зменшення нерівності в доходах, підтримки вразливих груп населення та забезпечення доступу до основних соціальних послуг. Наприклад, зниження податків на доходи для малозабезпечених сімей або звільнення від сплати податку на додану вартість на основні продукти харчування можуть допомогти знизити рівень бідності та поліпшити добробут населення. Крім того, податкові пільги можуть сприяти розвитку інфраструктури, освіти та охорони здоров'я, що є важливими факторами для довгострокового економічного зростання.

Однак, поряд із позитивними аспектами, податкові пільги можуть мати і негативні наслідки. Одним з основних викликів є втрата податкових надходжень до бюджету. Зниження податкових ставок або звільнення від сплати податків призводить до зменшення доходів держави, що може обмежити її можливості фінансувати важливі соціальні та економічні програми. Відсутність належного контролю за використанням податкових пільг може призвести до зловживань та корупції, що знижує ефективність цього інструменту та підриває довіру до державної політики.

Іншим важливим викликом є необхідність забезпечення справедливості у наданні податкових пільг. Важливо, щоб пільги були доступні для всіх підприємств і громадян, які їх потребують, а не лише для окремих груп або компаній. Нерівномірний розподіл податкових пільг може призвести до створення неконкурентних умов на ринку та посилення економічної нерівності. Тому необхідно розробляти та впроваджувати податкові пільги таким чином, щоб вони сприяли загальному економічному розвитку та були доступними для широкого кола суб'єктів господарювання.

Для підвищення ефективності податкових пільг необхідно здійснювати постійний моніторинг та оцінку їхнього впливу на економіку. Аналіз ефективності пільг дозволяє виявити недоліки у їхньому застосуванні та внести необхідні корективи для досягнення максимального результату. Важливо також забезпечити прозорість та відкритість процесу надання податкових пільг, щоб уникнути зловживань та корупції. Державні органи повинні регулярно публікувати звіти про надання та використання податкових пільг, а також залучати громадськість до обговорення цього питання.

Окремо варто зазначити роль податкових пільг у стимулюванні регіонального розвитку. У багатьох країнах податкові пільги використовуються для підтримки розвитку депресивних або відсталих регіонів. Наприклад, звільнення від сплати податків для підприємств, які відкривають виробництво у сільських або економічно відсталих районах, сприяє створенню нових робочих місць, підвищенню рівня життя населення та зменшенню регіональної нерівності. Такі заходи допомагають збалансувати економічний розвиток країни та забезпечити більш рівномірний розподіл ресурсів.

Податкові пільги також можуть відігравати важливу роль у стимулюванні екологічно чистих технологій та сталого розвитку. Наприклад, надання податкових пільг для підприємств, які впроваджують екологічно чисті виробництва або використовують відновлювані джерела енергії, сприяє зниженню негативного впливу на навколишнє середовище та підвищенню екологічної стійкості економіки. Такі заходи можуть стати важливим елементом політики з боротьби зі зміною клімату і збереження природних ресурсів.

Загалом, податкові пільги є важливим інструментом економічної політики, який може мати значний вплив на розвиток економіки. Вони сприяють залученню інвестицій, підтримці малого та середнього бізнесу, вирішенню соціальних проблем та стимулюванню екологічно чистих технологій. Однак для досягнення максимального ефекту необхідно забезпечити прозорість, справедливість та ефективність їхнього застосування. Постійний моніторинг та оцінка результатів, а також залучення громадськості до обговорення податкової політики є важливими елементами для успішного використання податкових пільг у розвитку економіки.

Таким чином, податкові пільги, за умови їхнього правильного застосування та контролю, можуть стати потужним інструментом для стимулювання економічного зростання, підвищення добробуту населення та забезпечення сталого розвитку. Однак важливо пам'ятати про потенційні ризики та виклики, пов'язані з наданням податкових пільг, і вживати заходів для їхнього мінімізації. Тільки комплексний та збалансований підхід до податкової політики дозволить максимально використати потенціал податкових пільг для розвитку економіки.

ОГЛЯД ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ВНУТРІШНЬОГО ОПЕРАТИВНОГО КОНТРОЛЮ

Вербицька В.І., канд. екон. наук, доцент

Вересовська А.В., здобувач вищої освіти

Ярошенко Б.В., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Контроль є об'єктивно необхідною складовою діяльності кожного економічного суб'єкта. Актуальність дослідження організації внутрішнього контролю та оцінки її надійності зростає за умов переходу вітчизняного бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів фінансової звітності та трансформації системи нормативного регулювання аудиту на основі міжнародних стандартів аудиту, коли виникає необхідність у підтвердженні інформації, що представляє об'єктивну картину фінансового стану та результатів діяльності суб'єктів господарювання. Для посилення ефективності системи внутрішнього контролю необхідно вивчення досвіду зарубіжних колег.

Для кожного господарюючого суб'єкта проблема розробки ефективних облікових та контрольних політик криється у встановленні та виборі найбільш доцільної сукупності можливих правил та прийомів ведення обліку та контролю у процесі отримання достовірної та корисної управлінської інформації як для самого господарюючого суб'єкта, так і для широкого кола користувачів з метою забезпечення контрольних функцій та прийняття правильних рішень.

Наукові дослідження у цій галузі мають бути спрямовані на розробку методик складання облікових та контрольних політик на засадах доробок зарубіжних та вітчизняних авторів, а також міжнародних та національних стандартів, європейських директив, положень, інструкцій та інших нормативних та законодавчих актів з обліку та кон-

тролю на підприємствах та організаціях торгівлі та системи споживчої кооперації.

Розглядаючи міжнародну практику організації внутрішнього контролю, необхідно відзначити досвід США як найбільш значущий, оскільки у 2002 році у цій країні відбулось посилення вимог до фінансової звітності та процесу її підготовки. Це було пов'язано з низкою корпоративних скандалів, що сталися через недобросовісні дії як з боку аудиторів, так і з боку менеджменту організацій, що перевіряються. Було видано закон, що охоплює американські та міжнародні компанії, зареєстровані Комісією з цінних паперів США.

Основною метою цього закону було відновлення довіри громадськості, а також забезпечення достовірності фінансової звітності. У законі велика увага приділялася керівному складу, відповідальному за створення ефективної системи внутрішнього контролю та складання достовірної фінансової звітності організації. Керівництво компанії зобов'язали проводити постійну оцінку діяльності організації на основі адекватних критеріїв контрольних процедур та мати достатні докази підтвердження ефективності системи внутрішнього контролю (далі СВК), зокрема необхідну документацію. Аудиторам у Законі наказувалось обов'язкове проведення аудиту та висловлювання думки щодо ефективності СВК та достовірності складеної фінансової звітності, включаючи ефективність процедур оцінки СВК керівництвом компанії [1].

У зв'язку з цим значна увага приділялася виявленню впливу ризиків на конкретні бізнес-процеси. СВК стали впроваджувати для того, щоб відповідні інструменти контролю допомагали своєчасному виявленню конкретних видів ризиків та сприяли розробці заходів щодо мінімізації їх впливу на ефективність діяльності компанії.

Важливою основою для СВК є міжнародно визнана та широко використовувана на практиці модель COSO, яка була розроблена та впроваджена Комітетом організацій спонсорів Комісії Тредвея, утвореним кількома організаціями, а саме: Американським інститутом дипломованих громадських бухгалтерів, Американською асоціацією бухгалтерів, Інститутом внутрішніх аудиторів, Міжнародною асоціацією фінансових керівників, Інститутом бухгалтерів з управлінського обліку. Ця модель та її принципи покладено основою всіх моделей контролю, запропонованих пізніше, у тому числі, моделей системи внутрішнього контролю, встановлених наглядовими органами для кредитних організацій.

У 1995 р. Рада за критеріями контролю канадського Інституту дипломованих бухгалтерів опублікував Керівництво з контролю. У відповідності до принципів COSO, Керівництво містить детально розроблені 20 критеріїв для створення ефективної системи контролю та закликає органи управління обґрунтовувати оцінку ефективності контролю за кожному із цих критеріїв. У Керівництві вперше відображається необхідність визнання помилки у розпізнаванні та використанні можливостей як особливого виду ризику, який має спеціально оцінюватися [2].

Характерною рисою цієї моделі є орієнтація управління ризиками економічних суб'єктів. Ключовим моментом при постановці моделі COSO став оптимальний баланс між прибутковістю компанії та ризиками, а також ефективне та результативне використання ресурсів, необхідних для досягнення основних цілей бізнесу, наявності підтверджує від третіх осіб [2].

Під час розгляду закордонного досвіду організації внутрішнього контролю для підприємства, слід зазначити і рекомендації щодо організації внутрішнього контролю,

розроблені Інститутом дипломованих бухгалтерів Англії та Уельсу, в яких сформульовані вимоги щодо внутрішнього контролю економічних суб'єктів, що котируються на Лондонській фондовій біржі. В цьому документі внутрішній контроль розглядається як система, що включає політику, процеси, завдання, поведінку та інші аспекти компанії, які:

- сприяють ефективному функціонуванню, дозволяють належним чином реагувати на значні ризики в бізнесі, основної діяльності, фінансах, дотриманні вимог тощо, які загрожують досягненню цілей компанії;

- гарантують якість внутрішньої і зовнішньої звітності;

- гарантують дотримання застосовних законів та нормативних актів вимог, а також внутрішньої політики щодо ведення бізнесу [3].

Відповідальність за управління ризиками та вибір стратегії формування ефективної системи внутрішнього контролю тут покладається на власників бізнесу, при цьому відзначається особлива роль у виконанні обраної політики керівництвом компанії, а також наголошується, що співробітники несуть відповідальність за внутрішній контроль та за досягнення поставлених цілей у межах своїх функцій.

Важлива роль англійської моделі приділяється оцінці ефективності системи внутрішнього контролю, де рада директорів повинен брати до уваги такі фактори:

- проблеми економіки та юридичної практики

- роль внутрішнього контролю у підвищенні стійкості підприємства;

- сутність і розмір ризиків;

- ступінь реальності зовнішніх загроз;

- співвідношення витрат і отримуваних вигод, пов'язаних із внутрішнім контролем.

Підвищено вимоги до внутрішнього контролю та у німецькому законодавстві. Наприкінці 20 століття там було видано спеціальний закон під назвою «Закон про контроль і прозорість бізнесу». Основною його метою було підвищення ефективності корпоративного управління у німецьких компаніях за рахунок раннього попередження керівництва про можливі ризиках та його ефективного управління, спрямоване мінімізацію їхнього впливу результати діяльності підприємства.

Крім того, система внутрішнього контролю у німецьких компаніях суттєво виходить за рамки облікового процесу та зачіпає всі сфери діяльності організації.

Служба внутрішнього контролю в нашій країні спрямована в основному на перевірку наявності та використання активів, ліквідацію заборгованості, а також перевірку якості бухгалтерської (фінансової) звітності та оптимізацію податків та зборів. У той час як поняття внутрішнього контролю в інших країнах є значно ширшим і включає в себе аналіз та оцінку операційної ефективності підприємства, а також оцінку якості управління ризиками, існуюча в Україні форма організації служби внутрішнього контролю потребує перегляду у зв'язку з відображенням неповної картини фінансової життя підприємства.

Перелік посилань:

1. Бариніна М.В. Внутрішній фінансовий контроль по американські, або Чим пояснюється ефективність діяльності офісів генеральних інспекторів. *Фінансовий контроль*. 2009. № 5 (52). С. 57–63.
2. Government Auditing Standards. *United States Government Accountability Office*, 2007. 219 p.

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ, ЙОГО НЕОБХІДНІСТЬ ТА СУТНІСТЬ

Вербицька В.І., канд. екон. наук, доцент

Тонконог К.Г., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Сучасні умови та правила господарювання, розвиток технологій, а також підвищення конкуренції сприяють укріпленню ролі корпоративного управління в компанії, одним з інструментів якого є внутрішній аудит та контроль, а також примушують багатьох із них замислюватися про створення спеціалізованих структур, котрі будуть безпосередньо відповідати за фінансову безпеку підприємства. Слід сказати, що ще донедавна серед власників та менеджерів українських підприємств не існувало чіткого розуміння ролі та місця таких структур в структурі бізнесу. Однак сьогодні все більше компаній створюють служби внутрішнього аудиту та контролю. Зокрема, сучасний внутрішній аудит та контроль здатні виконувати різноманітні та масштабні завдання.

Метою дослідження є дослідження сутності та необхідності внутрішнього аудиту.

Отже, внутрішній аудит – це незалежний аналіз діяльності підприємства, котре захищає інтереси власника від наслідків шахрайських схем та незаконних операцій. Це свого роду «рентген» для бізнесу, який діагностує фінансове здоров'я компанії та його сприйняття ризику. Основним завданням внутрішнього аудиту є збереження ресурсів компанії, виявлення невідповідності або навмисне спотворення фінансової звітності. Більш того, внутрішній аудит дозволяє виключити багато ризиків: фінансові, кадрові, фіскальні, інформаційні тощо. Також даний аудит надає управлінському складу масив достовірної інформації щодо підприємства.

Опис сутності внутрішнього аудиту можливий за допомогою його двох складових – гарантії об'єктивної оцінки та консультації керівництва.

І хоча завдання аудиту можуть змінюватися за ходом діяльності компанії, все ж таки основна роль внутрішнього аудиту – це захист бізнесу від банкрутства. Яскравий приклад – гучна справа Enron у 2002 році. Слід сказати, що внутрішній аудит можуть здійснювати як наймані співробітники компанії, так і залучені зовнішні аудитори. Об'єктами внутрішнього аудиту, як правило, стають: достовірність бухгалтерського обліку та фінансової звітності, своєчасність сплати податків, низка активів підприємств з їх джерелами, власними оборотними засобами, діяльність різноспрямованих служб на підприємствах, масив проектно-кошторисної документації, дотримання принципів корпоративного управління тощо. Зібрана внутрішнім аудитором інформація стає суттєвою основою для прийняття управлінських та кадрових рішень.

Особливості внутрішнього аудиту представлені на рис. 1 [1, с. 81].

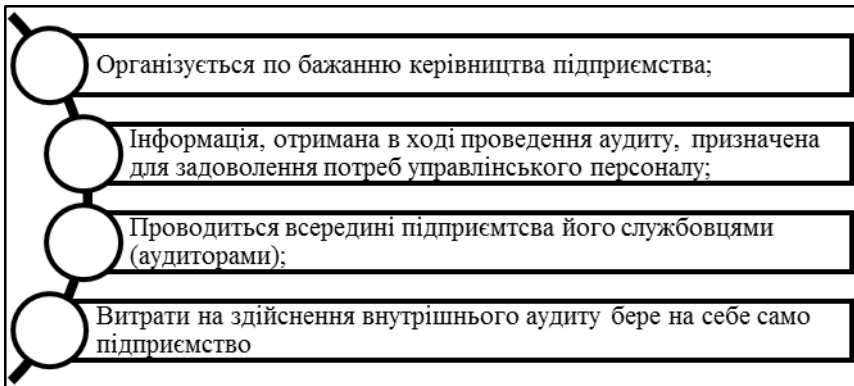

Рис. 1. Особливості внутрішнього аудиту

Необхідно зазначити, що спільне дослідження компаній KPMG та Інститут внутрішніх аудиторів продемонстрували збільшення затребуваності внутрішнього аудиту в процесі корпоративного управління. Так, більше 82 % опитаних керівників відмітили, що внутрішні аудитори значно частіше стали сприяти менеджерам в управлінні ризиками та щодо аналізу про доцільність застосування інформаційних технологій. Крім того, відмічено збільшення потреби у консультаціях внутрішніх аудиторів задля лінійного і вищого виконавчого керівництва. Зокрема, першим консультації допомагають підвищити ефективність бізнес-процесів, а іншим – контролювати діяльність керівників підрозділів. Крім того, згідно із тими ж дослідженнями ІВА та KPMG, подібні зустрічі відбуваються щокварталу у 72 % компаній й у 18 % – не рідше, ніж один раз на рік. На консультації аудитор надає неупереджену інформацію щодо положення справ в організації, що допомагає перевірити достовірність звітів менеджерів середньої та вищої ланок, а також вчасно провести необхідні зміни в компанії [1, с. 83].

Важливо відзначити, що внутрішній аудит особливо необхідний в компанії, якщо:

- власник не керує людьми та бізнес-процесами особисто, а передає свої функції найманим менеджерам і відповідно бажає бути а курсі усього того, що відбувається в компанії;

- компанія має велику мережу філіалів, що породжує проблему із обміном інформацією і відповідно появу ризиків навмисного зловживання повноваженнями на місцях;

- компанією планується отримання міжнародного кредитного рейтингу – в цьому випадку внутрішній аудит допомагає слідкувати за своєчасною підготовкою та достовірністю фінансової звітності.

Слід відзначити, що завдання внутрішнього аудиту можуть змінюватися у відповідності до цілей компанії, її масштабів і структури, а також вимог керівництва. Досить часто до завдань внутрішнього аудиту входить:

- не допустити нецільові витрати та збитки;
- забезпечити справжність бухгалтерського обліку, безпеку майна та активів;
- виявити та ліквідувати заборгованості, нестачі, шахрайства;
- дати експертну оцінку господарським, управлінським, фінансовим операціям та процесам;
- мінімізація оподаткування і штрафів;
- перевірка якості інформації управлінським апаратом;
- проведення інвентаризації у філіалах, взаємодія із зовнішніми перевіряючими тощо.

Крім того, як показує практика, досить часто внутрішніх аудиторів просять точково промоніторити ризики, які пов'язані із запуском масштабних корпоративних програм, підписанням великих контрактів та угод. Глобально – посприяти у підвищенні загальних показників діяльності компанії.

З огляду на все сказане вище, доцільно зазначити, що у внутрішніх аудиторських перевірках мається безліч переваг. Зокрема, це [2, с. 32]:

- постійний контроль над витратами та збільшенням прибутку;
- можливість здійснення перевірок у постійному режимі;
- внутрішній аудитор працює всередині підприємства та знає усі його «тонкі» місця, а відтак може глибше поринути у всі аспекти його діяльності у порівнянні із зовнішнім аудитором.

Крім того, внутрішній аудит доволі часто зіштовхується із різноманітними труднощами в середині компанії. Зокрема, основною з таких труднощів є нерозуміння роботи внутрішнього аудитора самим керівництвом або влас-

ником. Звідси – нецільове його використання. Наприклад, коли службу внутрішнього аудиту використовують як мінікаральний орган в системі управління, не дивлячись на те, що це не входить в його завдання.

Таким чином, термін внутрішнього аудиту був введений до наукового та практичного професійного обігу контрольних процесів в Україні досить недавно в якості ілюстрації прагнення країни інтегруватись до міжнародного співтовариства. І, хоча внутрішній аудит і має певні недоліки та труднощі щодо його впровадження, він необхідний підприємству будь-якої форми власності, оскільки сприяє побудувати систему управління ризиками, вчасно визначити недоліки у роботі підприємства та покращити ефективність всієї його діяльності [3].

Завдання внутрішнього аудиту можуть змінюватися, однак він завжди буде спрямований на одне – знизить ймовірність фінансових втрат й банкрутства. Внутрішній аудит буде мати ознаки системності та чіткого документування та зможе виконувати свої завдання в компанії тільки тоді, коли ним займаються професіонали з достатнім рівнем знань та практичного досвіду.

Перелік посилань:

1. Сугак Т.М., Тимофеев О.Ю. Внутрішній аудит як інструмент підвищення ефективності функціонування підприємства. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2019. № 10 (220). С. 79–85.

2. Йовенко І. Проведення внутрішнього аудиту на підприємстві: важливі аспекти. *Аудитор України*. 2018. № 4. С. 30–35.

3. Петрицька О.С. Організація внутрішнього аудиту на підприємствах. *Приазовський економічний вісник*. 2019. № 5 (16). С. 356–359.

ПОДАТКОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ

Клим Н.М., канд. екон. наук, доцент

Грицак О.С., канд. екон. наук, доцент

Національний лісотехнічний університет України, м. Львів

Організація обліку, звітності та оподаткування суб'єктів господарювання у готелях та інших об'єктах, призначених для обслуговування тимчасово розміщених осіб мають вплив на результати діяльності і наповнення державного та місцевих бюджетів у вигляді загальнодержавних та місцевих податків (таблиця 1) [1].

Таблиця 1

Оподаткування сфери гостинності

Загальнодержавні податки і обов'язкові платежі	Податок на додану вартість
	Акцизний податок
	Податок на прибуток
	Податок на доходи фізичних осіб
	Мито
	Державне мито
	Плата (податок) за землю
	Податок з власників транспортних засобів і інших самохідних машин і механізмів
	ЄСВ
Плата за торговий патент та на деякі види підприємницької діяльності	
Основні місцеві податки і збори	Податок з реклами
	Комунальний податок
	Готельний збір
	Збір за паркування автотранспорту

Складено на основі [1; 7].

Щодо «тимчасово розміщених», то визначене це трактування у Порядку № 803 через надання послуг з тимчасового проживання (розміщення) та процедури встановлення категорій готелів і інших об'єктів, що для таких послуг призначені [4].

В умовах дії воєнного стану більшість суб'єктів господарювання сфери надання послуг готельно-туристичної індустрії переорієнтувались на обслуговування тимчасово переміщених осіб. Заходи щодо забезпечення прийому, проїзду, розміщення та облаштування вимушених переселенців є видатковими зобов'язаннями України та органів місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції із забезпечення прав і свобод громадян.

Тимчасово переміщеними особами вважаються «громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту і окупації та яка тимчасово перебуває в іншій адміністративно-територіальній одиниці в межах України незалежно від строку такого перебування» [3].

У ЗУ «Про туризм» готелі розглядаються як «засіб тимчасового розміщення, що складається з шести і більше номерів та в якому суб'єктом господарювання надаються готельні послуги, тобто дії (операції) суб'єкта господарювання з тимчасового розміщення споживача шляхом надання номера (місця) в готелі, а також додаткові послуги, що надаються споживачу відповідно до категорії готелю» [6]. Правове регулювання порядку надання послуг з тимчасового розміщення осіб визначено відповідною Постановою Кабміну України №297 [2]. У ньому здійснено поділ засобів (готелів) для розміщення на колективні (більше 30-

ти місць) та індивідуальні (житло, в якому за плату або безоплатно надається обмежена кількість місць (менш як 30). У такому засобі одиниці розміщення (кімнати, житло) повинні бути відокремлені одна від одної). Зазначено також, що «послуги з тимчасового розміщення (проживання) – це діяльність юридичної та фізичної особи з надання місця для ночівлі у засобі розміщення за плату, а також інша діяльність, пов'язана із тимчасовим розміщенням (проживанням), передбачена законом» [2].

У ПКУ визначено поняття «об'єктів, які призначені для надання послуг у готельній сфері: ...до об'єктів нежитлової нерухомості відносяться: будівлі готельні – готелі, мотелі, кемпінги, пансіонати, ресторани та бари, туристичні бази, гірські притулки, табори для відпочинку, будинки відпочину» [1]. Відповідальними за послуги із тимчасового розміщення є юридичні або фізичні особи, які надають цей вид послуг, які окрім сплати податків, пов'язаних із своєю звичайною діяльністю виступають податковими агентами зі сплати туристичного збору.

Органи місцевого самоврядування встановлюють місцеві податки і збори відповідно до закону і встановлення туристичного збору є правом, а не обов'язком сільських, селищних, міських рад або рад об'єднаної територіальної громади, створеної згідно із законом та перспективним планом формування територій громад. Ставка збору встановлюється за одну особу за одну добу тимчасового розміщення – до 0,5% для внутрішнього туризму та до 5% – для в'їзного туризму.

У р.262 ПКУ запропоновано справляти туристичний збір з усіх громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які перебувають на території адміністративно-територіальної одиниці, на якій діє рішення сільської, селищної або міської ради про встановлення туристичного

збору, й отримують послуги з тимчасового проживання (ночівлі) із зобов'язанням залишити місце перебування в зазначений термін [1]. При цьому не враховуються відмінності в цілях та термінах перебування, а вимога щодо сплати туристичного збору може висуватися до особи, яка не є туристом. Згідно ст.268.2.1. ПКУ не сплачують туристичний збір особи, які є резидентами та знаходяться у від'їзді й тимчасово розміщуються у місцях проживання. З п.п.268.2.2. ст.268 ПКУ, платниками збору не можуть бути особи, взяті на облік як внутрішньо переміщені особи, які тимчасово розміщуються у місцях проживання (ночівлі), визначених п.п.268.5.1. ПКУ, а інформація про адресу таких місць зазначена в довідці про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи як адреса фактичного місця їх проживання чи перебування за умови надання податковому агенту копії документів, що свідчать про цю пільгову категорію.

Підставою для обліку доходів діяльності суб'єктів господарювання чи ФОПів сфери гостинності та визначення бази оподаткування готельним збором до бюджету громади є первинні документи, визначені наказом Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України № 230 [5].

Для цілей оподаткування важливим є питання обов'язковості процедури сплати авансових внесків до тимчасового розміщення у місцях проживання податковим агентам, які справляють цей збір та пред'явлення податковим агентам відповідних документів про пільгу внутрішньо переміщених осіб.

Особливістю оподаткування ПДВ суб'єктів готельного бізнесу, що зареєстровані його платниками є застосування пільгової ставки у розмірі 7%, яка відноситься до послуг з проживання для готельних операцій за класом

5.10 КВЕДу. Це операції, пов'язані із короткостроковим розміщенням і проживанням осіб зазвичай на тижневій або добовій основі, послуги з прибирання в номерах, забезпечення харчування і напоями, заміни постільної білизни, паркування, послуги пралень, басейнів, спортивних залів, зон відпочинку та розваг, тощо [5]. Цей клас включає діяльність із розміщування у готелях (в т.ч. курортних готелях, класу люкс та мотелях). Інші операції (класах груп 55.2., 55.3.. 55.9.) оподатковуються ПДВ за ставкою 20%. Готелі не виписують ПН, а право на податковий кредит покупець одержує на підставі готельного рахунку і чеку.

Суб'єкти господарювання сфери гостинності як юридичні особи можуть обрати найоптимальнішу систему оподаткування (або загальну систему або третю групу спрощеної системи оподаткування). У разі застосування загальної системи оподаткування сплачується 18% податку на прибуток (від суми чистого доходу як різницю між нарахованими доходами і понесеними витратами). При виборі третьої групи сплачується ЄП 3% доходу (для платника ПДВ) або 5% доходу (для неплатників ПДВ). Обмеження щодо найманих працівників немає, проте обсяг доходу не має перевищувати протягом календарного року 1167 розмірів мінімальної заробітної плати.

ФОПи, що обирають загальну систему оподаткування, сплачують ПДФО (18%), військовий збір (1,5%) із суми чистого оподаткованого доходу (різниця між загальним оподатковуваним доходом та витратами, пов'язаними з господарською діяльністю і підтвержені документально). Якщо ФОП не є платником ПДВ, має не більше 10 найманих працівників і обсяг наданих послуг не перевищує 834 розмірів мінімальних заробітних плат, то для надання готельних послуг може обрати 2 групу, але надавати послуги лише населенню та суб'єктам підприємницької діяльності,

що також сплачують ЄП і не має права здійснювати продаж алкоголю і тютюнових виробів.

Уваги заслуговують також проведення операцій із надання послуг тимчасового проживання фізичними особами, які не є зареєстрованими суб'єктами підприємницької діяльності. Враховуючи те, що такий вид бізнесу може мати сезонний характер, доцільно розглянути можливість уведення стандартної плати за цей вид діяльності у вигляді ліцензії (місячної або квартальної) у залежності від місце розташування, сезонності та виду об'єкта нерухомості.

Оптимізація системи оподаткування є основним завданням податкового адміністрування в межах країни та ефективним фіскальним інструментом підвищення прибутковості бізнесу сфери гостинності.

Перелік посилань:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

2. Порядок надання послуг з тимчасового розміщення (проживання): Постанова Кабінету Міністрів України від 15.03.2006 р. №297 (у редакції від 22.06.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/297-2006-%D0%BF#Text>

3. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 р. №1706-УІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

4. Про затвердження Порядку встановлення категорій готелям та іншим об'єктам, що призначаються для надання послуг з тимчасового розміщення (проживання). Постанова КМУ від 29.07.2009 №803 у редакції від 07.12.23. URL:<https://ips.ligazakon.net/document/КР090803>

5. Пільгова ставка ПДВ для готелів, культури і туризму з 1 січня 2021 року. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-ezhednevnyj-buxgalterskij-obzor-39-igotnaya-stavka-ndsdlja-gostinic-kultury-i-turizma-s-1-yanvarya-2021-goda>

6. Про туризм: Закон України у редакції від 01.01.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>

7. Напрями вдосконалення оподаткування підприємств готельного господарства. URL: <https://buklib.net/books/26590/>.

ПЕРЕДУМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

*Кріль А.Ю., здобувач вищої освіти
ступеня доктора філософії
Національний університет «Львівська політехніка»*

Внутрішній контроль відіграє важливу роль у забезпеченні успішної діяльності підприємств, сприяючи підвищенню її ефективності, зниженню рівня порушень і зловживань, оптимізації фінансових, матеріальних та інших потоків, а також запобігаючи шахрайству та іншим фінансовим злочинам. На жаль, багато підприємств не приділяють достатньо уваги цьому питанню, передаючи функції контролю аудиторським фірмам. Задля забезпечення системності, оперативності та оптимальності прийнятих управлінських рішень виникає необхідність в достовірній та релевантній інформації, що може бути отримана завдяки ефективній системі внутрішнього контролю на підприємстві.

У працях Ф.Ф. Бутинця, М.Т. Білухи, З.В. Гуцайлюка, М.В. Мельника, С.В. Мочерного, Є.В. Мниха, В.С. Рудницького, В.В. Сопка та інших дослідників обговорювались складові внутрішнього контролю і процедури впровадження в практику діяльності суб'єктів господарювання. Питання вдосконалення нормативно-правового забезпечення та стандартизації внутрішнього контролю на підприємствах залишається актуальним.

На сьогоднішній день існують нормативно-правові акти, що регулюють основні аспекти здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів: Постанова КМУ № 1001 «Про затвердження Порядку здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту» [1] та Постанова КМУ «Про затвердження основних засад здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів» [2]. Також діють норми Наказу

Міністерства фінансів України від №1247 «Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту», які призначені для використання в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, обласних адміністраціях та інших головних розпорядниках коштів державного бюджету [3]. Окремо діють законодавчі акти в різних сферах, наприклад: Наказ Міністерства оборони України від № 145 «Про затвердження Порядку організації в системі Міністерства оборони України та Збройних Сил України внутрішнього контролю та управління ризиками» [4]. Окрім цього існують окремі документи, що регламентують особливості внутрішнього контролю в банках: Постанова НБУ від № 88 «Про затвердження Положення про організацію системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах».

Відповідно, на рівні держави необхідно розробити національні стандарти, а підприємствам впровадити свої власні правила здійснення внутрішнього контролю, які б підвищували ефективність і об'єктивність діяльності у сфері контролю. За основу можна взяти документи [1-4] у поєднанні з міжнародними стандартами у цій сфері. Використання міжнародних стандартів у розробці внутрішніх стандартів контролю на підприємстві має кілька переваг. Вони вважаються своєрідним «золотим стандартом», що добре визначає найкращі практики, ґрунтується на досвіді багатьох суб'єктів господарювання. Стандарти мають глобальне визнання і їх використання може суттєво полегшити співпрацю з іншими компаніями та міжнародними партнерами. Такий підхід також може сприяти покращенню репутації підприємства, збільшити інвестиційну привабливість та конкурентну перевагу, що важливо для його довгострокового успіху на ринку. Серед міжнародних стандартів, насамперед, слід взяти за основу норми, таких груп стандартів як:

1. Стандарти внутрішнього контролю для фінансової звітності (COSO), що розроблені Комітетом з принципів контролю за фінансовою звітністю (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission). Вони є загальноновизнаним набором принципів та рекомендацій для впровадження ефективної системи внутрішнього контролю і охоплюють п'ять компонентів ефективної системи внутрішнього контролю: (середовище контролю, оцінку ризиків, контрольні дії, інформаційну та комунікаційну складову, моніторинг діяльності системи внутрішнього контролю) [5];

2. Стандарт COBIT (Control Objectives for Information and Related Technologies) – «Контрольні цілі для інформації та суміжних технологій», розроблений Асоціацією з аудиту та контролю інформаційних систем (ISACA). Цей стандарт – це набір документів та рекомендацій, які допомагають суб'єктам управляти ІТ-ризиками та контролювати ІТ-системи. Він охоплює сім основних категорій контролю: планування та організація, придбання та впровадження, поставка та підтримка послуг, захист інформаційних активів, забезпечення безперервності роботи, відповідність нормативним вимогам, моніторинг та оцінка [6].

Також доцільно використовувати норми Міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту, які розроблені Національним інститутом внутрішніх аудиторів (The Institute of Internal Auditors, ІІА). Ці стандарти визначають принципи та практику для аудиторів при проведенні аудиту внутрішнього контролю [7].

Впровадження та дотримання стандартів внутрішнього фінансового контролю є важливою умовою для ефективного управління ресурсами та забезпечення стійкого розвитку будь-якого вітчизняного підприємства. Державі слід приділити більше уваги законодавчому регулюванню питань внутрішнього контролю. Загальні стандарти можна на рівні держави зробити обов'язковими для всіх суб'єктів

господарювання, адаптуючи певні окремі їх розділи до потреб кожного підприємства. А от підприємствам доцільно також розробити та впровадити внутрішні стандарти контролю.

Перелік посилань:

1. Про затвердження Порядку здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту: Постанова КМУ від 28 вер. 2011 р. № 1001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.05.2024).

2. Про затвердження основних засад здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів: Постанова КМУ від 12 трав. 2018 р. № 1062 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2018-%D0%BF#n17> (дата звернення: 13.05.2024).

3. Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту: Наказ М-ва фінансів України від 04 жовт. 2011 р. № 1247. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1219-11#Text> (дата звернення: 13.05.2024).

4. Про затвердження Порядку організації в системі Міністерства оборони України та Збройних Сил України внутрішнього контролю та управління ризиками: Наказ М-ва оборони України від 02 квіт. 2019 р. № 145. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/mus31836?an=1> (дата звернення: 13.05.2024).

5. Про затвердження Положення про організацію системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах: Постанова НБУ від 02 лип. 2019 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0088500-19#Text> (дата звернення: 13.05.2024).

6. Internal Control – Integrated Framework: The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). 2013. URL: <https://www.coso.org/Documents/990025P-Executive-Summary-final-may20.pdf>. (дата звернення: 13.05.2024).

7. Методології у сфері IT: ITIL, COBIT, PRINCE2 та інші. KR. Laboratories. URL: <https://kr-labs.com.ua/blog/metodologiyi-u-sferi-it-itil-cobit-ta-inshi> (дата звернення: 13.05.2024).

8. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (редакція 2017 року). URL: <https://www.theiia.org/globalassets/site/standards/mandatory-guidance/ippf/2017/ippf-standards-2017-ukrainian.pdf> (дата звернення: 13.05.2024).

AUDITING OF THE FINANCIAL STATEMENTS OF THE ENTERPRISE

*Levkovets N.P., Candidate of Economics, Associate Professor
National Transport University, Kyiv*

Audit procedures are an integral part of the audit methodology. Audit procedures are the appropriate order and sequence of actions of the auditor to obtain the necessary audit evidence.

The auditor obtains audit evidence for the formulation of reasonable conclusions, on which the audit opinion is based, by performing audit procedures for the purpose of:

- obtaining an understanding of the business entity and its environment, including its internal control system, to assess the risks of material misstatement at the level of financial statements and assertions (auditing procedures performed for this purpose are referred to in the ISA as «risk assessment procedures»);

- testing the operational effectiveness of control procedures in preventing or detecting and correcting material misstatements at the assertion level (auditing procedures performed for this purpose are referred to in the ISA as «tests of control»). Control tests are performed in order to obtain audit evidence regarding the effectiveness of:

- the organization of accounting and internal control systems, that is, whether they are properly organized to prevent material distortions and to detect and correct them;

- functioning of internal control during a certain period.

- detection of significant distortions at the level of assertions (auditing procedures performed for this purpose are designated in the ISA as «substantive procedures») [3].

Based on the purpose of the audit, auditors must evaluate (check) financial statements in the following sequence:

- formal verification;

- analytical verification;

- verification of turnover and balances [1, 2].

The formal inspection begins with a review of the financial statements for filling in the address part, all the necessary details, and the presence of signatures of managers.

The auditor begins to familiarize himself with the financial statements at the preparatory stage and studies all articles of the statement to assess and determine the amount of risk for each of the articles.

When studying the balance sheet (Statement of financial condition), it is appropriate to pay attention to the following questions using tests for compliance with the chief accountant, his deputy and the head of the enterprise.

The main points are:

- assess the state of suitability of fixed assets (how new fixed assets are at the enterprise; are there fixed assets of non-production purpose; availability of fixed assets transferred for operational lease, etc.);

- assess the availability of intangible assets and their use;

- determine whether long-term financial investments are available;

- assess the state and movement of stocks (finished products, materials, work in progress, goods);

- pay special attention to the presence of receivables and payables (namely, their absence in case of non-cash payments between enterprises, as there may be collapsed balances), its increase or decrease;

- to determine the method of calculating the reserve of doubtful debts;

- detect changes in own capital;

- assess the state of articles of current and long-term bank loans, etc. [2].

A formal assessment of financial statements will provide an opportunity to clarify the areas of the audit and assess possible risks, as well as identify possible distortions.

With the help of analytical verification of financial statements, those components of it are determined where the audit risk is the greatest, that is, where the possibility of fraud or the presence of errors in accounting and reporting for this client is most likely.

The correctness of the preparation of financial statements is verified by substantive and calculated verification of reporting indicators, namely:

- checking the correctness of filling in the address part;
- determination of the type of activity of the enterprise;
- verification of the correctness of filling out the reporting according to the forms: the presence of all the prescribed indicators, the absence of cleanings, corrections, etc. [3].

It is necessary to carry out a logical analysis of reporting indicators to determine the component of reporting with the most likely possibility of detecting fraud and errors.

Those operations and property that must be checked in more detail, and those for which it is possible to use the client's information, must be determined; checking and comparing the consistency of indicators that are displayed in different forms of reporting.

References:

1. On the audit of financial statements and audit activity: Law of Ukraine № 2258-VIII dated December 21, 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
2. Vynogradova M.O., Zhideeva L.I. Audit: training manual. Kyiv: Center for Educational Literature, 2021. 654 p.
3. Ivanova N.A. Rolinsky O.V. Audit organization and methodology: training manual. Kyiv: Center for Educational Literature, 2021. 216 p.

ОБЛІКОВО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА В ЧАСТИНІ ПДВ ТА ЗАПАСІВ

Овчарова Н.В., канд. екон. наук, доцент
Тітович І.С., здобувач вищої освіти
Сумський державний університет

Система обліку запасів суб'єктів господарювання передбачає тісний взаємний вплив різних її складових. Так, показники, що формуються в системі фінансового обліку складають інформаційне поле в управлінському обліку, питання оцінки, формування вартостей тощо впливає на податкові показники.

Зазвичай собівартість купівельних запасів під час їх списання на витрати або під час продажу в бухгалтерському обліку відповідає їхній собівартості у податковому.

Разом з тим, вважаємо за доцільне додатково включати до складу елементів облікової політики окремі положення для обґрунтування процесу ціноутворення на підприємстві. Така необхідність обумовлена тим, що процес ціноутворення впливає на визначення сум бази оподаткування ПДВ. Зокрема, якщо розглядати готову продукцію то Податковий кодекс передбачає, що база оподаткування ПДВ операцій з постачання самостійно виготовлених товарів/послуг не може бути нижче звичайних цін [1]. Якщо суб'єкт господарювання планує встановлювати ціни нижче від звичайних через цінові знижки за виконання певних дій (за рекламування товару), торгові знижки, заплановані знижки з цін як засіб стимулювання збуту, незаплановане різке зниження цін слід це передбачити в положеннях облікової політики.

Щодо товарних чи виробничих запасів при їх реалізації база оподаткування не може бути нижче ціни придбання таких товарів. Проте, як визначати цю ціну, що входить до її складу не визначено ПКУ та НП(С)БО 9 «Запаси».

Так, стандарт визначає таке поняття як первісна вартість, яка формується в залежно від каналів надходження запасів. При цьому до її складу входить вартість сплачена постачальнику без ПДВ, транспортно-заготівельні та інші визначені нормативом витрати.

Відповідно в обліковій політиці доцільно передбачити, що вважати ціною придбання: договірну вартість без ПДВ або первісну вартість з урахування сплачених витрат на доставку.

Особливого значення набувають такі елементи облікової політики, як: метод оцінки запасів при їх списанні. Найбільший рівень прибутку маємо за методом ФІФО, найменший – за методом фактичної собівартості. Вибір методу суб'єкти господарювання обирають самостійно, без обмежень, проте необхідно слідкувати, щоб всі положення визначення регламентом дотримувалися на практиці.

Потребують уваги і питання щодо знецінення запасів. Так, в обліковій практиці існують два підходи через пряме списання суми уцінки на витрати та через формування резерву уцінки запасів. Пряме списання частини вартості запасів на витрати призводить до втрат відомостей про історичну інформацію про вартість придбання запасів. Це може спричинити питання недонарахування ПДВ при їх подальшій продажі дешевше ціни придбання.

Отже, в обліковій політиці підприємства повинні знайти відображення методичні аспекти об'єктів обліку, які можуть впливати на показники систем фінансового та податкового обліку, що дозволить уникнути, негативних податкових наслідків

Перелік посилань:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/paran256#n256>

2. НП(С)БО 9 «Запаси» від 20.10.1999 р. № 246 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>

ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ НА МАЛИЙ І СЕРЕДНІЙ БІЗНЕС: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Тарасенко О.В., здобувач вищої освіти

Хасанов В.В., здобувач вищої освіти

Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Малий і середній бізнес (МСБ) є фундаментом будь-якої економіки, сприяє створенню робочих місць, стимулює інновації та економічне зростання. Однак, податкове навантаження часто стає серйозною перешкодою на шляху до його розвитку та процвітання.

Малий і середній бізнес відіграє критично важливу роль в економіці будь-якої країни. Згідно зі статистикою, МСБ забезпечує значну частку робочих місць та ВВП в багатьох країнах світу. В Україні, наприклад, МСБ забезпечує близько 60% робочих місць і близько 40% ВВП. Отже, забезпечення сприятливих умов для розвитку малого і середнього бізнесу є ключовим завданням державної політики.

Однак, підприємці часто стикаються з численними проблемами, серед яких податкове навантаження займає одне з центральних місць. Високі податки, складні процедури їхнього адміністрування, а також нестабільність податкового законодавства створюють додаткові труднощі для підприємців.

Оцінка податкового навантаження на малий та середній бізнес є комплексним завданням, яке потребує врахування різних аспектів, включаючи рівень податкових ставок, складність податкового адміністрування, фінансовий стан підприємств та міжнародний контекст. Ефективна оцінка дозволяє виявити проблеми та розробити заходи для зниження податкового навантаження, що сприятиме

розвитку малого та середнього бізнесу та загальному економічному зростанню.

Розглянемо проблеми податкового навантаження на малий та середній бізнес більш докладно.

Так, однією з найбільших проблем для МСБ є високий рівень податків. Високі податкові ставки знижують конкурентоспроможність підприємств, зменшують їхні прибутки та обмежують можливості для інвестування в розвиток бізнесу. Підприємці часто змушені працювати «в тіні» для уникнення надмірного податкового тягара, що призводить до зниження податкових надходжень до державного бюджету і створення нерівних умов для ведення бізнесу.

Ще однією серйозною проблемою для МСБ є складність податкового адміністрування. Бюрократичні процедури, часті зміни в законодавстві і вимоги щодо подання численних звітів створюють додаткове навантаження на підприємців. Вони змушені витрачати значний час і ресурси на виконання податкових зобов'язань замість того, щоб зосередитися на розвитку свого бізнесу.

Значну проблему для МСБ також становить нестабільність податкового законодавства. Часті зміни в Податковому кодексі України, відсутність довгострокової стратегії розвитку податкової системи призводять до непередбачуваності умов ведення бізнесу. Це ускладнює планування діяльності підприємств та знижує інвестиційну привабливість країни.

Як наступну проблему варто зазначити невідповідність податкових ставок можливостям бізнесу. У багатьох випадках податкові ставки не враховують реальні можливості малого і середнього бізнесу. Наприклад, фіксовані податки можуть бути занадто високими для малих підприємств з невеликим оборотом, що призводить до їхньої фінансової нестабільності та навіть банкрутства.

На завершення необхідно відмітити недостатню підтримку МСБ і стимулювання з боку держави. Зокрема, відсутність податкових пільг, субсидій і програм підтримки розвитку МСБ призводить до зниження їхньої конкурентоспроможності порівняно з великими підприємствами.

Наявність означених проблем податкового навантаження на малий і середній бізнес потребує пошуку шляхів їх вирішення.

Одним з ключових шляхів вирішення проблеми податкового навантаження є зниження податкових ставок для МСБ. Це дозволить зменшити фінансове навантаження на підприємців, збільшити їхні прибутки та стимулювати розвиток бізнесу. Наприклад, введення нижчих ставок податку на прибуток або ПДВ для малих підприємств може значно покращити їхнє фінансове становище.

Іншим важливим кроком до зниження навантаження на МСБ є спрощення податкового адміністрування. Впровадження електронних систем подання звітності, зменшення кількості обов'язкових звітів та спрощення процедур реєстрації та ліцензування дозволить підприємцям зосередитися на розвитку свого бізнесу. Крім того, це сприятиме зниженню корупційних ризиків у податковій сфері.

Далі, для забезпечення сталих умов ведення бізнесу необхідно стабілізувати податкове законодавство. Прийняття довгострокової стратегії розвитку податкової системи, яка передбачає мінімальні зміни в законодавстві протягом певного періоду, дозволить підприємцям планувати свою діяльність з більшою впевненістю.

Ще одним важливим кроком до зниження податкового навантаження на МСБ є введення гнучких податкових ставок, які враховують можливості бізнесу. Наприклад, встановлення прогресивних податкових ставок залежно від обороту підприємства дозволить забезпечити справедливі умови для різних категорій бізнесу.

Як наступний шлях можна визначити активну підтримку і стимулювання розвитку МСБ з боку держави. Введення податкових пільг, субсидій, грантів та програм навчання для підприємців допоможе знизити фінансове навантаження на МСБ та підвищити їхню конкурентоспроможність. Крім того, створення сприятливих умов для розвитку інфраструктури та доступу до фінансування також є важливим фактором успіху.

Не менш важливим є впровадження електронного урядування та цифрових технологій у податковій сфері, що дозволить значно спростити процеси адміністрування та підвищити прозорість податкових відносин. Використання електронних сервісів для подання звітності, сплати податків та отримання консультацій дозволить знизити часові та фінансові витрати підприємців на виконання податкових обов'язків.

Також доцільно приділити достатньо уваги навчанню та дорадчій підтримці підприємців Організація навчальних програм і консалтингових послуг для підприємців з питань податкового законодавства, фінансового управління і ведення бізнесу сприятиме підвищенню їхньої обізнаності та компетентності. Це допоможе підприємцям краще орієнтуватися в податкових вимогах та ефективніше управляти своїми фінансами.

Наступним шляхом є реформа податкових органів, адже підвищення ефективності їх роботи є важливим аспектом у зниженні податкового навантаження на МСБ. Проведення реформ, спрямованих на зменшення бюрократизму, підвищення прозорості та ефективності роботи податкових органів, сприятиме створенню сприятливого податкового середовища.

Також доцільним є створення спеціальних економічних зон та індустріальних парків з пільговим податковим режимом, що дозволить залучити інвестиції та стимулюва-

ти розвиток МСБ. Це забезпечить створення нових робочих місць, підвищення економічної активності та розвиток інфраструктури в регіонах.

На завершення, не менш важливим є вивчення міжнародного досвіду та співпраця з іншими країнами у сфері податкової політики. Це дозволить запозичити кращі практики та впровадити їх у національну податкову систему. Це сприятиме підвищенню ефективності податкового адміністрування та створенню сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу.

Отже, малий і середній бізнес є ключовим елементом економічного розвитку країни. Однак, податкове навантаження часто стає серйозною перешкодою на шляху до їхнього розвитку. Для вирішення цієї проблеми необхідно впроваджувати комплексні заходи, спрямовані на зниження податкових ставок, спрощення податкового адміністрування, стабілізацію податкового законодавства та надання підтримки з боку держави.

Ефективне вирішення проблем податкового навантаження на МСБ сприятиме підвищенню його конкурентоспроможності, збільшенню прибутковості і стимулюванню економічного зростання. Впровадження сучасних технологій, розвиток електронного урядування і підвищення компетентності підприємців дозволить створити сприятливі умови для розвитку малого і середнього бізнесу в Україні. Співпраця з міжнародними партнерами та запозичення кращих практик також сприятиме вдосконаленню національної податкової системи та підвищенню її ефективності.

Таким чином, успішне подолання проблем податкового навантаження на малий та середній бізнес є ключовим фактором забезпечення стабільного та стійкого економічного розвитку країни.

3. СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ОДИНИЦЯМИ

ФОРМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК БІЗНЕСУ

*Бойко Р.В., канд. екон. наук., доцент
Львівський торговельно-економічний університет*

Провідним пріоритетом інвестиційної політики, законодавчо, слід визначити формування сприятливого економіко-правового середовища для підприємницької діяльності та інвестиційного клімату. Це ключова природньо-ринкова передумова розвитку бізнесу та бажання інвестувати, а, відтак, здатність регіональної економіки формувати й залучати інвестиційний ресурс. Від неї відштовхуються пріоритети державної політики, які вже надалі стосуються в більшою мірою розміщення й використання інвестиційних ресурсів.

Більше того, згідно авторської позиції, це стимулювання розвитку тих, чи інших секторів економіки, територій, видів економічної діяльності та галузей; нарощення виробничих потужностей і досягнення процесів розширеного відтворення виробництва й споживання товарів і послуг; зміцнення конкурентоспроможності вітчизняних стратегічних підприємств головно за рахунок їх інноваційно-технологічного розвитку і технологічної модернізації виробництва; збереження, формування, розвиток та ефективно використання людського капіталу; зростання якості життя; діджиталізація й технологізація всіх сфер суспільного життя.

Розуміння пріоритетів інвестиційної політики створює підґрунтя для визначення її форм. Як зазначається у [2],

держава у процесі регулювання інноваційної діяльності, інноваційного розвитку економіки може застосовувати такі альтернативні форми впливу, як:

(1) стратегічного (більш довгострокове втручання через розробку і втілення вжиття спеціальних програм, у т. ч. проблемно-цільових, зі застосуванням комплексного і послідовного, почергового використання фінансових, податкових, бюджетних, інноваційно-технологічних та інших інструментів для досягнення мети і цілей структурних реформ й інституційних змін, включно з пришвидшеними темпами інвестиційного, а через нього й економічного, розвитку окремих територій, регіонів, видів економічної діяльності тощо);

(2) тактичного (оперативно-тактичні зміни / втручання в перебіг інвестиційних процесів і їх наслідків засобами регулювання норм рентабельності, динаміки зайнятості і виробництва, державного замовлення і т. п.) характеру.

Позаяк, до форм реалізації інвестиційної політики здебільшого відносять (1) пряме і (2) неопосередковане (економічне) регулювання.

Так, у [1] під формою прямого впливу розглядаються переважно засоби та заходи адміністративної дії, які чітко регламентують та визначають умови і правила реалізації інвестиційних процесів, накопичення і залучення інвестиційних ресурсів, використання фінансових активів у цілях інвестування, реінвестування прибутку і т. ін.; тоді як непрямого впливу – зміни в параметрах інвестиційного середовища, включно з державним фінансуванням, що часто слугує орієнтиром / критерієм в плані безпеки інвестицій у ті, чи інші галузі, сектори бізнесу.

Дещо ширший спектр форм інвестування, а, відтак, й інвестиційної політики визначається у вже згаданому Законі України «Про інвестиційну діяльність». Це, зокрема, пряме управління державними інвестиціями, регулювання умов провадження інвестиційної діяльності зі застосуванням

інституційно-правових, інституційно-організаційних, економічних та безпосередньо фінансових методів управління, здійснення повноцінного моніторингу і контролю інвестиційних процесів підприємств, фізичних осіб – підприємців, громадян. Водночас, як на думку автора, визначені форми втручання, по суті, мають такий же економічний та адміністративний характер, можуть мати довгострокові та/чи короткострокові орієнтири, наслідки.

На загал, розділяючи погляди переважної більшості науковців відносно форм інвестиційної політики у вигляді довгострокового і оперативного регулювання, а також адміністративного і економічного впливу, слід зауважити на тому, що більшої значимості в плані визначення стратегії і тактики, а також подальшого компонування механізмів, інструментів і засобів регулювання має розуміння й коректне застосування методів інвестиційної політики.

Зачасту науковці не розділяють форми та методи державного регулювання економічних процесів і явищ, об'єднуючи їх та спрощено зводячи до методів прямого (обмеження, заборони, квоти, ліцензування тощо) та непрямого (здебільшого стимулюючого, хоча інколи й обмежувального характеру) впливу.

Заразом, авторська позиція в тому аби їх розділяти, що впливає вже хоча б зі самої етимології цих категорій, коли форма є зовнішнім вираженням внутрішнього змісту, а метод (від грец. – шлях крізь) – узагальненим поєднанням системи заходів, які мають бути впровадженими аби вирішити завдання, досягти мети державного регулювання.

Вже навіть звідси приходиться розуміння, що форма може слугувати способом представлення (з боку держави) концепту політики та аргументацією для її сприйняття (з боку економічних агентів, суспільства) і утвердження певних правил гри. І це дуже важливо, до прикладу, в умовах, коли існує потреба в приватному соціально відповідальному інвестуванні (соці-

альні й інфраструктурні проекти на етапі повоєнної відбудови економіки) або за все ще не сформованого повноцінного інституційного середовища інвестиційної діяльності.

Перелік посилань:

1. Вакалюк В. А. Правове регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 16. С. 122-126.

2. Дацій Н. В. Форми та напрями державної інвестиційної політики розвитку інвестиційної діяльності в галузях національної економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 17. С. 79-82.

КРЕДИТНІ СПІЛКИ ТА КВЕД: ПЛОЩИНА ПЕРЕТИНУ

Бурковська А.В., канд. екон. наук, доцент

Фещенко Я.Б., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Будь-які часи в економіці потребують забезпечення швидких, фінансово доступних, можливих до отримання фінансових послуг. Для певного кола користувачів вирішенням зазначеного питання стає створення та участь у функціонуванні кредитної спілки. Кредитні спілки є повноцінними суб'єктами фінансового ринку, що, відповідно, надає їм коло прав та зобов'язань. Кредитна спілка покликана, насамперед, задовольнити потреби її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки. З прийняттям змін до основного нормативного документу, який регламентує створення та діяльність кредитних спілок, це призначення дещо розширилося та видозмінилося, але основна мета залишилася первісною. Так, відповідно до чинного закону України «Про кредитні спілки» кредитною спілкою є «фінансова установа, створена на засадах кооперації з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та надан-

ні фінансових та інших послуг, передбачених цим Законом, а також здійснення іншої діяльності, визначеної цим Законом, за рахунок об'єднання грошових внесків членів кредитної спілки та інших визначених цим Законом джерел» [1].

Майже аналогічне визначення кредитної спілки наведено у статті 130 Господарського кодексу України, наголошуючи на тому, що господарська діяльність такого об'єднання не може мати за мету отримання прибутку та має здійснювати некомерційну діяльність [2].

Отже, окрім особливостей функціонування на фінансовому ринку, у контексті чинного законодавства кредитна спілка може мати статус неприбуткової установи, якщо відповідатиме таким вимогам Податкового кодексу України: повна відповідність вимогам закону України «Про кредитні спілки»; неприбутковість за змістом установчих документів та визначених кодів КВЕД; подальша доля активів спілки після ліквідації; наявність в Реєстрі неприбуткових організацій [3]. Вищезазначене накладає на неї певні зобов'язання щодо організації діяльності, наявності внутрішньої документації, обліку та звітності.

Відповідно до закону України «Про кредитні спілки» основними напрямками діяльності кредитної спілки є надання коштів та банківських металів у кредит на підставі стандартної та спрощеної ліцензій та залучення коштів та банківських металів, що підлягають поверненню – на підставі стандартної ліцензії [1]. До того ж, Регулятор (Національний банк України) має право за заявою кредитної спілки розширити ліцензію щодо надання фінансових послуг у межах чинного законодавства, зокрема й закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» [4].

Виконуючи одну із функцій банку, кредитна спілка має суттєві відмінності від нього. Зазначимо основні: кредитна спілка має членів, які є одночасно і засновниками, і користувачами фінансових послуг; члени кредитної спілки,

незалежно від їх виду та вкладення, мають лише по одному голосу при прийнятті рішень; обмежене коло фінансових послуг та їхня неприбутковість тощо.

Реєструючи кредитну спілку, необхідно зазначити всі коди Класифікатора видів економічної діяльності (КВЕД), які відображатимуть затверджені членами спілки напрями діяльності [5].

Напрями діяльності кредитних спілок знаходяться у секції К Фінансова та страхова діяльність Класифікатора видів економічної діяльності, яка включає надання фінансових послуг; розділ 64 Надання фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення; групи 64.1 Грошове посередництво та 64.9 Надання інших фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення. Так, основним і єдиним кодом КВЕД кредитних спілок Миколаївської області, інформація яких є доступною для аналізу через використання можливостей інструменту YouControl, є 64.92 Інші види кредитування (КС «Дельта Фінанс», КС «Перша Іпотечна», КС «Реал Інвест», КС «Злагода», КС «Світовид», КС «Ольвія» та інші).

Отже, маючи важливу роль на ринку фінансових послуг та суттєво збільшені законодавчі можливості її зміцнення, кредитні спілки мають забезпечити відповідне документальне оформлення своєї діяльності, зокрема й щодо правильної реєстрації кодів КВЕД та зміни до них.

Перелік посилань:

1. Про кредитні спілки : Закон України від 14 липня 2023 р. № 3254-IX; станом на 22 лист. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3254-20#Text>.

2. Господарський кодекс України: кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV; станом на 22 лют. 2024 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI; станом на 23 лютого 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

4. Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України від 14 грудня 2021 р. № 1953-IX; станом на 22 лист. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>.

5. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV; станом на 09 серп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>.

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА

*Вербицька В.І., канд. екон. наук, доцент
Андрійченко А.Ю., здобувач вищої освіти*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Бредіхін В.М., канд. техн. наук, доцент

Харківський національний університет міського господарства

ім. О.М. Бекетова

Основна функція сучасної фінансової системи полягає в тому, щоб сприяти ефективному переміщенню фінансових ресурсів від економічних суб'єктів, які мають тимчасовий їх надлишок, до суб'єктів, які відчувають тимчасову у них нестачу та відповідно, потребу, і допомагають виконувати цю функцію інститути фінансового посередництва. Більшістю економістів фінансове посередництво вважається «видом виробничої діяльності, в процесі якої банки трансформують прийняті фінансові зобов'язання у фінансові активи, несучи при цьому витрати та приймаючи він відомий ризик» [1].

Ґрунтуючись на вищезазначеній функціональній характеристиці фінансового посередництва та існуючих теоріях, їх всі в якості підходів можна згрупувати за такими чотирма основними напрямками:

1. *Фінансові посередники як власники інформації.* Легко помітити, що при такому підході найбільш значущою вва-

жається вищезгадана інформаційна функція, яка «веде за собою» всі інші. Справді, адже достовірна та повноцінна інформація про інвестиційні можливості не може бути загальнодоступною через те, що така поінформованість вимагає як мінімум наявності адекватних професійних навичок та трансакційних можливостей. З іншого боку, якщо припустити, що багато економічних агентів, дублюючи один одного, можуть займатися збиранням та зведенням інформації з метою продажу «неінформованим» [2] агентам, то така діяльність загрожує як високими трансакційними витратами, так і виникненням проблеми передачі та перепродажу інформації.

Крім того, відірваність подібних агентів від реального фінансового ринку створює ризики несприятливості відбору та недостовірності інформації. Тобто не вирішується основне завдання – подолання асиметричності ринкової інформації про інвестиційні можливості. Саме тому у суспільстві формується, за термінологією Бойда та Прескота [3], так звана «коаліція власників інформації» [3] у вигляді об'єднання фінансових посередників. Така спеціалізація доступна фінансовим посередникам не лише завдяки їхній здатності мінімізувати витрати на моніторинг інвестиційних проєктів, а й через те, що, будучи безпосередніми професійними учасниками ринку, вони найкраще володіють емпіричним досвідом здійснення реальних фінансових операцій і працюють з інформацією в режимі реального часу як покупці і продавці інструментів фінансового ринку.

2. *Фінансові посередники як інститути згладжування споживання.* За такого підходу в якості основної ролі фінансових посередників розглядається функція сприяння обміну товарами та послугами. У зв'язку з тим, що клієнти фінансових інститутів, інвестуючи в проєкти, перебувають у перманентному протиріччі з власною потребою у споживанні через випадковість і непередбачуваність виникнення

споживчих бажань або споживчих шоків, іноді у них виникає необхідність у вилученні своїх вкладень, не чекаючи закінчення термінів інвестицій. Надаючи фінансові ресурси на вимогу, посередники дозволяють згладжувати споживання. Завдяки тому, що фінансові посередники при розміщенні активів акумулюють диверсифіковані заощадження та інвестиційні вкладення багатьох агентів, вони можуть дозволити собі повертати частину залучених вкладів, підтримуючи свої інвестиційні активи до закінчення термінів. Більше того, наприклад, клієнти банків можуть, не припиняючи дію своїх депозитних договорів, скористатися овердрафтними та іншими кредитними продуктами під депозитарне забезпечення або завдяки своїй кредитній історії та руху на своїх банківських рахунках. Складається ситуація, принципово неможлива без фінансових посередників, коли, наприклад, банки, виконуючи свою класичну функцію створення нових грошей, під забезпечення тих самих коштів, вкладених під терміновий депозит, можуть, з одного боку, інвестувати у будь-які фінансові інструменти, з іншого боку, задовольняти потреби клієнтів у споживанні. Даймонд та Дібвіг розробили модель [4] раннього та пізнього споживання, засновану на можливості фінансових посередників забезпечувати клієнтам додаткову ліквідність. Цікава також оцінка Аллена та Гейла, які вказали на можливість згладжування споживання як у часі, так і між поколіннями. Наприклад, іпотечне кредитування є інструментом фінансового ринку, що дозволяє сьогодні купувати майно (право на житло), яке без фінансового посередництва могло бути недоступним взагалі або протягом суттєвого тимчасового періоду [5]. Або, навпаки, пенсійні фонди насаджують новий вид споживання шляхом акумуляції і накопичення коштів на пенсійне страхування, що дає змогу перенести частину доходів населення на майбутні періоди і навіть покоління. Інакше висловлюючись, завдяки фінансо-

вим посередникам сьгоднішні покоління, відмовляючись від споживання, передають це право майбутнім поколінням.

3. *Фінансові посередники як інститути делегування моніторингу за інвестиціями.* Такий підхід кореспондується з превалюванням функції моніторингу за фірмами та приведення в дію механізмів корпоративного управління. Проблема асиметрії інформації створює необхідність контролю за позичальниками або інвестиційними проектами. Враховуючи, що фінансові посередники, перебуваючи в регулятивному полі функціонування, в обов'язковому порядку володіють достатнім капіталом, а отже, і резервами на випадок можливих втрат активів, є найбільш надійними суб'єктами, здатними покривати всі ризики, взяті на себе за банківського або інвестиційного посередництва. З цієї причини фінансовим посередникам довіряють, перекладаючи на них ризики. Ефект масштабу дозволяє фінансовим посередникам функціонувати як кращі монітори, здатні мінімізувати витрати на моніторинг. Більш того, моніторинг за моніторами (державне регулювання та нагляд за їх діяльністю) також є незрівнянно більш доступним завданням завдяки тому, що фінансові посередники концентрують функції первинного монітора, створюючи тим самим оптимальні умови для мінімізації витрат на моніторинг за монітором [6].

4. *Фінансові посередники як «пули ліквідності» або «коаліції вкладників», які утворюють «фонди» фінансування.* Такий підхід передбачає, що найважливішими функціями фінансових інститутів визнаються функції зниження ризиків та мобілізації заощаджень. Функціональна необхідність фінансового посередництва як пулів ліквідності формується через неможливість прямої взаємодії між економічними агентами під час укладання бізнес-контрактів та здійснення платежів через територіальну роз'єднаність, наявність різниці в часі під час здійснення транзакцій та

двосторонніх чи багатосторонніх ризиків виконання контрактних зобов'язань. Саме з цієї причини виникла потреба у платіжних системах, що є винятковою прерогативою інститутів фінансового посередництва. Ліквідність у разі несприятливого відбору тісно пов'язана зі ступенем асиметрії інформації про активи [7].

Таким чином, виходячи з вищесказаного, запрошується визначення фінансового посередництва в якості механізму, спрямованого на мобілізацію та ефективне спрямування фінансових ресурсів у реальний сектор економіки, що дозволяє долати інформаційну асиметрію, знижувати трансакційні витрати, забезпечувати ліквідність та керувати ризиками.

Перелік посилань:

1. Корнєєв В. В. Модифікація форм фінансового посередництва в Україні. *Фінанси України*. 2008. № 1. С. 77–85.

2. Васенко В. К. Фінансове посередництво: проблеми і перспективи розвитку : монографія. Черкаси: Вид-во ПП Чабаненко Ю. А., 2009. 450 с.

3. Boyd, John H. and Edward C. Prescott, Financial Intermediary-Coalitions. *Journal of Economic Theory*. 1986. № 38. P. 211–232.

4. Чеберяко О. В., Лобода А. Б. Моделі фінансового посередництва та їх класифікація в Україні. *Економічний часопис-XXI*. 2013. № 7-8 (1). С. 72–75.

5. Банківська енциклопедія / [С. Г. Арбузов, Ю. В., Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова]. Київ: Центр наукових досліджень Національного банку України; Знання, 2011. 502 с.

6. Дубина М. В. Удосконалення класифікації фінансових посередників в Україні. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Сер. Економічні науки*. 2009. № 39. С. 209–219.

7. Шкільник І. О. Фінансові посередники та їх роль у розвитку фінансового ринку. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2007. № 22. С. 272–281.

ТРЕНДИ УПРАВЛІННЯ ОБМЕЖЕНИМИ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ

*Внукова Н.М., д-р екон. наук, професор
Остапенко В.О., здобувач вищої освіти
ступеня доктора філософії*

*Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*

Проведений аналіз існуючих наукових досліджень по темі формування системи управління обмеженими фінансовими ресурсами підприємств показує, що ця тема є актуальною для вітчизняних та закордонних спеціалістів. Пропозиції авторів щодо розробки системи управління прибутком полягають у її комплексному підході до фінансового управління, що означає врахування не лише фінансових показників, але й підходів до фінансового планування, стратегії та організації стратегічного менеджменту. Такий підхід дозволяє забезпечити взаємодію між різними аспектами фінансового управління та забезпечити їх взаємозалежність для досягнення оптимальних результатів [0].

Проблемою у розвитку підприємництва в умовах воєнного стану є пошук фінансових ресурсів, зокрема, через досконале інформаційне забезпечення, яким при опитуванні задоволені тільки 56,7% осіб, частково – 33,3% [0].

Для визначення трендів у рівні зацікавленості темою управління фінансовими ресурсами підприємств використано сучасний пошуковий он-лайн сервіс Google Trends [0] для часового періоду воєнного стану із встановлення статистики зацікавленості обраною темою в Україні. Виконано пошуковий запит на тему фінансових ресурсів і управління фінансовими ресурсами підприємств українською мовою за останній рік на 05 травня 2024 року.

Встановлено, що рівень зацікавленості темою фінансових ресурсів за останній рік обмеженості воєнного стану є низькою, серед статистично значимих тільки 9 регіонів,

лідери – Запорізька, Київська і Дніпропетровська області. Щодо попиту на тему управління фінансовими ресурсами вона є в трендах протилежною темі фінансових ресурсів, певний пік припав на листопад 2023 року, що можна пояснити формуванням підсумків року. Щодо лідерів регіонів вони залишились ті ж самі. Рівень зацікавленості за 100 бальною системою складає фінансових ресурсів 5 балів, а управління фінансовими ресурсами – 2 бали.

У порівнянні з виявленням пошукової активності щодо термінів фінансових ресурсів і управління фінансовими ресурсами англійською мовою в Україні встановлено, що вона нижче одного балу без регіонального розподілу, але важливо подивитися на тренди у світі за останній рік. Пошукова активність щодо терміну фінансових ресурсів англійською мовою у світі є стабільно високою (у середньому 73 бали), єдине зниження відбулось у тиждень з 23 до 30 грудня 2023 року, який є різдвяним, але щодо управління фінансовими ресурсами попит англомовних користувачів на цю тему є стабільним, але низьким (у середньому 10 балів). Серед регіонів лідерів – Ефіопія, Танзанія, Ямайка, що потребує додаткового дослідження.

Висновок. Світові тренди визначають стабільно високий попит на тему фінансових ресурсів, що не виявлено в Україні. Визначені тренди потребують додаткових досліджень такої низької інформаційної зацікавленості темою, яка має стратегічне значення для розвитку підприємств.

Перелік посилань:

1. Власенко А. С. Управління фінансовими ресурсами ТОВ «ЕКО» з метою підвищення : магістерська дис. : 051 Економіка. Київ, 2024. 118 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/64181>

2. Остапенко В. О., Тохтамиш. Т. О. Формування системи управління прибутком підприємства: інноваційний підхід. *Право та інноваційне суспільство*. 2023. № 2(21). С. 34–44. URL: [https://doi.org/10.37772/t2309-9275-2023-2\(21\)-3](https://doi.org/10.37772/t2309-9275-2023-2(21)-3)

3. Як користуватися сервісом Google Trends? URL: <https://adwservice.com.ua/uk/yak-korystuvatysya-servisom-google-trends>

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ВАЖЛИВІ АСПЕКТИ ТА ІНСТРУМЕНТИ

Качмарек Л., д-р техн. наук, професор

Лодзький технічний університет

Негаєва Г.В., здобувач вищої освіти

Хорошилова І.О., канд. екон. наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Сучасна банківська система стоїть перед безліччю викликів, серед яких ключовим є забезпечення стійкості та ефективності в умовах постійної нестабільності фінансового середовища. У цьому контексті стратегічне управління ризиками в банківській сфері набуває великого значення, оскільки воно визначає майбутній успіх і надійність фінансових установ.

Роль стратегічного управління ризиками полягає не лише у мінімізації можливих загроз, але й у впровадженні стратегій, які сприяють досягненню поставлених цілей та підвищенню конкурентоспроможності банку. Головна ідея цієї концепції полягає в глибокому розумінні основних ризиків, що виникають для банків, таких як кредитний, ринковий та операційний ризики, а також уміння ефективно впроваджувати стратегії для їх управління.

Кредитний ризик відображає можливі втрати, пов'язані з невиконанням позичальниками своїх фінансових зобов'язань перед банком. Ринковий ризик виникає через зміни у фінансових ринкових умовах, таких як зміни в процентних ставках або валютних курсах. Операційний ризик належить до можливих збитків, що виникають внаслідок несправностей у внутрішніх процесах, системах або через людський фактор [1].

Для ефективного управління цими ризиками банки використовують різноманітні методи та інструменти. Вони містять стрес-тестування, що дозволяє оцінити стійкість банку до негативних сценаріїв, ризик-менеджмент, що визначає рівень ризику, який банк готовий прийняти, а також

портфельне управління, спрямоване на оптимізацію структури активів та пасивів.

Разом з тим, зростання складності фінансових ринків та постійні зміни регулятивного середовища змушують банки постійно адаптуватися та модернізувати свої стратегії управління ризиками. У цьому контексті особливо важливою стає роль технологій, від аналізу даних до використання штучного інтелекту, що надає банкам можливість швидше та точніше реагувати на зміни у середовищі та приймати обґрунтовані рішення [2].

Отже, ефективне стратегічне управління ризиками в банківській сфері вимагає постійного моніторингу, адаптації та інновацій. Тільки за умови вдосконалення управління ризиками банки зможуть успішно функціонувати в умовах невизначеності та забезпечувати стійкість і надійність своєї діяльності.

Стратегічне управління ризиками в банківській сфері вимагає використання різноманітних методів та інструментів для ефективного прогнозування, оцінки та керування ризиками. Стрес-тестування є важливим інструментом для оцінки стійкості банку до негативних подій та стресових сценаріїв. Цей метод дозволяє банку аналізувати можливі втрати в умовах кризи або непередбачуваних обставин, щоб прийняти відповідні заходи для зменшення ризиків.

Ризик-менеджмент є ще одним ключовим аспектом стратегічного управління ризиками. Цей підхід визначає рівень ризику, з яким банк готовий працювати в межах своєї стратегії та фінансових можливостей. Розробка чіткого ризик-апетиту допомагає банкам управляти своїми діями та ресурсами з урахуванням внутрішніх і зовнішніх обмежень.

Портфельне управління також відіграє важливу роль у стратегічному управлінні ризиками. Цей підхід полягає в оптимізації структури активів та пасивів банку з метою максимізації доходів та мінімізації ризиків. Шляхом диверсифікації портфеля та врахування різних факторів ризику, банки можуть забезпечити більш стійку та збалансовану фінансову позицію.

Зміна ринкових умов та регулятивних вимог вимагає від банків постійного оновлення їх стратегій управління ризиками. Підходи, які були ефективними в минулому, можуть виявитися неефективними в нових умовах. Тому важливо, щоб банки були гнучкими та готовими до змін, а також використовували нові технології та аналітичні інструменти для підтримки своїх стратегій управління ризиками [3].

Ці методи та інструменти допомагають банкам ефективно управляти ризиками та забезпечувати стабільність та надійність своєї діяльності в умовах постійної зміни та невизначеності фінансового середовища.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зазначити, що стратегічне управління ризиками є неодмінною складовою успішної банківської діяльності в сучасному фінансовому середовищі. Постійний моніторинг та адаптація стратегічного управління ризиками є ключовими для досягнення успіху в банківській сфері. Банки повинні бути готові до змін в ринкових умовах та регулятивному середовищі, а також активно впроваджувати нові технології та аналітичні інструменти для підтримки своїх стратегій управління ризиками.

Перспективи розвитку стратегічного управління ризиками містять поглиблене використання штучного інтелекту, аналітики даних та інших інноваційних технологій. Це дозволить банкам забезпечити більш точне прогнозування ризиків та приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності та змін [4].

Успішне стратегічне управління ризиками дозволяє банкам не лише зменшити можливі втрати, але й створити конкурентну перевагу, забезпечуючи стійкість та надійність своєї діяльності. Однак для досягнення цих цілей необхідно постійно вдосконалювати свої підходи та стратегії, враховуючи змінність фінансового середовища та нові виклики, що виникають.

Перелік посилань:

1. Hull J. Risk Management and Financial Institutions. Wiley, 2014.
2. Іванов О.І., Петров В.М. Стратегічне управління ризиками в банківській сфері. *Фінанси України*. 2018. № 9.

3. Литвинов В.О., Козлов О.В. Стратегічне управління ризиками в банківській діяльності: аналіз та практика в Україні. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2019. Вип. 918.

4. Сидоренко І.П., Коваленко О.М. Роль технологій у покращенні стратегічного управління ризиками в українських банках. *Науковий вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Сер. Економічна*. 2020. № 33.

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН З ЗОВНІШНІМИ КОНТРАГЕНТАМИ

Пеняк Ю.С., канд. екон. наук, доцент

Сердюк І.В., здобувач вищої освіти

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Розрахунки з постачальниками та підрядниками є важливою складовою фінансової стратегії будь-якого підприємства. Управління цими процесами вимагає уваги до деталей та глибокого розуміння специфіки взаємодії з партнерами. В процесі взаємодії з контрагентами виникають певні особливості, які варто враховувати:

– регулярність розрахунків – важливо підтримувати стабільні та своєчасні виплати за надані послуги чи товари, щоб забезпечити довгострокові відносини та підтримати репутацію платоспроможного партнера;

– управління заборгованістю – важливо збалансувати зобов'язання перед постачальниками та підрядниками з власними фінансовими можливостями, щоб уникнути проблем з ліквідністю;

– аналіз умов контрактів – ретельний аналіз угод з постачальниками та підрядниками дозволяє уникнути непередбачуваних ризиків та конфліктів у майбутньому.

У сучасному бізнесі ефективне управління розрахунками з постачальниками та підрядниками є ключовим аспектом успішної діяльності підприємства. Оптимізація цих процесів дозволяє підприємствам зберігати конкурентну перевагу на

ринку та забезпечує стабільне фінансове забезпечення. [1]. Постачальники і підрядники є важливими ланками у ланцюжку постачання та виробництва підприємства. Однак, існують деякі виклики, які можуть виникнути у процесі взаємодії з ними: неспрогнозовані зміни у цінах на матеріали та послуги, ризик затримок у поставках, нестабільність валютних курсів та інші. Саме тому, для ефективного управління розрахунками з постачальниками та підрядниками підприємства рекомендується використовувати наступні стратегії оптимізації:

1. Установлення довгострокових партнерських відносин – співпраця з надійними постачальниками та підрядниками може знизити ризики затримок у поставках та забезпечити стабільні умови співпраці.

2. Розробка ц впровадження чітких процедур з управління розрахунками сприяє уникненню помилок та забезпечує консистентність у фінансових операціях.

3. Автоматизація розрахунків – впровадження цифрових систем управління розрахунками спрощує процеси обліку та дозволяє швидше реагувати на зміни.

4. Моніторинг ринкових умов – постійний аналіз ринкових тенденцій дозволяє вчасно реагувати на зміни цін та умов поставок матеріалів та послуг.

5. Диверсифікація постачальницької бази. Робота з кількома постачальниками та підрядниками може знизити ризики залежності від одного постачальника та забезпечити більш гнучкі умови співпраці.

Таким чином, ефективне управління розрахунками з постачальниками та підрядниками є важливим елементом управління підприємства, а використання запропонованих стратегій дозволяє знизити ризики та забезпечити ефективне використання ресурсів підприємства.

Перелік посилань:

1. Пеняк Ю. С., Абрамова О. С., Ольховецька П. О. Проблемні аспекти управління кредиторською заборгованістю підприємства. *Innovative development of science, technology and education*. Vancouver, Canada: Perfect Publishing. 2023. Pp. 586-591. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/10/>

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ДЕПОЗИТНИХ ВКЛАДЕНЬ В АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК»

Соболь Д.О., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Вареник В.М., канд. екон. наук, доцент
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро*

Повномасштабна війна в Україні посилила відсутність адекватних можливостей вкладення депозитних коштів клієнтів для отримання більш високої доходності та генерації прибутку не лише для АТ «Універсал Банк», а й для всієї банківської системи. За сучасних умов все частіше банк виступає як посередник між Міністерством фінансів України, що випускає ОВДП для подальшого придбання банками, та населенням, яке вкладає гроші на депозити, що є більш звичним способом інвестування для більшості громадян. Тобто, фактично виходить, що через банк Мінфін виконує план щодо наповнення бюджету за рахунок позикових коштів, зокрема заощаджень населення, і банки отримують своєрідну комісію за свої послуги, отримуючи різницю між відсотковими ставками депозитів для населення та бізнесу і відсотковими ставками за гривневими та валютними ОВДП. Враховуючи, що АТ «Універсал Банк» підтримує фактично всі урядові гарантії та короткострокові споживчі кредити фізичних осіб, то банк не є виключенням з даного переліку, а основна частина строкових вкладів – це саме ОВДП.

При цьому, важливою проблемою для АТ «Універсал Банк» є значне зменшення строкових депозитів, котрі зменшувалися ще до початку воєнного стану. При цьому, з урахування того, що банк спеціалізується саме на фізичних особах необхідно збільшити рівень довіри до депозитних вкладень саме для них. Адже, як було визначено в попередньому розділі, безстрокові депозитні вклади постійно

зростають, тобто в цілому, до банку є довіра, котру варто використати й для строкових вкладів.

У цілому, можна виділити ряд проблем щодо строкових депозитних вкладів, з якими стикається не лише АТ «Універсал Банк», а й вся банківська система в сучасних умовах. До них варто віднести:

- платоспроможність населення постійно знижується через низку факторів, котрі викликані пандемією COVID-19 та воєнним станом;

- висока інфляція, котра призводить до знецінення вкладених коштів на тривалий термін;

- значна конкуренція у сфері депозитних вкладів;

- присутність значного податкового тягара;

- депозитні вкладення в іноземній валюті мають досить низьку відсоткову ставку;

- наявність економічної та фінансової нестабільності в Україні.

Такі проблеми в цілому зменшують зацікавленість у банківських вкладах. Проте, кожен намагається відкласти певні кошти вдома. Тому, перед АТ «Універсал Банк» постає питання, яким чином зацікавити фізичних осіб для вкладення коштів?

Одним із найпростіших варіантів є збільшення відсоткової ставки. Проте, в АТ «Універсал Банк» вони є досить високими та займають середне значення серед максимальних ставок за гривневими та доларовими депозитами в найбільш прибуткових банківських установах з депозитних вкладів (Додаток В, Додаток Г) [30]. Тобто, збільшення відсоткової ставки якщо й матиме певне збільшення строкових вкладів, то воно буде незначне.

Тому, для АТ «Універсал Банк» пропонується створити фінансове планування капіталу фізичних осіб. Його сутність полягає в наступному: на основі отриманих фінансових даних клієнта, експерти банку проводять ком-

плексний аналіз та розробляють індивідуальні пропозиції, спрямовані на збереження та оптимальне використання його фінансових ресурсів відповідно до його потреб. Фахівці банку фактично складають детальний перелік доходів і витрат клієнта на період одного або декількох років вперед.

Складові фінансового планування капіталу клієнта допоможуть АТ «Універсал Банк» створити ефективні та персоналізовані стратегії фінансового планування та управління капіталом для своїх клієнтів. При цьому, відбудеться приплив клієнтів за рахунок заощадження їх часу на вибір оптимального варіанту депозитного вкладення, адже банк зможе надати цілісну інформацію про реальну можливість заощаджень. При цьому, в першу чергу необхідно провести опитування вже наявних клієнтів в програмі «Монобанк» щодо їх відношення до нової послуги «Фінансове планування ваших коштів». Таке опитування повинно включати в себе: опис нововведення; питання, що стосуються їх відношення та користування цією послугою; що вони очікують від нього. Важливо, що питань не має бути багато, адже молоде покоління зазвичай не закінчує опитування, якщо в ньому занадто багато запитань. При цьому, ті хто захоче користуватися цією послугою буде очікувати від АТ «Універсал Банк» його впровадження.

Після аналізу опитування за умови, що понад 50% опитуваних хотіли б користуватися послугою варто почати його детальну розробку.

Важливо забезпечити такі умови депозитного вкладення, котрі будуть максимально вигідними для клієнта. При цьому, ця програма:

- має бути безкоштовною для клієнтів банку;
- мінімальна сума вкладу може становити від 100 грн;
- найменший термін вкладу – 1 місяць;
- повинна мати можливість поповнення та продовження терміну депозиту;

– клієнт самостійно може вибрати, хто сплачує податки: клієнт чи банк.

Тобто, для АТ «Універсал Банк» пропонується створити фінансове планування капіталу фізичних осіб. Його сутність полягає в наступному: на основі отриманих фінансових даних клієнта, експерти банку проводять комплексний аналіз та розробляють індивідуальні пропозиції, спрямовані на збереження та оптимальне використання його фінансових ресурсів відповідно до його потреб. Складовими такого планування є: аналіз фінансового стану клієнта; визначення фінансових цілей; створення персоналізованого фінансового плану; надання фінансових порад та консультацій; впровадження технологій для моніторингу; ефективно управління портфелем; навчання та освіта клієнта; забезпечення конфіденційності та безпеки.

Важливим є те, що у 2023 р. Національний банк України затвердив Концепцію відкритого банкінгу, яка встановлює принципи відкритого банкінгу. За його допомогою користувачі зможуть ефективно втілювати свої повсякденні фінансові рішення, використовуючи консолідовану в одному застосунку інформацію про рух коштів та їх залишок на своїх рахунках, відкритих у різних банківських установах. Відкритий банкінг відіграє ключову роль у майбутньому фінансового ринку. Йдеться про розбудову нової екосистеми, заснованої на інтерфейсі прикладного програмування (API) та призначеної для розроблення платіжних продуктів та послуг – різноманітніших та привабливіших для клієнтів. Зміст відкритого банкінгу полягає в тому, що банки та інші надавачі платіжних послуг з обслуговування рахунку мають відкрити свої API для надавачів нефінансових платіжних послуг з можливістю підключення до інтерфейсів їх сервісів з метою отримання доступу до відомостей за рахунком користувача та ініціювання платіжних операцій. На відміну від традиційного банківського

обслуговування, відкритий банкінг покладається на технологічну мережу банків та інших надавачів нефінансових платіжних послуг, що дає змогу їм здійснювати ефективний обмін інформацією за попередньою згодою користувача.

Основна ідея відкритого банківського обслуговування полягає в тому, що банк, який надає клієнту банківський/платіжний рахунок, не повинен бути єдиним, хто має доступ до цього рахунку і зібраних у ньому даних. За згодою особи (клієнта), якого стосуються дані, усі інші ліцензовані компанії також повинні мати доступ і, за умови додаткової відповідної згоди, мати можливість ініціювати платіжні операції

Порівняння традиційного і відкритого банкінгу, котрий скоро має запрацювати в Україні. Тобто, АТ «Універсал Банк» потрібно адаптувати запропоновану програму фінансового планування капіталу фізичних осіб до відкритого банкінгу та стати одним із перших, хто буде використовувати його в своїй роботі. При цьому, такий банкінг надасть змогу більш детально здійснювати фінансовий аналіз клієнта, від якого потрібна буде виключно згода на оброблення інформації.

Таким чином, для АТ «Універсал Банк» пропонується створити фінансове планування капіталу фізичних осіб. Його сутність полягає в наступному: на основі отриманих фінансових даних клієнта, експерти банку проводять комплексний аналіз та розробляють індивідуальні пропозиції, спрямовані на збереження та оптимальне використання його фінансових ресурсів відповідно до його потреб. Складовими такого планування є: аналіз фінансового стану клієнта; визначення фінансових цілей; створення персоналізованого фінансового плану; надання фінансових порад та консультацій; впровадження технологій для моніторингу; ефективно управління портфелем; навчання та освіта клієнта; забезпечення конфіденційності та безпеки. Також АТ

«Універсал Банк» повинен своєчасно стати відкритим банкінгом, концепцію якого у 2023 р. затвердив Національний банк України. Адже буде розбудована нова екосистема, котра заснована на інтерфейсі прикладного програмування (API) та призначена для розроблення платіжних продуктів та послуг – різноманітніш їх та привабливіших для клієнтів, в тому числі й депозитних вкладень.

Перелік посилань:

1. НБУ рекомендує банкам підвищувати депозитні ставки. *Міністерство фінансів України* : веб-сайт. URL: <https://minfin.com.ua/ua/deposits/articles/maksimalni-stavki-28122022/>

2. Концепція відкритого банкінгу. *Національний банк України* : веб-сайт. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Open_banking_conception_NBU_2023.pdf?v=5

3. Монобанк : веб-сайт. URL: <https://www.monobank.ua/?lang=uk>

4. Про нас. *Акціонерне товариство «Універсал Банк»* : веб-сайт. URL: <https://www.universalbank.com.ua/our-bank>

РОЛЬ БАНКІВСЬКОГО ОБЛІКУ У ФІНАНСОВОМУ МОНІТОРИНГУ ТА ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЮ ГРОШЕЙ

Шагун Є.М., здобувач вищої освіти

Хорошилова І.О., канд. екон. наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

У сучасному світі проблема відмивання грошей стає все більш актуальною та небезпечною для фінансової стабільності та економічного розвитку країн. Відмивання грошей, або легалізація доходів, отриманих шляхом злочинної діяльності, не лише порушує норми міжнародного права, але й серйозно підриває довіру до фінансової системи, підриваючи її стабільність та ефективність.

Згідно даних міжнародних організацій, обсяги грошей, які легалізуються через різноманітні схеми відмиван-

ня, постійно зростають. Це створює загрозу не лише для фінансової системи країн, але й для безпеки громадян, оскільки такі кошти можуть бути використані для фінансування тероризму, організованої злочинності та інших незаконних цілей [1].

Роль банків у запобіганні та виявленні відмивання грошей є важливою і невіддільною частиною боротьби з цим явищем. Банки виступають першими ланками у системі фінансового моніторингу, відіграючи ключову роль у виявленні та блокуванні нелегальних фінансових операцій. Їх відповідальність полягає не лише в забезпеченні безпеки своїх клієнтів та власних фінансових активів, але й в збереженні інтегритету та стабільності всієї фінансової системи країни.

Однак, для успішної реалізації цих завдань банки використовують складні системи внутрішнього контролю, облікові процедури та спеціалізовані технології для аналізу транзакцій та виявлення сумнівних операцій. Крім того, важливою є співпраця банків з правоохоронними органами та регуляторами, яка забезпечує ефективний обмін інформацією та координацію дій у сфері протидії відмиванню грошей [2].

Отже, ефективний банківський облік є ключовим чинником у забезпеченні фінансової стабільності та законності в економіці. Від цього залежить не лише успішність фінансових інституцій, але й добробут і безпека суспільства в цілому.

Система внутрішнього контролю банків є основою їхньої діяльності у сфері запобігання та виявлення відмивання грошей. Вона охоплює ряд облікових процедур та методів аналізу транзакцій, спрямованих на виявлення підозрілих операцій. Один з ключових елементів цієї системи – це внутрішній контроль за клієнтськими операціями, який полягає в обов'язковій ідентифікації клієнтів, оцінці

їхнього ризику та моніторингу їхніх фінансових операцій. Банки використовують різноманітні методи верифікації інформації про клієнтів, включаючи перевірку документів, збір референцій та відкриття анкет клієнтів.

Помітною частиною сучасного банківського обліку є використання технологій для виявлення сумнівних та нелегальних фінансових операцій. Сучасні банківські системи використовують штучний інтелект, аналіз великих даних та алгоритми машинного навчання для автоматичного виявлення аномалій та підозрілих транзакцій. Ці технології дозволяють банкам швидко реагувати на потенційно небезпечні операції та вживати необхідні заходи для їх блокування або подальшого розслідування [3].

Не менш важливою є співпраця банків з правоохоронними органами та регуляторами у сфері протидії відмиванню грошей. Банки надають інформацію та співпрацюють з відповідними органами в рамках національного та міжнародного законодавства, сприяючи у виявленні та припиненні незаконних фінансових операцій. Ця співпраця базується на обміні інформацією та взаємодії між різними сторонами з метою ефективного реагування на відмивання грошей та пов'язані з цим злочинні дії [4].

Отже, внутрішній контроль, застосування сучасних технологій та співпраця з правоохоронними органами є ключовими елементами банківського обліку у сфері протидії відмиванню грошей. Їхнє поєднання дозволяє банкам ефективно захищати фінансову систему від незаконних дій та забезпечувати її стабільність.

У сучасних умовах ефективний банківський облік є критично важливим для забезпечення фінансової стабільності та законності в економіці. Проблема відмивання грошей стає все більш актуальною та складною, і вирішення її потребує комплексного підходу та поєднання різних заходів.

Основна частина дослідження показала, що система внутрішнього контролю банків, використання сучасних технологій та співпраця з правоохоронними органами є ключовими елементами боротьби з відмиванням грошей. Внутрішній контроль забезпечує систематичний моніторинг фінансових операцій та виявлення підозрілих транзакцій, технології дозволяють автоматизувати цей процес та збільшити ефективність, а співпраця з правоохоронними органами дозволяє обмінюватися інформацією та координувати дії у боротьбі з відмиванням грошей.

Важливо підкреслити, що успішна реалізація цих заходів залежить від активної підтримки та участі всіх сторін, включаючи банки, правоохоронні органи, регуляторів та громадянське суспільство. Тільки через спільні зусилля можна досягти значного прогресу у протидії відмиванню грошей та забезпечити стабільність та законність в економіці.

Наприкінці, варто зауважити, що розвиток та вдосконалення банківських систем у сфері протидії відмиванню грошей є постійним процесом. Потрібно постійно адаптувати та удосконалювати методи та технології, враховуючи нові виклики та загрози. Тільки таким чином можна забезпечити ефективну та надійну систему, яка захищає фінансову стабільність та законність в економіці.

Перелік посилань:

1. The FATF Recommendations: International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation. Paris: Financial Action Task Force, 2020.

2. Смирнов В.П. Боротьба з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму в Україні: проблеми та шляхи вирішення. Київ. Либідь, 2019.

3. Шевченко В. Сучасні технології виявлення відмивання грошей у банківській сфері. Київ. Кондор, 2016.

4. Лисенко І.О. Фінансовий моніторинг в банківській системі України: методологія та практика. Київ. Поліграфплюс, 2019.

4. МЕНЕДЖМЕНТ ЗМІН НА СУЧАСНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ АСПЕКТИ

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ В ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

*Богашко О.Л., канд. екон. наук, доцент
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини*

*Туз Ю.О., здобувач вищої освіти
ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ*

Сучасні корпоративні відносини характеризується турбулентністю та непередбачуваністю, що відзначається нестабільністю економічних законів та ринкових механізмів. Виникає необхідність в інноваційних підходах менеджменту підприємств для побудови гнучкого механізму управління, який може адаптуватися до постійних змін і оперативно на них реагувати.

Розвиток сучасних наукових методів й інструментів управління підприємством та сучасні економічні виклики зумовили потребу у створенні актуальних наукових напрямків та концепцій управлінської діяльності. Глобальна та вітчизняна економіка вимагають формування нових визначень управлінської діяльності на макро- та мікрорівні.

На макрорівні застосовуються різні види управління суспільством – політичне, економічне, соціальне та психологічне, останнє з яких відноситься до управління свідомістю. Ці види управління реалізуються в рамках конкретних соціальних, економічних та політичних систем, таких як національна економіка в цілому, галузеве управління, регіональне управління та управління на рівні підприємства.

Порядок та пропорції між зазначеними видами суспільно-соціального управління залежать від рівня розвитку соціально-економічної системи.

На корпоративному рівні розглядаються аспекти економічного, соціального і психологічного управління, тоді як політичне управління вважається зовнішнім чинником, на який підприємство не має прямого впливу. У контексті підприємства основний акцент зазвичай робиться на фінансово-економічному управлінні, однак сучасні науковці дедалі частіше звертають увагу на соціальне і психологічне управління, які визначають складний характер комунікативної та економічної системи підприємства [1].

Поняття «управління» відзначається великою диференціацією використання як в прикладних наукових дослідженнях, де воно розглядається в контексті конкретної предметної області, так і в теоретичних концепціях, де воно є об'єктом наукового дослідження. Це поняття є достатньо універсальним, оскільки воно може бути визначене по-різному, враховуючи різноманітні принципи, види діяльності, функції та об'єкти впливу. Часто це поняття використовується в двох аспектах: як функціональний термін, який охоплює економічні процеси та функції, що характеризують бізнес-процеси підприємства, та як організаційний термін, що визначає суб'єктів, які приймають рішення, та їхню роль у діяльності підприємства.

Стверджуючи, що сучасне підприємство – це складна соціально-економічна система, що складається з різних підсистем (виробничої, соціальної, маркетингової, логістичної, фінансової), зазначимо, що кожна з них потребує специфічного управлінського впливу. Тому розвиток різних видів менеджменту має конкретну еволюцію та практичне значення. Звичайно, на різних етапах розвитку глобальної економіки та окремого підприємства практичні управлінські інструменти набували неоднакової важливості, що виразилося у різний часовий період у розробці теоретичних і методичних основ.

Мета управлінської технології полягає в оптимізації управлінського процесу шляхом раціоналізації та покращення процесів та операцій, необхідних для забезпечення динамічного розвитку. Основна функція технології управління полягає в науковому та функціональному взаємозв'язку процесів управління з конкретними технологіями, що допоможуть досягти визначеної мети та функцій. Класифікація технологій управління може проводитися в залежності від розуміння сутності функціонування підприємства в широкому і вузькому контексті.

Технології управління підприємством у широкому розумінні спрямовані на створення умов, які сприяють зниженню частки організаційних процедур, які потребують коригування або змін. Ці технології мають бути передбачувальними та сприяти організаційній оптимізації. Технології управління у вузькому розумінні націлені на вирішення конкретних проблем функціонування підприємства і вважаються провідними практичними засобами організаційної роботи [1].

Лінійна технологія визначає управлінський процес як строгу послідовність конкретних операцій, які змінюються згідно з встановленим планом. Спрощена технологія використовується у типових ситуаціях, коли ситуація достатньо визначена і мета чітка.

Кластерна технологія використовується в управлінській практиці у випадках складних або неоднозначних ситуацій, коли визначення основної проблеми є проблематичним або навіть неможливим. У цьому випадку комплексне рішення побудоване на основі одночасного формування рішень у різних напрямках.

Технологія ситуаційного управління характеризується оперативним прийняттям рішень на основі постійного моніторингу та аналізу змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства. Цей підхід передбачає автономію окремих циклів управлінського процесу та використо-

вується для організацій зі складною ієрархією керівництва в умовах невизначеності.

Технології цільової результативності визначають розподіл управлінської діяльності на різних етапах в залежності від рівня вирішення поставлених завдань у ситуаціях, коли вона не є достатньо визначеною. Однак необхідно активно здійснювати контроль та стимулювання для досягнення цілей, які сформульовані та зафіксовані у спеціальних документах.

Технології, що ґрунтуються на принципах ситуаційно-емпіричного управління, використовують методи, коли не можна передбачити передумови прийняття рішень, але існує чітко визначена кінцева мета. Таким чином, комплекс методів розробляється у зворотному порядку, виходячи з мети, і коригується в залежності від конкретної ситуації. Використання такого підходу є доцільним у довгостроковому управлінні в умовах високої невизначеності.

Технологія управління за відхиленнями, за цілями та за результатами відрізняються залежно від об'єкта управлінських операцій. При використанні технології управління за відхиленнями здійснюється моніторинг, аналіз, оцінка та корекція відхилень фактичних значень контрольних показників від планованих. У разі використання технології управління за результатами планується, контролюється, аналізується та оцінюється результативність діяльності підприємства. Таким чином, важливо розрізнити технології управління за їх предметом та об'єднувати їх за класифікаційною ознакою – цільовим спрямуванням управління.

Отже, в теорії сучасного менеджменту фундаментальні технології управління визначаються як комплекс прийомів та механізмів впливу, що сприяють реалізації можливостей розвитку підприємства.

Перелік посилань:

1. Мартинюк О. А., Гончаренко О. М. Визначення генотипу інноваційної технології управління підприємством. *Науковий вісник УжНУ*. 2018. Вип. 19. С. 86–90.

РОЗВИТОК МУЛЬТИМОДАЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ: ІНТЕГРАЦІЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ ЛОГІСТИЧНИХ ЛАНЦЮГІВ У ГЛОБАЛЬНОМУ МАСШТАБІ

Бочарова Н.А., канд. екон. наук, доцент

Федотова І.В., д-р екон. наук, професор

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

З ростом глобальної торгівлі зростає і потреба в ефективних логістичних рішеннях, які можуть оптимізувати транспортування товарів через різні країни та континенти. Мультимодальні перевезення, які включають використання двох або більше видів транспорту, відіграють ключову роль у цьому процесі.

Збільшення використання мультимодальних перевезень може сприяти скороченню викидів вуглецю, оскільки оптимізація логістичних маршрутів і залучення більш екологічних видів транспорту, таких як залізничний або водний, зменшує залежність від автотранспорту.

Мультимодальні перевезення дозволяють комбінувати різні види транспорту для досягнення більш економічно ефективних рішень. Це може значно знизити загальні витрати на логістику, збільшуючи при цьому ефективність перевезень.

Використання декількох видів транспорту в одному логістичному ланцюзі може підвищити гнучкість і надійність постачання. Воно забезпечує альтернативні маршрути та способи доставки, що є критично важливим у випадку непередбачених обставин [1-4].

Сучасні технології, такі як цифрова інтеграція, Інтернет речей (IoT) і штучний інтелект (ШІ), відкривають нові можливості для оптимізації мультимодальних перевезень. Це створює потребу у подальших дослідженнях та розробці нових рішень.

Розглядаючи зазначені аспекти, очевидно, що мультимодальні перевезення становлять значний інтерес для дослідників, логістів, бізнесу та урядових структур, що прагнуть досягти більш ефективної, економічної та екологічно безпечної логістики в сучасних умовах.

Дослідження мультимодальних перевезень може бути структуровано через кілька ключових напрямків, кожен з яких відкриває потенціал для інновацій та покращення у галузі:

1. Технологічне інтегрування: дослідження можливостей інтеграції передових технологій, таких як блокчейн, ШІ, IoT, для створення більш прозорих і автоматизованих систем управління логістикою. Такі технології можуть допомогти в трекінгу товарів, оптимізації маршрутів та зменшенні помилок та затримок.

2. Екологічна стійкість: розробка методів і технік, що сприяють зменшенню вуглецевого сліду мультимодальних перевезень. Це може включати використання альтернативних видів палива, таких як біодизель або електрика, а також оптимізацію комбінації транспортних засобів для максимального скорочення емісій.

3. Оптимізація маршрутів: подальше вивчення алгоритмів маршрутизації для визначення ідеальних комбінацій транспортних засобів та маршрутів, які мінімізують час доставки і вартість. Дослідження може зосереджуватися на використанні машинного навчання для аналізу великих даних та знаходження найбільш ефективних логістичних рішень.

4. Політичні та нормативні аспекти: аналіз правових та нормативних рамок, що регулюють мультимодальні перевезення на національному та міжнародному рівнях. Пропозиції з поліпшення законодавчих баз, що можуть сприяти ефективності та безпеці мультимодальних перевезень.

5. Розвиток інфраструктури: вивчення потреб в розвитку інфраструктури для підтримки мультимодальних пе-

ревежень, включаючи портові термінали, логістичні центри та залізничні мережі. Пропозиції щодо інвестицій і технічного оновлення, необхідних для забезпечення плавності та ефективності логістичних операцій.

6. Крос-культурне співробітництво: залучення міжнародних партнерів до спільних досліджень і проектів у сфері мультимодальних перевезень для обміну досвідом, ресурсами і технологічними нововведеннями.

Ці напрямки не тільки покращують існуючі системи мультимодальних перевезень, але й відкривають нові можливості для інновацій і стратегічного розвитку в логістичній індустрії.

Мультимодальні перевезення забезпечують інтеграцію різних видів транспорту, що дозволяє оптимізувати логістичні ланцюги, підвищити ефективність та знизити вартість доставки товарів. Це є основою для підвищення конкурентоспроможності бізнесу на міжнародному рівні.

Перехід до мультимодальних перевезень допомагає скорочувати викиди вуглекислого газу, оскільки сприяє більшому використанню екологічно чистих видів транспорту, таких як залізничний або водний. Це сприяє не тільки поліпшенню екологічної ситуації, але й дотриманню міжнародних екологічних стандартів.

Сучасні технологічні рішення, такі як IoT, ШІ і блокчейн, відіграють ключову роль у вдосконаленні мультимодальних перевезень, забезпечуючи більшу прозорість, автоматизацію процесів і зменшення людських помилок. Розробка і удосконалення законодавчих та нормативних баз важливі для забезпечення безпеки, надійності та ефективності мультимодальних перевезень. Міжнародна співпраця та гармонізація стандартів можуть допомогти усунути бюрократичні бар'єри та полегшити транскордонні перевезення.

Мультимодальні перевезення надають додаткову гнучкість і надійність у логістичних ланцюгах, забезпечуючи альтернативні маршрути та засоби доставки, що є критично важливим у випадках логістичних збоїв або непередбачених обставин.

Розвиток мультимодальних перевезень стимулює міжнародне співробітництво, відкриваючи нові можливості для обміну досвідом, технологіями та практиками, що сприяє глобальній інтеграції та економічному зростанню.

Таким чином, мультимодальні перевезення представляють собою важливий напрямок для розвитку сучасних логістичних систем, який забезпечує ефективність, економічність, і екологічність на шляху до сталого розвитку глобальної транспортної інфраструктури.

Перелік посилань:

1. Гуцалюк О.М., Ремзіна Н.А., Гуцалюк А.Н., Ремзіна Н.А. Методичні основи формування єдиного наскрізного тарифу мультимодальних перевезень. *Центральноукраїнський науковий вісник. Сер. Економічні науки*. 2020. Вип. 4(37). С. 169–176.

2. Kirkin O. Мультимодальні перевезення в умовах стохастичності впливу зовнішнього середовища. *Modern engineering and innovative technologies*. 2022. № 24-01. С. 95–98.

3. Костицький І.Л. Мультимодальні перевезення: господарсько-правовий аспект. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави*: матер. XIV міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Одеса, 31 жовт. 2022 р. Одеса: ОДУВС, 2022. С. 65–68.

4. Поцелуйко І.В. Інтермодальні перевезення. *Сучасні тенденції соціально-економічних перетворень в умовах війни* : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Чернігів, 21 лист. 2023 р. Чернігів: ВСП «ФКТКТ НУ «Чернігівська політехніка», 2023. С. 86–87.

ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСИ УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ

Величко Я.І.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Сучасні підходи до управління змінами в компаніях активно враховують значення соціальної відповідальності та етичних стандартів. Зростаюча глобалізація та зосередження на корпоративній етиці зумовлюють необхідність інтеграції цих аспектів в стратегії компаній. Розуміння та впровадження соціальної відповідальності допомагає компаніям не лише вибудовувати позитивний імідж, але й сприяє стійкому розвитку і вдосконаленню бізнес-процесів.

Соціальна відповідальність у корпоративному контексті означає зобов'язання компаній враховувати інтереси суспільства і навколишнього середовища, що є ключовим елементом сталого розвитку. Вона включає узгодження бізнес-операцій з довгостроковими цілями людства [1]. Інтеграція соціальної відповідальності в процеси управління змінами може значно покращити результати компанії, зменшуючи ризики і збільшуючи вигоди, оскільки такий підхід сприяє формуванню культури відповідальності і підзвітності, забезпечуючи, що зміни відбуваються на користь суспільства [2]. Така інтеграція також вирівнює розвиток організації з основними векторами економічного зростання, підсилюючи важливість відповідальної бізнес-практики. Довіра зацікавлених сторін і корпоративна репутація під час змін є критично важливими; прозора комунікація, етичне прийняття рішень і проактивне залучення до суспільних проблем можуть значно підвищити довіру і покращити репутацію компанії, роблячи її привабливою для інвесторів і потенційних співробітників, а також зміцнюючи конкурентну перевагу [3]. Віддаючи пріоритет соціальній відпо-

відальності, організації не лише зберігають свої стосунки з зацікавленими сторонами, але й зміцнюють свою позицію на ринку [4].

Реалізація соціальної відповідальності на етапі планування управління змінами вимагає стратегічного підходу, який узгоджується з головними цілями сталого розвитку. Важливо визнати, що соціальна відповідальність діє не лише як моральний імператив, а й як фактор, що сприяє сталому зростанню [1].

Таким чином, стратегії включення цього в управління змінами повинні зосереджуватися на: встановленні чітких цілей, які відображають як цілі організації, так і зобов'язання щодо соціальної відповідальності; інтеграції принципів соціальної відповідальності в процес прийняття рішень, щоб гарантувати, що всі зміни оцінюються через призму етичного та сталого впливу; залученні зацікавлених сторін на ранніх стадіях процесу планування для збору різноманітних точок зору та виховання культури інклюзивності та відповідальності. Ці стратегії підкреслюють важливість впровадження соціальної відповідальності в саму структуру процесів управління змінами організації, тим самим закладаючи міцну основу для стійкого та відповідального зростання.

Ефективна комунікація має вирішальне значення для відображення соціальної відповідальності перед працівниками та громадськістю під час ініціатив управління змінами. Це передбачає прозору передачу зобов'язань організації щодо соціальної відповідальності та того, як це зобов'язання формує процес змін. Основні практики включають: регулярне інформування зацікавлених сторін щодо прогресу ініціатив щодо змін і того, як вони узгоджуються з цілями соціальної відповідальності; використання різних каналів зв'язку для забезпечення доступу до повідомлень для всіх зацікавлених сторін, сприяючи тим самим інклю-

живності та прозорості; заохочення зворотного зв'язку та діалогу для створення відкритого середовища, де можна висловити проблеми та пропозиції щодо соціальної відповідальності. Такий підхід не тільки зміцнює прихильність організації до соціальної відповідальності, але й створює довіру та взаємодію серед працівників і громадськості, сприяючи позитивному сприйняттю та підтримці ініціатив щодо змін [5].

Вимірювання впливу соціально відповідального управління змінами на успіх організації є складним, але необхідним для демонстрації цінності та спрямування майбутніх зусиль. Ключові показники для оцінювання включають: рівень задоволеності зацікавлених сторін, який відображає здатність організації відповідати або перевершувати очікування соціальної відповідальності; покращення продуктивності в сферах, на які безпосередньо впливає соціально відповідальна практика, наприклад екологічна стійкість і залучення громади; довгострокові фінансові показники, оскільки соціально відповідальна практика часто призводить до покращення репутації, лояльності клієнтів та операційної ефективності. Систематично оцінюючи ці аспекти, організації можуть не тільки перевірити ефективність своїх соціально відповідальних стратегій управління змінами, але й визначити сфери для постійного вдосконалення, узгоджуючи політику постійного вдосконалення [1, 5]. Цей процес вимірювання стає невід'ємною частиною підтримки успіху організації через відповідальне управління змінами.

Отже, соціальна відповідальність не лише формує позитивний імідж компанії та сприяє стійкому розвитку, але й забезпечує значні стратегічні вигоди, зменшуючи ризики та підвищуючи загальну вигоду від змін. Через прозору комунікацію, етичне прийняття рішень, і активне залучення до суспільних проблем, компанії можуть зміцнити довіру та покращити свою корпоративну репутацію, що в кін-

цевому підсумку сприяє зростанню лояльності клієнтів та інвестиційної привабливості. Важливість соціальної відповідальності в управлінні змінами не можна недооцінювати, оскільки вона сприяє не тільки корпоративному успіху, але й загальному соціальному та екологічному благополуччю, ставлячи організації на шлях до сталого та етичного майбутнього.

Перелік посилань:

1. Мазуренко В.П., Засенко О.Ю. Сучасна концепція корпоративної соціальної відповідальності у міжнародному бізнесі. *Ефективна економіка*. 2012. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1199> (дата звернення: 05.05.2024).

2. Біла І.В., Дубель М.В. Корпоративна соціальна відповідальність транснаціональних корпорацій. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. Сер. Економічні науки*. 2022. Т. 2, № 14. С. 188-192. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/12837> (дата звернення: 05.05.2024).

3. Даянқач А. Корпоративна соціальна відповідальність – підтверджується сертифікатом. *Інформаційний бюлетень DQS*. 2022. № 3. URL: <https://www.dqsglobal.com/uk-ua/navchajtesya/blog/korporativna-social%27na-vidpovidal%27nist%27-pidtverdzhuet%27sya-sertifikatom> (дата звернення: 05.05.2024).

4. Ситник Й.С., Юрченко Г.М. Актуалізація концепції корпоративної соціальної відповідальності в моделі економічного розвитку України. *Економіка та суспільство*. 2021. № 24. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/189/181/> (дата звернення: 05.05.2024).

5. Яценко В. Структурно-динамічний аналіз соціальної відповідальності закладів вищої освіти в контексті стратегічного управління. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2022. № 2. С. 22–29. URL: <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2022.2.2> (дата звернення: 05.05.2024).

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Водолажська Т.О., канд. екон. наук, доцент

Хворостян Я.С., здобувач вищої освіти

Котелевець Є.К., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Досягнення бажаного рівня конкурентоспроможності підприємств забезпечується ефективним використанням та невинним розвитком потенціалу підприємств, одним із найбільш суттєвих складових компонентів якого є трудовий потенціал. Загальний рівень його використання залежить від ступеню розвитку та реалізації трудового потенціалу кожного окремого працівника підприємства, що у сукупності виступають рушійною силою оптимального функціонування та розвитку певних підприємств, областей, регіонів, галузей, країн тощо. Водночас, «від ступеня його розвитку та розкриття залежатиме ступінь ефективності використання інших ресурсів підприємства» [1, с. 135].

Очевидно, що ключове завдання керівного складу організації, підприємства чи господарства полягає у найбільш дієвому застосуванні наявного трудового потенціалу та невинному постійному його розвитку кожного з працівників для досягнення стратегічних та оперативних цілей.

Тому актуальним питанням, що потребує вирішення, є пошук, дослідження та вибір найбільш ефективних напрямів, способів та засобів використання та розвитку трудового потенціалу працівників та підприємств загалом, що дозволять мінімізувати чи ліквідувати невідповідність теперішніх вимог працедавців якісному рівню їх трудового потенціалу.

Зокрема, науковці І.С. Ладунка та М.С. Буркова виокремлюють такі засоби підвищення ефективності використання трудового потенціалу підприємства, як-от:

– засоби поліпшення ефективності кадрової роботи (розробка стратегії розвитку трудового потенціалу на підставі системного підходу; підвищення рівня укомплектованості кадрів, приведення у відповідність до теперішніх та майбутніх потреб; планування руху, ротації персоналу; пошук та вибір ключових напрямів підвищення рівня кваліфікації тощо);

– засоби підвищення рівня ефективності і продуктивності праці кадрів (встановлення та забезпечення їх взаємного зв'язку із засобами стимулювання праці (соціальними, матеріальними тощо));

– дієва система матеріального стимулювання працівників (суттєве збільшення рівня оплати праці кожного співробітника та загальних показників роботи підприємства);

– система соціального розвитку трудового потенціалу (впровадження та використання соціальних факторів стимулювання; досягнення сприятливого клімату в колективі та у взаємовідносинах із керівництвом; недопущення виникнення конфліктів; створення робочої атмосфери, що спонукає максимальному виявленню професійних якостей та індивідуальних характеристик кожного працівника);

– покращення якісного рівня персоналу (через систему навчання і підвищення кваліфікації фактичних кадрів і набір висококомпетентних нових співробітників; забезпечення сталого складу кадрів);

– посилення рівня управлінської та організаційної діяльності («використання постійної системи планування, підвищення ефективності оперативного планування, підвищення професійного рівня керівників та спеціалістів, раціональності оргструктури; забезпечення необхідної інформаційної бази, технологій управління» [2, с. 424]).

У праці В.А. Кучинського акцентується увага на змісті терміну «використання трудового потенціалу», яким тлумачать як «ступінь його залучення до суспільно корисної

діяльності та ефективності застосування в економіці, тобто реалізовану трудову активність» [3, с. 206]. Водночас, автор також чітко виокремлює головні напрямки підвищення ефективності використання трудового потенціалу підприємства, як-от:

- посилення рівня якості робочої сили, оскільки від цього залежить ступінь продуктивності використання різних видів ресурсів (технічних, матеріальних, людських тощо);

- раціоналізація розміщення та розподілу трудового потенціалу (з метою покриття відповідності потреби та фактичної присутності кадрів (як в кількісному, так і в якісному сенсі);

- впровадження системи мотивації трудової діяльності працівників (для активізації незайнятого працездатного населення та спонукання до пошуку постійного місця працевлаштування; наявних співробітників – до посилення продуктивності їх праці);

- оптимізація трудового процесу (пошук резервів підвищення ефективності реалізації трудового потенціалу шляхом користування методами економіко-математичного моделювання та комп'ютерної техніки [3, с. 206].

Окрім засобів та напрямків, в науковій літературі досліджують можливі шляхи підвищення ефективності трудового потенціалу підприємства, як-от:

- підвищення значень показників продуктивності і результативності кадрів, запровадження комплексного оцінювання трудового внеску кожного окремого співробітника та загалом по підприємству;

- створення та підтримування сприятливого соціально-психологічного клімату всередині колективу працівників, уникнення конфліктів, поліпшення умов праці;

- реформування системи морально-матеріального стимулювання працівників;

– посилення професійних компетенцій працівників, використовуючи системи та стратегії їх навчання, підвищення кваліфікації, стажування на провідних підприємствах з метою набуття нового досвіду;

– підвищення якості функціонування системи організації, управління та контролю за трудовою діяльністю на підприємстві [4, с. 98].

Перелік посилань :

1. Іванов С.В., Осадча Н.В., Затишняк В.В. Стратегічні напрями розвитку трудового потенціалу у відповідності до вимог роботодавців в умовах відновлення економіки Дніпропетровської області. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1 (42). С. 135-147. URL: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).135-147](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).135-147)

2. Ладунка І.С., Буркова М.С. Підвищення ефективності використання трудового потенціалу підприємств. *Економіка і суспільство*. 2018. № 14. С. 421-425. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/9>

3. Кучинський В.А. Напрямки підвищення ефективності використання трудового потенціалу. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я* : тези доп. 25-ї наук.-практ. конф. MicroCAD-2017 (17-19 травня 2017 р.) : у 4 ч. Ч. 3 / ред. Є. І. Сокол. Харків: НТУ «ХПІ», 2017. С. 206. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/1de276a6-fbba-46a9-abc4-5755c6ecc856/content>

4. Шевченко К. Шляхи підвищення ефективності використання трудового потенціалу підприємства. *Матер. II наук.-практ. конференції студ. ПДАБА* : зб. тез. Дніпро: ДВНЗ ПДАБА, 2020. С. 98-99. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/handle/123456789/10243>

5. Доцюк С. О. Сучасний стан розвитку трудового потенціалу в аграрній сфері. *Ефективна економіка*. 2021. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9084>

ВИНИКНЕННЯ МІНІ-КЛАСТЕРА ЯК РЕАКЦІЯ НА ЗМІНУ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

*Гетьман О.О., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Відомо, що складність зовнішнього середовища спрямовує тенденцію до децентралізації організаційних структур, в той час як динамічність має – до збільшення органічності організацій [1].

Тому, зміни в структурі підприємств у бік органічності та складності можуть сприяти виникненню промислових кластерів як на регіональному, так і на районному рівні шляхом створення та одночасного зміцнення гнучких зв'язків між організаціями-партнерами.

Кластер (промислова група) – це група географічно близьких і взаємопов'язаних підприємств та пов'язаних з ними організацій, що діють на певній території і характеризуються спільною діяльністю та взаємодоповнюючими відносинами [2].

Результати діяльності кластерів лежать у площині конкуренції, де підвищується продуктивність, розширюються ринки збуту та збагачуються регіони. Кластери – це новий і потужний спосіб структурування та розуміння економіки, теорії організації та практики розвитку. Існування добре розвинених кластерів призводить до зростання продуктивності та інновацій, яких важко досягти фірмам, розташованим в інших місцях.

Різноманітна природа кластерів відображає відмінності в їхній промисловій структурі. Більш розвинені кластери мають глибоко спеціалізовану базу постачальників і широкий спектр допоміжних галузей.

Більшість учасників кластеру не конкурують безпосередньо один з одним, але обслуговують різні сегменти галузі та суміжні сектори та відіграють центральну роль у формуванні попиту.

Розташування в межах кластера може забезпечити пільговий або дешевший доступ до ресурсів, порівняно з окремими локаціями.

Специфічні для кластера переваги можуть мати стимулюючий вплив на місцевих постачальників. Близькість один до одного, постачальницькі та технічні зв'язки, а також постійна присутність особистих контактів і соціальних зв'язків полегшують потік інформації в межах кластера.

Створення промислових міні-кластерів на рівні району є більш вигідним для підприємств, ніж самостійне формування, з огляду на їх територіальне розташування. Важливим у цьому процесі є те, що конкурентоспроможність визначається продуктивністю та інноваціями, а не низькими податковими ставками чи девальвацією валюти; присутність постачальників і клієнтів у процесі формування кластера забезпечує природний контроль над досліджуваними тенденціями; присутність постачальників і клієнтів у процесі формування кластера забезпечує природний контроль над досліджуваними тенденціями; межі кластера повинні відображати економічну реальність, а не адміністративні кордони; при цьому, система цінності включає ланцюжок створення цінності постачальників, каналів розподілу та клієнтів.

При адекватній взаємодії та у разі збереження юридичної незалежності, як організаційно – правових форм господарювання, так і збереження ступеня горизонтальною і вертикальною децентралізації після проведення трансформаційних процесів, можливе утворення кластера підприємств, які спеціалізуються в автомобільно-транспортній

галузі на районному рівні, що дозволить посилити конкурентоспроможність, загальну ефективність, поширити долю ринку, створити інновацію цінності.

Зміни в структурі цих підприємств у бік більшої організованості та складності сприятимуть виникненню промислових кластерів, а отже, очікуваними результатами є:

- підвищення конкурентоспроможності підприємств, що входять до кластеру;
- стимулювання зростання виробництва та реалізації товарів і послуг;
- покращення професійної підготовки людських ресурсів;
- підтримка розвитку відповідних секторів місцевої економіки;
- створення нових робочих місць, тощо.

Оскільки управління в сучасних умовах неминуче вимагає стратегій швидкого реагування на складність та динамічність зовнішнього середовища, кластеризація є оптимальним набором процесів, які підприємства повинні впроваджувати для зниження виробничих ризиків, підвищення продуктивності та забезпечення сталого розвитку.

Перелік посилань:

1. Гетьман О. О. Сучасна концепція стратегічного управління. *Управлінська діяльність: досвід, тенденції, перспективи* : зб. наук. праць. Харків: ХНУБА, 2022. С. 4-14.

2. Андреева Т. Є., Гетьман О. О. Виникнення промислових кластерів при ускладненні та посиленні динамічності зовнішнього середовища. *72 науково-технічна конференція Харківського національного університету будівництва та архітектури* : тези доп. наук.-техн. конф., м. Харків, 14-17 бер. 2016 р. Харків, 2017. С. 81.

ВПЛИВ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ: ВИЯВЛЕННЯ РИЗИКІВ ТА ЗАГРОЗ

*Каранінка М.І., здобувач вищої освіти
ступеня доктора філософії
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долішнього НАН України», м. Львів*

Міграційні процеси мають негативний вплив на розвиток підприємництва, коли на ринках праці в регіонах, де відбувається активна міграція, виникає дефіцит робочої сили. Водночас, суб'єкти господарювання та держава в цілому отримують додатковий міграційний капітал при реалізації інфраструктурних проєктів.

Розуміння впливу міграційних ризиків та загроз на розвиток підприємств в Україні необхідне для підтримки моделей і методів управлінського впливу, заснованих на принципі превентивності. Тут дуже важливою є політика запобігання людським втратам, що особливо актуально в суспільстві з високою та некерованою міграцією [1, с. 36–39; 2, с. 507–514]. Ризики та загрози є взаємодоповнюючими та можуть формувати загальну площину, яка описує стан середовища міграційної політики.

Загалом ризиків і загроз міграційних процесів розглядають такі як негативні наслідки для країн-донорів і реципієнтів людських ресурсів, деструктивний фактор змін у соціально-економічній системі та демографічній ситуації; соціально-економічні, фінансові, демографічні, соціальні, культурні та ін. втрата країни; можливість того, що несприятливі соціально-економічні, медико-демографічні, політико-правові та релігійно-культурні умови сприятимуть виселенню населення за кордон.

Доцільно згрупувати ризики та загрози, які визначають процес переселення. Тому існує потреба у впровадженні ефективної та послідовної міграційної політики, що гру-

нтується на превентивних заходах [3]. Враховуючи умови глобалізації національної економіки доречно відмітити наступні ризики та загрози міграційних процесів для розвитку підприємництва: середовище задоволення потреб та інтересів – соціально-економічне, інституційно-правове, зовнішньоекономічне, інвестиційне, природно-кліматичне, безпекове; середовище можливостей задоволення потреб, інтересів і ін. – ринкове, конкурентне, інформаційно-аналітичне, соціального діалогу.

Попри це, ризики та загрози міграційного процесу слід диференціювати в контексті національного та регіонального рівня як фінансові, соціально-економічні та демографічні втрати, можливе послаблення національної економічної безпеки та порушення дисбалансів на ринку праці, а також в контексті рівня окремого мігранта (рівень домогосподарства) як ризики для здоров'я, втрати соціального капіталу, зниження рівня людського розвитку та виникнення криміногенних ситуацій. Окремо слід виокремити ризик потрапляння у невизначену ситуацію, що сприяє виникненню непередбачуваних умов та складнощів для соціально-економічного розвитку [4, с. 70–88; 5]. Загалом таким ризикам та загрозам притаманні наступні ознаки: (1) економічна ефективність (міграційні ризики та загрози пов'язані з прибутковістю і втратами в економічних системах країн-донорів і країн-реципієнтів); (2) резервності (ступінь міграційного ризику може змінюватися в певному діапазоні, що призводить до негативних і позитивних наслідків); (3) невизначеність у ступені ризику залежить від часових параметрів, економічних та психологічних факторів.

Відомо, що міграційні процеси впливають на розвиток підприємництва двома шляхами: через людські ресурси та міграційні потоки. Відтік людських ресурсів створює ризики для демографічної ситуації та ринку праці, які в довгостроковій перспективі мають причинно-наслідковий

зв'язок з ВВП, національним доходом та рівнем інноваційної і технологічної конкурентоспроможності підприємств та країни. Водночас основними ризиками інтенсивної міграції є неконтрольоване зростання економічного добробуту домогосподарств за відсутності належної підтримки виробництва та високі темпи інфляції, коли економіка країни значною мірою залежить від коштів мігрантів.

У підсумку, в контексті подальшої євроінтеграції України та з урахуванням шляхів відтоку людських ресурсів, де інтенсифікація відтоку призводить до системних ризиків (посилення неконтрольованих міграційних процесів, зростання нелегальної міграції, відтік кадрового потенціалу) можна виокремити різні напрямки впливу ризиків та загроз міграційних процесів на розвиток вітчизняних підприємств – економічний, соціальний, інтелектуально-кадровий та ін.

Перелік посилань:

1. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Левицька О. О., Мульська О. П. Ідентифікація факторів міграційної активності населення Карпатського регіону України. *Вісник Хмельницького національного університету. Сер. Економічні науки*. 2019. Вип. 4 (272). С. 36–39.

2. Levytska O., Mulska O., Ivaniuk U., Kynytska-Iliash M., Vasylytsiv T., Lupak R. Modelling the Conditions Affecting Population Migration Activity in the Eastern European Region: The Case of Ukraine. *Tem Jou?al*. 2020. Vol. 9. №. 2. P. 507–514.

3. Мульська О. П., Лупак Р. Л., Мульський В. Я. Концепція регулювання бізнес-міграції: проєкція збереження потенціалу та забезпечення розвитку бізнесу в Україні. *Ефективна економіка*. 2024. № 4. URL : <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3513/3548>

4. Lupak R., Mizyuk B., Zaychenko V., Kynytska-Iliash M., Vasylytsiv T. Migration processes and socio-economic development: inter?ctions and regulatory policy. *Agricultural and Resource Economics*. 2022. № 8(1). P. 70–88.

5. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Левицька О. О. Сучасні детермінанти актуалізації міграції молоді України та її регулювання: превоений контекст. *Академічні візії*. 2023. № 24. URL : <https://academyvision.org/index.php/av/article/view/663/604>

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

*Коваль П.М., здобувач вищої освіти
ступеня доктора філософії
Львівський торговельно-економічний університет*

Державному регулюванню належить провідна роль у створенні сприятливих умов для забезпечення розвитку малого і середнього підприємництва. Важливими складовими державної підтримки такого типу підприємництва є (1) адміністративно-інституційний, (2) фінансово-кредитний, (3) інвестиційний, (4) інформаційно-організаційний, (5) інфраструктурно-ресурсний інструментарій [1, с. 49-55; 2, с. 7-14; 3, с. 5-9].

Так, у контексті адміністративно-інституційної підтримки важливо з боку органів державного управління забезпечити формування нормативно-правової бази ефективного функціонування та сприяння розвитку малого і середнього підприємництва, цільове програмування розширення їх сфер і сегментів, впровадження ефективної державної регуляторної політики. Завдання держави спростити процедури започаткування підприємницької діяльності та широко стимулювати збільшення її обсягів.

При фінансово-кредитні та інвестиційні підтримці вагоме значення мають заходи, де державні інституції стимулюють розширення мережі установ фінансової підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва, проводять структурні реформи з ціллю формування ефективної системи оподаткування таких суб'єктів, а також зміщують акценти у бюджетно-фінансовій підтримці сектора на регіональний та субрегіональний рівні. Державі варто надати повний доступ суб'єктів сектору до ринку ресурсів, не обмежуючи їх можливості реалізовувати новітні бізнес-ідеї через брак інвестиційного капіталу.

Пріоритетне значення для суб'єктів малого та середнього підприємництва в епоху активних цифрових трансформацій має інформаційно-організаційна державна підтримка. Тут варто виділити необхідність налагодження тісних зв'язків держави та бізнесу при підвищенні кваліфікації кадрів, навчанні безробітних та сприянні розвитку кадрового потенціалу; інформуванні щодо змін податкової політики, бухгалтерського обліку та фінансової звітності, нормативно-правової бази; інформуванні щодо фінансово-кредитних і інвестиційних можливостей; консультуванні з питань участі у державних закупівлях, виконанні заходів державних, регіональних і місцевих потреб, участі у конкурсах, грантових проєктах.

Також пріоритетне значення для суб'єктів малого і середнього підприємництва має державна інфраструктурно-ресурсна допомога, зокрема стосовно налагодження нових видів діяльності, залучення та впровадження комп'ютерно-інтегрованих та інформаційно-комунікаційних технологій, організаційного оформлення ділових відносин, впровадження нових практик менеджменту, полегшення різних форм економічного контролю та інша.

Перелік посилань:

1. Лупак Р. Л., Васильців Т. Г., Рудковський О. В., Березівський Я. П. Проблемні аспекти, пріоритети та засоби зміцнення фінансово-економічної безпеки суб'єктів малого підприємництва в Україні. *Підприємництво і торгівля*. 2021. Вип. 28. С. 49-55.

2. Куцик П. О. Проблемні аспекти та пріоритети розвитку малого і середнього підприємництва України. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Сер. Економічні науки*. 2022. № 69. С. 7-14.

3. Варналій З. С., Лупак Р. Л., Рудик С. А. Засоби стимулювання розвитку малого підприємництва на сільських територіях в системі державної політики подолання диспропорцій економічної безпеки України. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Сер. Економічні науки*. 2017. Вип. 53. С. 5-9.

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА СУЧАСНОГО УПРАВЛІНЦЯ В КОНТЕКСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ ЗМІН

*Покаатаєв П.С., д-р наук держ. упр., професор
Дяченко С.М., здобувач вищої освіти
Класичний приватний університет, м. Запоріжжя*

У сучасних глобалізаційних умовах певної невизначеності, динамічних трансформацій у суспільстві і перманентних змін в управлінських процесах професійна культура менеджера відіграє ключову роль в успішному менеджменті. Ефективний менеджер володіє не лише знаннями та навичками, але й певними якостями та цінностями, які допомагають йому вести команду до нових цілей, долаючи опір та виклики.

Питання прийняття виважених і правильних управлінських рішень фахівцями державної служби, проблема розвитку людського потенціалу є надзвичайно важливим в контексті менеджменту змін на сучасному підприємстві. Тому наразі висуваються високі вимоги до професійної культури державного службовця, його самостійності, ініціативи, вміння розуміти й інтерпретувати не тільки соціальні зміни, але і власну поведінку в прийнятті оптимальних управлінських рішень.

Професійна культура як культура особистості – «це міра та спосіб саморозвитку та самореалізації людини, ступінь досконалості фахівця у сфері професійної діяльності, досягнутий рівень розвитку його особистості в певний період життя» [1, с. 14].

Професійна культура управлінця охоплює комплекс теоретичних знань і практичних умінь, які пов'язані з певним видом трудової діяльності. Це – готовність менеджера постійно й ґрунтовно оволодівати знаннями з психології та психологічного консультування, психодіагностики, що в

подальшому реалізується в уміннях та навичках застосовувати психологічні знання й особистий досвід для вирішення конкретних професійних завдань у процесі управлінської діяльності.

Ознаками професійної культури менеджера в управлінській діяльності те, що вона виникає як новоутворення в особливому полідетермінованому процесі і дозволяє розкрити якості керівника, інтеграція яких обумовлює ефективну управлінську діяльність у системі партнерських стосунків.

Серед ключових складників професійної культури сучасного менеджера в контексті менеджменту змін можна виокремити такі компоненти:

- прагнення до інновацій, до змін як шляху для розвитку та вдосконалення;
- готовність до експерименту й ризику;
- гнучкість у підходах та методах роботи за необхідності;
- оперативність у реагування на постійні зміни; ;
- адаптивність до нових обставин;
- комунікабельність;
- толерантність і емпатійність по відношенню до людей, які зустрічаються зі змінами у повсякденній професійній діяльності.
- комунікабельність;
- лідерство та здатність до мотивації співробітників до роботи над змінами шляхом підтримки;
- готовність до вирішення проблем, що виникають у процесі впровадження змін;
- креативність у прийнятті нестандартних рішень, підбору методів та інструментів для вирішення проблем;
- прагнення до саморозвитку як професіонала;
- безперервне особистісне та професійне самовдосконалення впродовж усього життя тощо.

У процесі прийняття управлінського рішення управлінець одночасно приймає на себе, насамперед, суб'єктивну відповідальність за конкретний вибір, а також бере певні обов'язки, особливо при самостійному прийнятті рішення, бо тоді він стає відповідальним перед самим собою та власним сумлінням. Окрім того враховується такий чинник, як вплив зовнішніх обставин, то в такому разі особиста, суб'єктивна відповідальність менеджера буде меншою.

Одним регулятивних особистісних механізмів управління в процесі прийняття ним управлінських рішень виступає його адекватна самооцінка, що безпосередньо впливає на ефективність професійної діяльності, оскільки зумовлює вибір траєкторії особистісно-професійного розвитку.

Прийняття ефективних управлінських рішень є процесом, який охоплює :

- 1) визначення мети;
- 2) встановлення критеріїв та показників;
- 3) класифікацію визначених критеріїв;
- 4) пошук та розробка альтернативних рішень;
- 5) порівняльну характеристику альтернативних рішень;
- 6) обов'язкову оцінку ризиків і загроз;
- 7) вибір найбільш оптимального рішення;
- 8) аналіз плану реалізації розробленого рішення.

На прийняття рішень в управлінській діяльності впливають об'єктивні та суб'єктивні чинники. Серед об'єктивних виокремлюються: державний устрій, стиль управління, нормативно-правова база управлінської діяльності менеджера, соціально-економічна та політична стабільність у суспільстві, принципи й функції державної та муніципальної служби, стан міжнаціональних відносин та культура, менталітет суспільства тощо. Суб'єктивними чинниками дослідники називають: безпосередню професійну діяльність у структурах державної та муніципальної служби; професійну компетентність і відповідальність; глибокі знання історії

української державності та її традицій; атестацію та стажування державних службовців; усвідомлення професійних цінностей, культури та етики управлінця.

Професійна культура менеджера не є статичною, вона має постійно розвиватися та адаптуватися до мінливих умов. Менеджер, який володіє вищезазначеними якостями та цінностями, буде більш ефективним у впровадженні та управлінні змінами, а його команда буде більш згуртованою та готовою до нових викликів.

Сильна професійна культура менеджменту може допомогти підприємству швидко реагувати на мінливі умови ринку та нові технології, що виступає ключовою умовою для успішного його розвитку. Професійна культура менеджменту, яка цінує інновації та креативність, може допомогти компаніям розвивати нові продукти та послуги, а також адаптувати свої бізнес-процеси до нових викликів.

Професійна культура менеджера сучасного підприємства сприяє підвищенню продуктивності праці, адже коли співробітники розуміють цінності та цілі компанії, а також відчувають, що їх цінують та поважають, вони більш схильні до того, щоб бути мотивованими та продуктивними.

Професійна культура менеджменту сприяє командній роботі та співпраці, допомагає компаніям досягти кращих результатів, а також залученню талановитих співробітників.

Окрім того, як свідчать дослідження, компанії з сильною професійною культурою менеджменту мають кращі фінансові показники, оскільки високий рівень професійної культури може допомогти компаніям знизити витрати, підвищити продуктивність та покращити лояльність клієнтів.

Професійна культура менеджменту повинна бути заснована на цінностях, які поділяють всі співробітники, сприяє командній роботі та співпраці, справедливому ставленню до співробітників, відкритій і чесній комунікації між керівництвом та співробітниками, наданню можливос-

ті для розвитку та кар'єрного росту співробітників, які повинні нести відповідальність за свої дії.

Отже, професійна культура сучасного управлінця в контексті менеджменту змін – це система цінностей, норм та поведінки, яка поділяється керівництвом та співробітниками компанії. Вона відіграє ключову роль у успіху будь-якого підприємства, і першим кроком до створення сильної професійної культури менеджменту є чітке визначення важливих для підприємства цінностей.

Перелік посилань:

1. Ісаєнко С. А. Формування професійної культури у студентів інженерно-технічних спеціальностей (на прикладі навчальної дисципліни «Англійська мова (за професійним спрямуванням)» : методичні рекомендації. Київ: ДЕДУТ, 2009. 74 с.

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Сафронов В.Ю., здобувач вищої освіти

Пономаренко В.О., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Водолажська Т.О., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Планування і реалізація менеджменту персоналу сучасного провідного підприємства загалом та кадрової роботи, зокрема, передбачає вироблення та дотримання кадрової політики, зміст якої спрямовується на найбільш дієве використання та розвиток кадрового потенціалу організацій.

Кадрова політика розробляється на різних рівнях : державна, регіональна, галузева, окремого підприємства тощо. На найвищому рівні – державному, вона є ключовим видом діяльності, що «охоплює розвиток організаційних принципів роботи з людьми, формування і раціональне використання людських ресурсів, забезпечення ефективного розвитку людських ресурсів» [1].

На рівні окремого підприємства кадрова політика – це «сукупність правил і принципів, що визначають основні напрями роботи з персоналом (формування, відтворення, розвиток, ефективне використання, мотивація, стимулювання персоналу) у процесі управління ним відповідно до загальної стратегії підприємства» [2, с. 63]. Також цей термін тлумачать як «основний напрямок роботи з кадрами на підприємстві, а також сукупність методів, способів, форм, за допомогою яких можна сформувати механізм по розробці цілей і завдань підприємства, які будуть спрямовані на зростання і розвиток кадрового потенціалу» [3].

У науковій статті авторів Язлюк Б.О., Вороніної В.Л. і Гордієнко В.О. виділені головні ознаки кадрової політики, як-от:

- «безпосередній вплив на певну групу людей, що здійснюють свою трудову діяльність на підприємстві;
- цей вплив тісно пов'язаний безпосередньо з цілями і завданнями підприємства;
- вплив і управління стимулює рух трудових ресурсів, а також регулює їх раціональне використання» [4, с. 194].

Основним завданням керівництва організацій є розроблення такої кадрової політики, що дозволить досягти намічених цілей та виконати всі заплановані стратегічні завдання, тобто – ефективної кадрової політики.

Тому актуалізується завдання щодо пошуку можливих напрямків та шляхів удосконалення кадрової політики підприємства. Наприклад, Ярошенко О.В. і Куценко В.Й. окреслюють такі напрями її поліпшення, як-от:

- «використання професійного потенціалу персоналу для впровадження нових технологій;
- формування оптимального емоційно-психологічного мікроклімату у колективі;
- забезпечення конкурсної основи, об'єктивності, прозорості і гласності під час прийняття на роботу;

- упровадження традиційних і нетрадиційних форм систем оплати праці;
- удосконалення діяльності кадрових служб; підвищення рівня кваліфікації персоналу;
- формування ефективного мотиваційного механізму» [5].

У праці групи авторів (Матвєєва Н.М., Базецька Г.І., Славута О.І.) підкреслюється, що в нинішніх умовах кадрову політику потрібно опрацьовувати «не як обов'язковий формальний документ, а як важливий елемент системи соціально-трудова відносин, від правильності якого залежить не тільки доля організації, а й розклад сил в конкурентному середовищі» [3]. Зазначені науковці виділяють такі напрямки удосконалення кадрової політики підприємства, які дозволять забезпечити суттєву ефективність управління неї та кадровим потенціалом з мінімальними можливими витратами, серед яких:

- розвиток персоналу та застосування соціальних стимулів;
- формування кадрового резерву для довгострокового планування кадрів [3].

Актуальні питання удосконалення кадрової політики також досліджені у статті Гончарова Ю.В., Федоряк Р.М. та Бережної Ю.Б. [6]. Автори підкреслюють необхідність розробки саме дієвої кадрової політики, оскільки невірне управління нею є фундаментальною причиною росту показника плінності кадрів, що, так само зумовлює зниження продуктивності праці та значне підвищення обсягу витрат на підбір та залучення нових співробітників. Дослідники нерозривно пов'язують кадрову політику із стратегією розвитку персоналу та вирізняють комплекс рекомендації з їх удосконалення, зокрема :

- «формування та підтримка кількісного та якісного складу персоналу підприємства, який найбільшою мірою

відповідає вимогам виробництва, здатний вирішувати проблеми та забезпечує реалізацію конкурентної стратегії підприємства;

– використання стратегічних підходів до кадрового складу, відбору та залучення кадрів;

– організації праці та забезпечення ефективного використання персоналу, яка передбачає створення сучасних робочих місць, підвищення якості життя, оцінювання відповідності персоналу посадам, які вони обіймають, та впровадження ефективних моделей організації робіт;

– розвиток систем стимулювання персоналу підприємства (матеріальні та нематеріальні стимули до праці);

– застосування стратегічних підходів до організації руху кадрів на підприємстві як умови ефективного розміщення, використання та утримання працівників, забезпечення їх професійного зростання (шляхом сполучення оперативного та стратегічного управління);

– розвиток соціально-трудових відносин між найманими робітниками і роботодавцями стосовно умов наймання, функціонування і розвитку трудового потенціалу підприємства» [6].

Перелік посилань:

1. Погребняк А. Ю. Ліннік І. М. Розробка кадрової політики як один з основних напрямів менеджменту персоналу підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6625>

2. Водолажська Т. О. Сутність поняття «кадрова політика підприємства». *Економіка транспортного комплексу*. Харків: ХНАДУ. 2014. № 24. С. 55–64. URL: <http://etk-journal.khadi.kharkov.ua/katalog-statei/vipusk-24.html>

3. Матвєєва Н.М., Базецька Г.І., Славута О.І. Формування напрямків вдосконалення кадрової політики як складової архітектури розвитку персоналу в аспекті підвищення конкурентоспроможності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2335>

4. Язлюк Б. О., Вороніна В. Л., Гордієнко В. О. Кадрова політика підприємства: сутність та значення для потреб управління. *Українсь-*

кий журнал прикладної економіки та техніки. 2019. № 4. С. 191-198.
URL: <http://ujae.org.ua/kadrova-polityka-pidpryemstva-sutnist-ta-znachennya-dlya-potreb-upravlinnya/>

5. Ярошенко О. В., Куценко В. Ц. Кадрова політика підприємства та напрямки її удосконалення. *WEB- ресурс науково-практичних конференцій* : веб-сайт. URL : http://www.confcontact.com/2017-ekonomika-i-menedzhment/8_yaroshenko.htm

6. Гончаров Ю. В., Федоряк Р. М., Бережна Ю. Б. Удосконалення кадрової політики підприємства. *Ефективна економіка*. 2017. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5624>

МЕТОДИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТОВ «БЕСТТРЕЙДЗ»

Христюк Т.М., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Піскова Ж.В., канд. екон. наук, доцент
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро*

Станом на сьогодні, попри позитивний фінансовий та економічний результат господарювання, процес управління маркетинговою діяльністю на досліджуваному об'єкті характеризується певними проблемними аспектами. Така умова формує вимогу щодо розробки інструментарію та методів удосконалення такого виду діяльності на ТОВ «БЕСТТРЕЙДЗ».

З метою оптимізації процесу управління маркетинговою діяльністю пропонується розробити ефективну маркетингову стратегію, яка буде враховувати всі можливі цілі діяльності підприємства. Маркетингова стратегія визначає успішний шлях розвитку підприємства, особливо в умовах зростаючої конкуренції та змін на ринку. Ефективна маркетингова стратегія дозволить збільшити фінансовий стан та підвищити основні показники техніко-економічного стану.

З метою розробки ефективної стратегії, не зважаючи на його галузеву приналежність, є метод розробки та використання ключових правил управління.

Нижче наведемо правила управління, які нададуть можливість підприємству, а саме ТОВ «БЕСТТРЕЙДЗ», оптимізувати свою маркетингову діяльність та досягати більшого успіху на ринку.

Оскільки маркетингова діяльність підприємства передбачає управління збутом, пропонується розробити методи оптимізації даного процесу. Одним із альтернативних методів є метод використання ключових правил та технік. З метою організації ефективного робочого середовища, підприємство ТОВ «БЕСТТРЕЙДЗ» в процесі управління збутовою діяльністю повинно дотримуватися основних правил логістики:

– правило під номером один має назву «Необхідний товар». Сутність даного правила полягає в тому, що замовники очікують на товар, який їм дійсно потрібен і за який вони готові платити або вже заплатили [1];

– правило під номером два має назву «Товар необхідної кількості». Це правило передбачає доставку товару у тому обсязі, який точно відповідає потребі клієнта. Оскільки клієнт потребує саме цю кількість товару: ані більше, ані менше [1];

– правило під номером три має назву товар «Належної якості». Третє правило вимагає, щоб перевезення товару не мало негативного впливу на його якість. Це означає, що клієнт завжди повинен отримувати товар високої якості. Логістика має забезпечити виконання всіх вимог у процесі перевезення товару до споживача;

– правило під номером чотири і п'ять – це відповідно «Необхідне місце» і «Необхідний час». Вони передбачають, що постачальник повинен доставити товар, замовлений клієнтом, лише у вказане місце і лише у визначений час, який вказав замовник [2; 3];

– правило під номером шість має назву «Найменші витрати». Це правило обмежує постачальника у тому, щоб він не зміг встановлювати високі вартості за доставку товару клієнту. Ніхто не бажає платити додаткові витрати за доставку, тому вони повинні бути зведені до мінімуму [4];

– останнє, сьоме правило має назву «Необхідний клієнт». Це положення передбачає, що постачальник повинен забезпечити доставку товару саме тому клієнту, який його замовив. Якщо компанія дотримується основних правил, то вона зможе успішно виконати свою місію, досягнути цілей і виконати завдання [5].

Суворе дотримання вище зазначених правил забезпечує виконання основної мети збутової діяльності підприємства, не зважаючи на його галузеву приналежність – наявність необхідної продукції в необхідному місці у необхідний день і час, у необхідній кількості й асортименті при мінімальному рівні витрат.

Запропоновані вище методи оптимізації процесу управління маркетинговою діяльністю ТОВ «БЕСТТРЕЙДЗ» характеризуються певним економічним результатом. Пропонується розробити ефективну маркетингову стратегію, яка буде враховувати всі можливі цілі діяльності підприємства. Ефективна маркетингова стратегія дозволить збільшити фінансовий стан та підвищити основні показники фінансово-економічного стану ТОВ «БЕСТТРЕЙДЗ».

Перелік посилань:

1. Крижко О.В., Побережна С.М. Особливості стимулювання збуту на підприємстві залежно від суб'єктів стимулювання. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2020. № 1 (31). С. 141–148.

2. Олексенко Л.В. Маркетингова політика розподілу: навч. посібник. Київ: Ліра, 2018. 468 с.

3. Леськів Г.З., Франчук В.І., Левків Г.Я., Гобела В.В. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навч. посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 220 с.

4. Маркетинг: навч.-метод. посібн. / О. М. Кібік, В. О. Котубай, Ю. В. Хаймінова та ін. Одеса, 2020. 68 с.

5. Крупка М. І., Ковалюк О. М., Коваленко В. М. Фінансовий менеджмент: підручник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440 с.

5. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

РАМКА КВАЛІФІКАЦІЇ ПРОФЕСІЇ МЕНЕДЖЕР З ПРОДАЖУ ТА ТОРГОВЕЛЬНОГО АГЕНТА ЯК ОСНОВА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬО- ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

*Вареник В.М., канд. екон. наук, доцент
Піскова Ж.В., канд. екон. наук, доцент
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро*

Розробка освітньо-професійної програми повинна ґрунтуватися на визначенні ключових компетенцій, необхідних для успішної роботи, наприклад, менеджера з продажу чи торговельного агента, як професій, які знаходяться на першому місці в списку найпопулярніших і найбажаніших серед роботодавців. Це може включати в себе знання з побудови ефективних комунікацій, вміння створювати такі документи, як комерційні пропозиції, договори, накладні, рахунки тощо. Ці професії постійно стикаються і працюють з різними людьми у різних життєвих ситуаціях, тому їм потрібно постійно вдосконалювати свої комунікаційні навички, також варто дуже добре знати свій товар.

Перед тим, як формувати освітньо-професійну програму, необхідно врахувати рівень Національної рамки кваліфікації (далі – НРК): для бакалаврів – 6 рівень НРК, магістрів – 7 рівень НРК. Кожен кваліфікаційний рівень має складові: знання, уміння/навички, комунікація, відповідальність і автономія.

Для 6 рівня НРК [1] бакалаври повинні отримати концептуальні наукові та практичні знання, критичне

осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання.

Для 7 рівня НРК [1] магістри повинні отримати спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань.

Тому навчання менеджерів з продажу та торговельних агентів повинно базуватися на практичних завданнях і випробуваннях. Це може включати в себе розв'язання кейсів, стажування в компаніях з продажу та інші форми навчання, які допомагатимуть студентам засвоїти теоретичні знання в реальних умовах.

До ключових завдань та обов'язків менеджера з продажу можуть належати такі:

- вибудовування довгострокових відносини з клієнтами та укладання угод про співпрацю;
- презентація продукції за допомогою електронного листування та особистих зустрічей (офлайн і онлайн);
- пошук необхідної інформації про компанії та оцінювання їх потенціалу;
- робота з документообігом та звітністю, документальний супровід угод.

До ключових завдань та обов'язків торговельних агентів можуть належати такі:

- ведення переговорів та ділової переписки з клієнтами;
- консультування клієнта таким чином, щоб він отримував максимальний результат від співпраці з компанією;
- налаштування комунікацій з нелояльними клієнтами;
- дієві техніки по роботі із запереченнями;
- консультування потенційних клієнтів щодо продуктів та послуг компанії;

– пошук нових клієнтів за допомогою обробки існуючої клієнтської бази, а також за допомогою пошуку в соціальних мережах, інтернет;

– здатність писати гарні, запальні та інформативні Cover Letters потенційним клієнтам;

– робота із CRM системою;

– аналіз профілів потенційних клієнтів та налаштування фільтрів для їх пошуку.

Таким чином, узагальнюючи вищезазначене, менеджер з продажу – це керівник, який здійснює стратегічне управління матеріальними, фінансовими, інформаційними потоками та ресурсами підприємства, а торговельний агент – це професіонал, який оптимізує процеси збуту/постачання, транспортування, складування товарів, продукції тощо з метою мінімізації відповідних витрат підприємства.

На рівні кваліфікаційних вимог менеджер з продажу і торговельний агент повинні мати вищу освіту відповідного напрямку підготовки, водночас вимоги до стажу роботи різняться. Якщо первинна посада професіоналів, як правило, не передбачає необхідного стажу роботи, то в менеджера з продажу має бути не менше двох років стажу роботи та обов'язкова післядипломна освіта в галузі управління.

Якщо розглядати відмінності між професіями менеджера з продажу і торговельного агента на рівні посадової інструкції, то звичайно в них будуть різні права, відповідальність та повноваження.

Перелік посилань:

1. Національна рамка кваліфікацій. *Міністерство освіти і науки України* : веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/natsionalna-ramka-kvalifikatsiy>

АСПЕКТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА ЩОДО ЯКОСТІ АУДИТУ В КОНТЕКСТІ ДІЮЧОЇ РЕФОРМИ

Вербицька В.І., канд. екон. наук, доцент

Недайкаш В.В., здобувач вищої освіти

Челомбiтько Н.В., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Система забезпечення якості аудиту є постійним предметом обговорення у професійних колах в Республіці Молдова у контексті реформування нормативно-правової бази відповідно до європейських норм.

Метою цього дослідження є огляд та вияв перспективності концепції забезпечення якості аудиту, а також способів його розвитку в майбутньому.

На основі концепції транспозиції в законодавстві Республіки Молдова Директиви 2013/34/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 року про щорічну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язані з ними звіти певних типів компаній, було розроблено та прийнято Закон про аудит 271 від 15.12.2017 [1].

Аналіз положень Закону № 271/2017 дозволяє зауважити, що у законі уточнюються:

– типи аудиторських завдань, які підлягають контролю якості виконання,

– терміни проведення оцінки ефективності політик та процедур контролю якості аудиту.

Контроль якості виконання аудиторського завдання проводиться у суб'єктів аудиту, які проводили аудит суб'єктів публічного інтересу та великих суб'єктів, встановлених Законом про бухгалтерський облік та фінансову звітність № 287/2017 [2] до видачі аудиторського висновку.

Стаття 24 (7) Закону № 271/2017 передбачає, щоб Суб'єкт аудиту періодично та щорічно проводив оцінку ефективності власної політики та процедур контролю якості аудиту, а також здійснював облік результатів проведених оцінок, у тому числі запропонованих заходів щодо підвищення ефективності внутрішнього контролю якості аудиту.

Експерти дали високу оцінку новим положенням, оскільки вони відповідають європейським стандартам та забезпечують необхідні умови для розвитку цієї галузі. У розділах VIII та IX нового закону вказується, що нагляд за аудитом забезпечується шляхом формування та функціонування:

- Ради з публічного нагляду за аудитом;
- Комітету з нагляду за аудитом;
- Комітету з аудиту суб'єкта публічного інтересу.

Одночасно з набранням чинності новим законом було засновано Раду з публічного нагляду за аудитом. Згідно з новим законом, Рада є органом публічного нагляду за аудитом, має статус юридичної особи і, в якості самостійної публічної установи, має власний бюджет і банківські рахунки на єдиному казначейському рахунку.

Відповідно до ст. 37 Закону про аудит фінансових звітів [3] Рада виконує такі функції:

- реєстрація стажистів та моніторинг стажування;
- сертифікація та реєстрація аудиторів;
- реєстрація суб'єктів аудиту;
- моніторинг безперервної професійної підготовки;
- забезпечення якості аудиту;
- проведення розслідувань та застосування дисциплінарних заходів до аудиторів та суб'єктів аудиту;
- розробка та затвердження нормативних актів з метою виконання функції громадського нагляду [4].

Покладання зазначених функцій на одну публічну установу забезпечує консолідацію системи нагляду за аудиторською діяльністю.

Ст. 41 (1) Закону про аудит фінансових звітів [3] визначає мету зовнішнього контролю якості, що здійснюється Радою. Враховуючи повноваження Ради, за «забезпеченням якості аудиту», вважаємо, що найбільш відповідним терміном для заміни виразу «з метою управління системою забезпечення якості аудиту» є синтагма «з метою проведення повторних перевірок для забезпечення якості аудиту». Оскільки Директива 2006/43/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 17 травня 2006 року про проведення обов'язкового аудиту річної та консолідованої звітності передбачає певні критерії, яким має відповідати система забезпечення якості аудиту, ці критерії мають бути прописані й у вітчизняному законодавстві [5-6]. Дотримання зазначених критеріїв передбачає:

- система забезпечення якості повинна бути організована таким чином, щоб бути незалежною від аудиторів та аудиторських компаній, що перевіряються, і бути об'єктом публічного нагляду;

- фінансування системи забезпечення якості повинно бути надійним і вільним від будь-якого можливого неналежного впливу з боку аудиторів або аудиторських компаній;

- система забезпечення якості повинна мати достатні ресурси;

- особи, які здійснюють огляд забезпечення якості, повинні мати належну професійну освіту та відповідний досвід у галузі обов'язкового аудиту та фінансової звітності в комплексі з конкретною підготовкою в галузі контролю забезпечення якості;

- відбір рецензентів для виконання конкретних завдань з контролю забезпечення якості повинен проводитись відповідно до об'єктивної процедури, яка гарантує відсутність конфлікту інтересів між рецензентами та об'єктами огляду аудиторами або аудиторськими компаніями;

- сфера охоплення огляду забезпечення якості з урахуванням належної перевірки відібраних аудиторських

файлів повинна включати оцінку відповідності застосовним стандартам аудиту та вимогам до дотримання незалежності, відповідності кількості та якості витрачених ресурсів, стягуваної плати та системи внутрішнього контролю якості аудиторської компанії;

– за підсумками огляду забезпечення якості складається звіт, що містить основні висновки щодо проведеного огляду забезпечення якості;

– рекомендації за підсумками огляду якості повинні бути виконані аудитором або аудиторською компанією протягом розумного періоду [7].

Якщо ці рекомендації не виконуються, зовнішній аудитор або аудиторська компанія піддаються дисциплінарним або штрафним санкціям.

Новий закон про аудит надає чіткі можливості для здійснення прозорих дій у процесі засвоєння передового європейського досвіду в галузі аудиторської діяльності.

Метою реформування законодавства є підвищення престижу та визнання професіоналізму аудиту на національному та міжнародному рівнях. Оскільки складова із забезпечення якості аудиту стає основною, очікується, що система нагляду за аудиторською діяльністю в Республіці Молдова стане ефективною, послідовною та відчутно корисною.

Україна та Молдова обрали «європейську інтеграцію» як стратегічну мету. Молдова буде двосторонні відносини у спільному європейському просторі. Зміцнення державності обох країн є залежним від успішного проведення реформ та відновлення політичної ідентичності.

Крім того, рух до ЄС також може стати стимулом для зміцнення двостороннього співробітництва шляхом спільної реалізації проектів та обміну досвідом європеїзації, а обмін досвідом щодо провадження аудиту та досвідом європеїзації також може стати стимулом для зміцнення взаємовигідних відносин між країнами.

Перелік посилань:

1. Legea privind auditul situațiilor financiare nr.271 din 15.12.2017 (data intrării în vigoare fiind 01.01.2019). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 7-17 din 12.01.2018.

2. Hotărârea Guvernului nr.1507 din 31.12.2008 cu privire la aprobarea Planului de dezvoltare a contabilității și auditului în sectorul corporativ pe anii 2009-2014 În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.10-11 din 23.01.2009.

3. Indicațiile metodice aferente întocmirii și prezentării Informației privind respectarea procedurilor de control al calității lucrărilor de audit, stabilite de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova în anexa 1 la ordinul nr.115 din 26.12.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.237-240 din 31.12.2008.

4. Directiva 2006/43/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 17 mai 2006 privind auditul legal al conturilor anuale și al conturilor consolidate. [online]. Disponibil: <http://eur-lex.europa.eu>.

5. Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Codul Etic al Profesioniștilor Contabili [online]. Disponibil: <http://www.minfin.md>.

6. Manual de Reglementări Internaționale de Audit, Asigurare și Etică [online]. Disponibil: <http://www.minfin.md>.

7. Tabelul de transpunere în legislația națională a Directivei 2013/34/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 privind situațiile financiare anuale, situațiile financiare consolidate și rapoartele conexe ale anumitor tipuri de întreprinderi Disponibil.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

*Деділов В.В., здобувач вищої освіти
Перунова О.М., канд. юрид. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Кожна діяльність, яка є пов'язаною з організацією та управлінням нею, вимагає від законодавчої бази, норм права певних правових підходів в її регулюванні, причому вони повинні мані удосконалений характер застосування на практиці саме суб'єктами господарської діяльності. Го-

сподарські відносини характеризуються великою купою нормотворчих актів, які є націленими на формування перш за все господарської діяльності з її інфраструктурою та встановлення організаційних зв'язків між ними, формування і зазначення майнової основи (форм власності), які дозволяють бути саме суб'єктами господарської діяльності, а по друге і дуже важливе саме управління цією формою, яка включає в себе внутрішню і зовнішню. Слід також підкреслити, що в залежності від форми власності, державна вона чи комунальна, чи колективна, а може застосування приватних активів залежить специфіка управління цього підприємницького суб'єкт і налаштування та застосування конкретних норм законодавства.

Задача підприємницької діяльності, як характерної галузі – це спрямування на створення сприятливих умов реалізації різноманіття інтересів, що виникають у сфері господарювання, забезпечення регулювання господарської діяльності. Аналіз чинного законодавства з підприємництва дозволяє зробити висновок, відносно того, що учасниками господарювання застосовується велика купа нормотворчої бази. Господарська діяльність здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів з метою одержання прибутку і є підприємством, а суб'єкти підприємства – підприємцями. Цей правовий фундамент національного законодавства складає єдину систему господарського законодавства, які постійно трансформуються і мають дуже гнучку форму трансформації за вдяки змінам у суспільстві і поглядам громадян на підприємницьку діяльність, зазначену як одне з головних прав народу України у Конституції України.

До речі, сама Конституція України є головним носієм господарського законодавства, що зазначає характерні ознаки господарювання і форми власності, також слід зазначити формати міжнародних договорів, які використо-

вуються на рівні зовнішньоекономічної політики держави, а якщо говорити, то відносно певного підприємства відповідального за цю діяльність, Господарський кодекс України, підзаконні акти (постанови Верховної Ради України, декрети, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативні акти міністерств державних комітетів, комісій та інших центральних органів виконавчої влади (правила, накази, інструкції тощо), акти територіальної (локальної) дії місцевих рад та держадміністрації з господарських питань).

Хотілося б зазначити, що підприємницька діяльність достатньо молода галузь у нашій державі, хоча уже сьогодні ми маємо сформульоване і різноманітне нормотворче законодавство, розібратися в ньому не досвідченій особі складно, але, якщо ця людина має бажання реалізувати своє право на заняття підприємницькою діяльністю їй прийдеться уділяти велику кипу свого часу на досконале вивчення, хоча б головних кодифікованих чи законодавчих актів, дасть змогу бути більш досвідченим при веденні свого бізнесу.

Тому, хотілося б звернути увагу, першою чергою, на певні правові характеристики ГК України, який є саме тим правовим документом, завдяки якому забезпечується зростання ділової активності суб'єктів господарювання, розвиток підприємництва і на цій основі підвищення ефективності суспільного виробництва, його соціальну спрямованість відповідно до вимог Конституції України, утвердити суспільний господарський порядок в економічній системі України, сприяти гармонізації її з іншими економічними системами.

Базові питання щодо економічних основ здійснення господарювання в Україні визначені в Законі Української РСР «Про економічну самостійність Української РСР» від 30.08.90 і Законі України «Про власність» від 07.02.91. Не менш важливим для системи господарського права був Закон України «Про підприємства в Україні» від 27.03.91.

Цей Закон регулював діяльність у країні основної групи суб'єктів господарювання – підприємств усіх видів. До цієї групи можна віднести Закони України «Про господарські товариства» від 19.09.91 та «Про промислово-фінансові групи в Україні» від 21.11.95.

Також, хотілося б зазначити, ще достатньо поважний блок законодавства пов'язаного з підприємницькою діяльністю, це: Закони України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991, «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991, «Про цінні папери і фондову біржу» від 18.06.1991, «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» від 18.02.1992, «Про приватизацію державного майна» від 04.03.1992, «Про Антимонопольний Комітет України» від 29.11.1993, «Про транспорт» від 01.11.1994, «Про зв'язок» від 16.05.1995, «Про туризм» від 15.09.1995, «Про страхування» від 07.03.1996, «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996, «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» від 10.12.1997, «Про лізинг» від 16.12.1997, «Про державну підтримку малого підприємства» від 19.10.2000, «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001, «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002.

Отже, аналіз сучасного законодавства дає змогу зробити висновок відносно багатой кількості і різноманіття законодавства, яке використовується у сучасності розуміння і використання правових норм по регулюванню національного законодавства, але ми не повинні забувати про адаптацію міжнародних стандартів підприємницької діяльності та прагнення України вступити до Європейського Союзу, що безперечно у майбутньому веде до певної адаптації національного права та права Європейського Союзу. Ця дія підкріплюється міжнародною угодою, яка була складена у 2017 році між Європейським Союзом і Украї-

ною, ця угода включає трансформацію і домовленість відносно 2025 року, де зазначено, що Україна має наблизити своє законодавство до законодавства ЄС та інплементувати в своє законодавство положення приблизно 350 декретів, регламентів та рішень, а також розробити порядок та процедуру їхнього втілення в життя.

Таким чином, вважаємо, що сучасне законодавство, і не тільки господарський, підприємницький сегмент у правовому сенсі змінить в будь-якому випадку деякі законодавчі погляди на формування саме підприємницької діяльності і спечені більше уваги саме розумінню зовнішньоекономічної діяльності, Україна як держава ЄС повинна зовсім по іншому сформулювати деякі законодавчі погляди на сучасні речі, і це стає подальшою парадигмою для нашого суспільства.

Нові тенденції та умови соціально-економічного і політичного розвитку суспільства зумовлюють потребу в розробці та впровадженні нових підходів щодо правового регулювання господарських відносин, безперервної модернізації господарського законодавства, яке має відповідати потребам сьогодення. І в цьому контексті головним завданням сьогодення є трансформація норм щодо відповідальності суб'єктів господарювання за вчинення проступків у сфері господарських правовідносин.

TYPES AND FORMS OF ENTREPRENEURSHIP

Kazyieva L.S., student

*Scientific supervisor: Kalgulova R.Zh., Ph.D., Professor
KazADI named after LB. Goncharov (Almaty)*

According to the Entrepreneurial Code of the Republic of Kazakhstan, business entities are citizens, oralmans and non-state commercial legal entities engaged in entrepreneurial activities (private business entities), state enterprises (state busi-

ness entities). An individual who is a business entity is registered as an individual entrepreneur in the manner prescribed by this Code. A legal entity that is a business entity can be created in the organizational and legal form provided for by the Civil Code of the Republic of Kazakhstan [1].

Depending on the average annual number of employees and average annual income, business entities fall into the following categories:

- small businesses, including micro-businesses;
- medium-sized businesses;
- large business entities.

The classification of business entities into categories is used for the following purposes:

- state statistics;
- providing state support;
- application of other norms of legislation of the Republic of Kazakhstan.

For the purposes of state statistics, only the criterion of the average annual number of employees is used [1].

For the purposes of providing state support and applying other norms of the legislation of the Republic of Kazakhstan, two criteria are used: the average annual number of employees and the average annual income.

The average annual number of employees of business entities is determined taking into account all employees, including employees of branches, representative offices and other separate divisions of a given entity, as well as the individual entrepreneur himself.

Average annual income is considered to be the sum of the total annual income or income of business entities applying, in accordance with the tax legislation of the Republic of Kazakhstan, a special tax regime based on a patent or a simplified declaration, for the last three years, divided by three.

State support programs for private businesses may provide for other criteria.

Small businesses are individual entrepreneurs without the formation of a legal entity and legal entities engaged in business, with an average annual number of employees of no more than one hundred people and an average annual income of no more than three hundred thousand times the monthly calculation index established by the law on the republican budget and valid as of January 1 of the corresponding financial year.

Micro-entrepreneurship entities are small businesses engaged in private entrepreneurship, with an average annual number of employees of no more than fifteen people or an average annual income of no more than thirty thousand times the monthly calculation index established by the law on the republican budget and effective as of January 1 of the corresponding financial year.

For the purposes of state support and the application of other norms of legislation of the Republic of Kazakhstan, small businesses, including micro-entrepreneurship, cannot be recognized as individual entrepreneurs and legal entities that carry out:

1) activities related to the trafficking of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors;

2) production and (or) wholesale sale of excisable products;

3) activities for storing grain at grain collection points;

4) holding a lottery;

5) activities in the field of gambling business;

6) activities related to the circulation of radioactive materials;

7) banking activities (or certain types of banking operations) and activities in the insurance market (except for the activities of an insurance agent);

8) auditing activities;

9) professional activity in the securities market;

10) activities of credit bureaus;

11) security activities;

12) activities related to the circulation of civilian and service weapons and ammunition for them.

Individual entrepreneurs and legal entities carrying out activities specified in this paragraph are classified as medium-sized businesses, and if they meet the criteria, they are classified as large businesses.

For private businesses, in accordance with the tax legislation of the Republic of Kazakhstan, who are payers of the gambling business tax, fixed tax and unified land tax, the criterion of the number of employees is used.

Medium-sized businesses are individual entrepreneurs and legal entities engaged in business.

Subjects of large businesses are individual entrepreneurs and legal entities engaged in business and meeting one or two of the following criteria: the average annual number of employees is more than two hundred and fifty people and (or) the average annual income is more than three million times the monthly calculation index established by the law on the republican budget and valid as of January 1 the corresponding financial year.

Analyzing foreign and domestic experience in the development of this sector, we can point out the following advantages of small businesses:

- faster adaptation to local economic conditions;
- greater independence of actions of small businesses, flexibility and efficiency in decision-making;
- relatively low operating costs, especially management costs;
- a greater opportunity for an individual to realize his ideas and demonstrate his abilities;
- lower requirement for initial capital and the ability to quickly introduce changes to products and production processes in response to the requirements of local markets;
- relatively higher equity capital turnover, etc.

References:

1. Entrepreneurial Code of October 29, 2015 (with amendments and additions as of April 19, 2024).

2. Dauranov I. We need a new strategy for the development of small and medium-sized businesses. *Bulletin of the Entrepreneur*. 2019. No. 10. Pp. 19-26.

3. Zimnikov A.M. Strategy for the development of small and medium-sized businesses. *Bulletin of the Entrepreneur*. 2018. No. 2. Pp. 17-21.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКО-ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН

Леонтьєва Л.В., канд. юрид. наук, доцент

Анненко А.В., здобувач вищої освіти

Охрімова В.І., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

При розгляд і комерційних договорів велике значення має принцип свободи договору, який полягає насамперед у вільному волевиявленні сторін. Хоча контрагенти юридично рівні між собою, кожен з них має свої права та обов'язки. Іншими словами, саме ці відносини містять всі елементи, необхідні для самостійного волевиявлення та визначення необхідного кола елементів.

Питання господарських договірних відносин дуже чітко визначено в Цивільному кодексі України та Господарському кодексі України. Існує значна кількість праць на цю тему таких вчених, як А.П. Беляєва, О.А. Беяневич, О.М. Віник, А.В. Луць, В.К. Мамотова, В.С. Мартем'янов, В.В. Міраш, В.С. Щербина та інші.

Основою правового регулювання господарських договірних відносин є Цивільний кодекс України. Саме цей Кодекс регулює питання дійсності/недійсності правочинів (договорів), і ці два поняття до певної міри є тотожними. Однак Цивільний кодекс не визначає єдиного підходу до вирішення проблем господарсько-договірних відносин, що непросто, в ньому існують певні протиріччя, розбіжності і навіть неузгодженості. Це дає нам можливість стверджува-

ти, що чинне законодавство потребує подальшого вдосконалення в частині регулювання договірних правовідносин.

Внутрішня єдність і відокремленість (диференціація) правових норм, що впливає з єдності генетичних зв'язків правових норм, є необхідною умовою системної організації права [1, с. 32].

Що стосується господарських договорів, то в залежності від підстав і змісту їх укладення та загального зобов'язального права дотримуються наступних системі класифікацій. До них належать загальні умови та гарантії виконання зобов'язань, відповідальність за порушення зобов'язань, а також умови зобов'язання та місце виконання договору [2].

Закон дуже чітко визначає коло осіб, які можуть бути сторонами господарсько-договірних зобов'язань. Ці відносини характеризуються тим, що кожна сторона має взаємні права та обов'язки, визначені договором. У таких відносинах одні суб'єкти можуть мати права управління над іншими суб'єктами.

Отже можна зробити висновок, що господарські договірні відносини – це зобов'язання між суб'єктами, яке закріплене юридичним документом, містить взаємні права та обов'язки учасників (сторін) господарських відносин і спрямоване на досягнення визначеної мети.

Можна з упевненістю сказати, що господарські відносини тотожні господарським договорам і є основою виникнення господарських зобов'язань. Іншими словами, господарське зобов'язання – це господарське правовідношення, в силу якого одна сторона зобов'язується вимагати від другої сторони вчинення певної дії, передбаченої договором (передання майна, виконання роботи, надання послуги тощо), а друга сторона зобов'язується виконати певну дію (отримання товару) [3].

Таким чином, можна стверджувати, що господарські договірні відносини слід розглядати через призму інституційних ознак (критеріїв класифікації). Це є підставою стверджувати, що вони мають переважно міжгалузевий характер, про що свідчить їх використання в різних правових сферах та спільні ознаки в класифікації договорів. Однак слід зазначити, що існують і галузеві критерії класифікації, які виокремлюють та відображають особливості конкретної правової галузі (в якій укладається договір). Господарські договірні відносини як суспільні відносини містять кваліфікуючі критерії та ознаки як цивільного, так і господарського права і виконують подвійну функцію [4].

Якщо розглядати безпосередньо господарські договірні відносини (зобов'язальні відносини) в процесі господарської діяльності, то їх можна поділити на дві групи. До першої групи належать майнові відносини між суб'єктами (майново-господарські відносини) та відносини, що призводять до виникнення майнових та інших прав і обов'язків [5].

Таким чином, господарсько-правові відносини є гарантіями та засобами встановлення договірних відносин між ними. По-перше, це відносини, що виникають у процесі договірних відносин між суб'єктами, а по-друге, вони впливають на правову поведінку суб'єктів господарювання. Як наслідок, має бути сформований договірний устрій у сфері господарювання. Ці відносини мають бути публічними, відокремленими від сфери приватного права. Держава у своїй вільній якості повинна забезпечити всебічну підтримку господарсько-договірних відносин через свій вплив та органи управління. Засоби, за допомогою яких держава регулює предмет господарських договорів, закріплені в нормативно-правових актах шляхом встановлення передумов законної участі суб'єктів у договорах (наприклад, державна реєстрація, дозволи та ліцензії, додаткові обов'язкові вимоги до учасників ринку виробництва).

Перелік посилань:

1. Гаврилішин А. П., Ошурко С. М. Загальні положення про господарські договори в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Право*. 2014. Вип. 24. С. 144–147.

2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січ 2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 29.03.2024).

3. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січ 2003 р. №436-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 29.03.2024).

4. Ступник Я. В., Григаш Д. М. Господарський договір: поняття та особливі ознаки. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 1. С. 132 – 136.

5. Мілаш В.С. Договірне право: консп. лекцій Харків: ХНУМГ. 2018. 80 с.

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Леонтєва Л.В., канд. юрид. наук, доцент

Коньова К.А., здобувач вищої освіти

Нікітенко Д.М., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

З огляду на чинне законодавство та рівень соціально-економічного розвитку країни, Україна розвивається дуже швидко, з динамічним, реформаторським, багатозаровим та багаторівневим розвитком, але з введенням воєнного стану було виявлено низку недоліків. Вони стосуються підзвітності та прозорості, ефективності державних інституцій та їхньої реакції на зміни, спричинені воєнним станом, для забезпечення соціального зростання та розвитку.

Науковці розглядають державний фінансовий контроль як нагляд за законністю дій, як складову державного управління, як форму державного регулювання в межах компетенції органів, що здійснюють фінансовий контроль, як процес дотримання законності та доцільності, як складову-

ву фінансової діяльності держави, як вид захисту суб'єктів господарювання з різних позицій [1].

На законодавчому рівні питання контролю бізнесу також регулюється Цивільним кодексом України та Господарським кодексом України [2].

З рештою, ефективна система фінансового менеджменту для управління та використання державних (місцевих) ресурсів (публічних коштів, довгострокових активів та інших активів) гарантує прозорість, підзвітність та якість діяльності держави і є не лише інструментом для уряду, органів місцевого самоврядування та господарських організацій, а й забезпечує фінансову стабільність та безпеку країни, досягнення її стратегічних цілей, підвищення ефективності та результативності діяльності, а також для досягнення стратегічних цілей держави, підвищення ефективності державної політики та покращення якості життя її громадян вона має першочергове значення.

Існуюча система управління фінансами в умовах воєнного часу стикається з проблемою неповноти та неузгодженості законодавства, що регулює організацію управління. В Україні існує низка законів та підзаконних актів, включаючи Конституцію України [3], Укази Президента, постанови Кабінету Міністрів та міжнародні Конвенції, які є обов'язковими до виконання під час воєнного стану. Однак немає базового закону, який би чітко визначав механізми взаємодії між державними органами, пов'язаними з управлінням фінансами, їхні функціональні завдання та принципи роботи. Фінансовий контроль здійснюється відповідними органами відповідно до Закону «Про державну службу» та Закону «Про центральні органи виконавчої влади». Важливо також чітко розподілити повноваження контролюючих органів у період війни. Діяльність бізнесу в цей період потребує не лише міцної правової бази, а й чітких механізмів взаємодії та координації контролюючих органів.

Досить багато органів задіяні під час військового стану для фінансового контролю з відповідною компетенцією та вони розподілені за такими ознаками: загальнодержавні (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет міністрів України) та органи місцевого самоврядування; за інститутами: податкові; контрольно-ревізійні; органи державного казначейства; фінансово-кредитні установи тощо; за компетенцією: загальної компетенції (для яких здійснення фінансового контролю не є основною діяльністю); спеціальної компетенції (спеціально створені для діяльності у сфері фінансового контролю).

Під час воєнного стану в Україні досить важливу роль відіграє діяльність профільних комітетів Верховної Ради України з питань бюджету, фінансів та банківської діяльності. Вони ініціювали прийняття за основу проекту Закону №7442 «Про внесення змін до Закону України «Про процедури банкрутства». Відповідно до процедури банкрутства в період воєнного стану пропонується спростити процедуру банкрутства в умовах воєнного та післявоєнного стану та підвищити ефективність її застосування. Було запропоновано низку процедурних питань для усунення невідповідностей і недоліків під час цього процесу. У зв'язку з широкомасштабним збройним вторгненням Російської Федерації пропонується спростити доступ збанкрутілих компаній до судових процедур банкрутства, що може підвищити ефективність процедур банкрутства у воєнній та післявоєнній обстановці. Крім того, законопроект дозволить арбітражним судам належним чином і своєчасно здійснювати свої повноваження у справах про банкрутство.

Одним із основних органів фінансового контролю є Рахункова палата України.

Незалежність органів державного фінансового контролю забезпечується заборонаю незаконного втручання в їх діяльність, здійснення повноважень їх посадових осіб,

спеціальним статусом центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю, призначенням керівників його територіальних органів без погодження з головами місцевих державних адміністрацій.

Органи державного фінансового контролю можуть застосовувати у своїй діяльності основні принципи діяльності Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю та її регіональних організацій, Міжнародні стандарти вищих органів фінансового контролю та Міжнародної федерації бухгалтерів у частині, що не суперечить Конституції України та законам України. Взаємовідносини у сферах діяльності органів державного фінансового контролю з відповідними органами інших держав та міжнародними організаціями базуються на міжнародних договорах України, а також на установчих актах та правилах міжнародних організацій, членом яких є Україна.

Центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю, може укладати міжнародні договори України з іноземними органами державної влади і міжнародними організаціями, меморандуми з освітніми і науково-дослідними установами та організаціями про співпрацю та обмін інформацією.

Внаслідок безсистемності в нормативному полі України спостерігається розбалансована система контролюючих органів та дублювання їх обов'язків. Зокрема в Україні державний фінансовий контроль здійснюється численними органами, непов'язаними між собою. Більшість функцій і повноважень у сфері державного фінансового контролю дублюються зовнішніми та внутрішніми органами й структурними підрозділами державного фінансового контролю. Відсутній чіткий, законодавчо встановлений розподіл повноважень контролюючих органів, а також не визначений

чіткою мірою механізм взаємодії та координації дій органів контролю між собою, з іншими органами публічної влади та громадськістю. Відсутні єдині підходи до структурної організації суб'єктів контролю.

Чинне законодавство практично не регламентує організацію внутрішнього (місцевого) та громадського державного фінансового контролю, що спричиняє відсутність єдиної системи органів фінансового контролю на рівні територіальних громад.

Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» – хоча й покликаний визначити правові засади здійснення державного фінансового контролю, лише регламентує діяльність центрального органу виконавчої влади, уповноваженого Президентом України на реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю [4].

Отже, можемо зробити висновок, що одним із найважливіших напрямків підвищення ефективності фінансового контролю в сучасних умовах є розмежування повноважень контролюючих суб'єктів поряд із цим їх координація і взаємодія між собою. Сама взаємодія є необхідною умовою належного здійснення державного фінансового контролю, оскільки всі контрольні органи мають спільну мету – захист та охорона інтересів держави, діють на підставі однакових принципів. Метою взаємодії є оптимізація контрольних заходів, що позитивно впливатиме на функціонування об'єкта перевірки, а також забезпечення фінансової дисципліни.

Побудувати ефективну систему фінансового контролю в Україні, яка б забезпечувала стабільний стан фінансової дисципліни в регіонах, на думку, як науковців так і практиків, можна лише за наявності ефективної системи внутрішнього контролю в органах місцевої влади, тобто системи місцевого фінансового контролю.

Перелік посилань:

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-7#Text> (дата звернення: 01.03.2024).
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січ. 2003 р. № 436. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення: 01.03.2024).
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-В. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.03.2024)
4. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні від 26 січ. 2003 р. № 2939-XII. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТРАНСПОРТУ

Маліков В.В., д-р наук держ. упр., професор

Бєлов Л.О., здобувач вищої освіти

Козельська О.І., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Сучасне транспортне підприємство має на меті досягнення максимального ефекту від своєї діяльності, а це неможливо без ефективного управління ним. Своєю чергою, управління виступає творчим процесом керівника, що ґрунтується на виважених рішеннях, прийнятих на основі даних, що відображають реальний стан речей на підприємстві. Дані, що є основою прийняття рішень, представляються у формі фінансових звітів відповідних звітних періодів. Тому неможливо переоцінити значення повної та достовірної інформації про фінансовий стан та результати діяльності транспортного підприємства при вирішенні поточних і перспективних господарських проблем. Для прийняття правильних управлінських рішень на рівні підприємства повинні використовуватись дані, які відповідають певним правилам, вимогам і нормам, що є зрозумілими та прийнятними для користувачів.

Але в основному розкриваються теоретичні аспекти напрямків регулювання складання фінансової звітності підприємств різних галузей, у тому числі транспортних. Крім того, проведене дослідження свідчить, що науковці по-різному розглядають методику регулювання складання фінансової звітності.

Метою дослідження є визначення основних рівнів регулювання складання фінансової звітності про діяльність транспортних підприємств та висвітлення напрямів обраної облікової політики.

Досить важливим питанням у розкритті теми регулювання складання фінансової звітності на підприємствах транспорту є визначення нормативної бази, яка регулює порядок та правильність здійснення обліку. Знання та розуміння нормативних джерел дозволяє приймати вірні та законодавчо обґрунтовані рішення на підприємстві стосовно фінансової звітності [1].

Перший рівень – конституційний, який забезпечує регулювання відносин у сфері підприємницької діяльності на основі Конституції України, котра є єдиним нормативно-правовим актом найвищої юридичної сили, основний закон України встановлює загальні принципи здійснення підприємництва. Її положення є нормами прямої дії, а це означає, що державні закони й інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції і повинні відповідати їй.

Другий рівень – законодавчий, який передусім включає Закон «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [1] та Закон України «Про дорожній рух» [2].

Перший закон поширюється на всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, а також на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності (далі – підприємства), які зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно з законодавством.

Суб'єкти підприємницької діяльності, яким відповідно до законодавства надано дозвіл на ведення спрощеного обліку доходів і витрат, ведуть бухгалтерський облік і подають фінансову звітність у порядку, встановленому законодавством про спрощену систему обліку і звітності.

Метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства транспорту [3].

Бухгалтерський облік є обов'язковим видом обліку, який ведеться підприємством транспорту [4]. Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку.

Підприємства транспорту, які мають право ведення спрощеного обліку доходів і витрат та не зареєстровані платниками податку на додану вартість, можуть узагальнювати інформацію в реєстрах бухгалтерського обліку без застосування подвійного запису [4].

Третій рівень – нормативний. До нього відноситься Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [5]. Цим документом визначаються мета, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів. Його норми застосовуються до фінансової звітності і консолідованої фінансової звітності юридичних осіб усіх форм власності, які зобов'язані подавати фінансову звітність згідно із законодавством.

У Національному положенні (стандарті) зазначено, що метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства.

Інформація, яка надається у фінансовій звітності, повинна бути дохідлива і зрозуміла її користувачам за умови, що вони мають достатні знання та зацікавлені у сприйнятті цієї інформації.

Фінансова звітність повинна містити лише доречну інформацію, яка впливає на прийняття рішень користувачами, дає змогу вчасно оцінити минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їхні оцінки, зроблені у минулому.

Фінансова звітність повинна бути достовірною. Інформація, наведена у фінансовій звітності, є достовірною, якщо вона не містить помилок та перекозчень, які здатні вплинути на рішення користувачів звітності.

Положення зазначає, що фінансова звітність повинна надавати можливість користувачам порівнювати:

- фінансові звіти підприємства за різні періоди;
- фінансові звіти різних підприємств, а не тільки транспортних.

Передумовою зіставності є наведення відповідної інформації попереднього періоду та розкриття інформації про облікову політику і її зміни. Установлення і зміни облікової політики підприємства транспорту здійснюються підприємством, яке визначає її за погодженням з власником (власниками) або уповноваженим органом (посадовою особою) відповідно до установчих документів.

Фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності складають підприємства транспорту, які відповідно до законодавства зобов'язані їх застосовувати, а також ті, які прийняли таке рішення (закріплене в обліковій політиці) самостійно.

Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих і середніх підприємств можуть застосовувати підприємства транспорту, які зобов'язані застосовувати міжнародні стандарти фінансової звітності відповідно до законодавства, а також ті підприємства, які прийняли таке рішення самостійно. Застосовування міжнародного стандарту фінансової

звітності для малих і середніх підприємств транспорту не допускається підприємствами, на які не поширюється сфера його застосування. Підприємства транспорту, які для складання фінансової звітності застосовують міжнародний стандарт фінансової звітності для малих і середніх підприємств, використовують форми звітів, затверджені цим Національним положенням (стандартом) [5].

У фінансовій звітності обов'язково наводиться інформація, розкриття якої вимагають національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку або міжнародні стандарти фінансової звітності та/або інші нормативно-правові акти Міністерства фінансів України з питань бухгалтерського обліку [6].

Інформація, що підлягає розкриттю, наводиться безпосередньо у фінансових звітах або у примітках до фінансової звітності.

Згортання статей активів і зобов'язань, доходів і витрат є неприпустимим, крім випадків, передбачених відповідними національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності [7].

У Національному положенні (стандарті) зазначено, що інформація про підприємство, яка підлягає розкриттю у фінансовій звітності, включає:

- назву, організаційно-правову форму та місцезнаходження підприємства (країну, де зареєстроване підприємство, адресу його офісу);
- короткий опис основної діяльності підприємства;
- назву материнської (холдингової) компанії підприємства;
- середню кількість працівників підприємства протягом звітного періоду;
- дату затвердження фінансової звітності;
- повідомлення про складання фінансової звітності за міжнародними стандартами фінансової звітності [5].

Кожний фінансовий звіт повинен містити дату, станом на яку наведені його показники, або період, який він охоплює. Якщо період, за який складено фінансовий звіт, відрізняється від звітного періоду, то причини і наслідки цього повинні бути розкриті у примітках до фінансової звітності.

Підприємство транспорту повинно висвітлювати обрану облікову політику шляхом опису:

- принципів оцінки статей звітності;
- методів обліку щодо окремих статей звітності.

У примітках до фінансової звітності наводиться інформація про призначення та умови використання кожного елемента власного капіталу (крім зареєстрованого капіталу).

Отже, можна зробити висновок, що для прийняття правильних управлінських рішень на рівні підприємства транспорту повинні використовуватись дані, які відповідають певним правилам, вимогам і нормам, що є зрозумілими та прийнятними для користувачів, такими даними є фінансова звітність.

Як наслідок, процес підготовки та складання фінансових звітів повинен бути організований відповідно до законодавства та забезпечувати користувачів повною, правдивою, неупередженою інформацією про фінансові результати діяльності і фінансовий стан підприємств транспорту.

А так як є і зовнішні користувачі то фінансова звітність забезпечує у повній мірі їх потреби, пов'язані з інформацією про даний суб'єкт господарювання. Отже, фінансова звітність є провідною категорією, що покликана забезпечити користувачів в інформації і, як наслідок, створити умови для ефективної та цілеспрямованої роботи підприємств транспорту.

Проаналізувавши нормативно-правову базу видно, як швидко змінюються нормативні документи, приймаються нові документи, доповнення та зміни до вже діючих та вирисовуються перспективи подальших розвідок у даному

напрямку. Так з дня прийняття незалежності України та до сьогодні ще не створилася стала законодавча нормативна база, як б задовольняла всі групи користувачів.

Перелік посилань:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. Про дорожній рух : Закон України від 30.06.1993 р. № 3353-XII. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Даньків Й.Я. Бухгалтерський облік у галузях економіки. Київ: Знання, 2005. 208 с.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затв. наказом М-ва фінансів України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13/page>.
5. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / за заг. ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. 6 е вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2006. 756 с.
6. Верига Ю.А. Бухгалтерський облік : навч. посібник. Київ: ЦУЛ. 2019. 520 с.
7. Загородній А.Г., Партин Г.О., Пилипенко Л.М. Бухгалтерський облік: Основи теорії та практики: підручник. Київ: Знання, 2017. 550 с.

ПІДСТАВИ ТА НАСЛІДКИ, ЯКІ Є ЗАЗНАЧЕНИМИ В ЗАКОНОДАВСТВІ ПРО ВИЗНАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ДОГОВОРУ НЕДІЙСНИМ

*Перунова О.М., канд. юрид. наук, доцент
Рождественський О.А., здобувач вищої освіти
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Опираючись на сучасну нормативну базу про визнання господарського договору недійсним, слід зазначити, що регулювання цього доволі цікавого питання покладено перш за все на Конституцію України, Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України, Господарсько-процесуальний кодекс України та Постанову Пленуму Вищого Господарського суду України від 29 травня 2013 року

№ 11 «Про деякі питання визнання правочинів (господарських договорів) недійсними».

Сам по собі договір, як форма укладення згоди має дуже велике значення і для виконання тих самих економічних домовленостей між суб'єктами господарських відносин, а також розглядається як форма певного зобов'язального права, не виконання якого веде до певних правових наслідків. От чому можна з великою долею вірогідності підкреслити необхідність дійсності господарського договору у підприємницьких, господарських правовідносинах.

Для надбання законної сила договір має відповідати своїм загальним вимогам, які є зазначеними і передбаченими ст. 203 ЦК України:

- зміст правочину не може суперечити цьому Кодексу, іншим актам цивільного законодавства, а також інтересам держави і суспільства, його моральним засадам;

- особа, яка вчиняє правочин, повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності;

- волевиявлення учасника правочину має бути вільним і відповідати його внутрішній волі;

- правочин має вчинятися у формі, встановленій законом;

- правочин має бути спрямований на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним;

- правочин, що вчиняється батьками (всиновлювачами), не може суперечити правам та інтересам їхніх малолітніх, неповнолітніх чи непрацездатних дітей.

Також згідно ст. 215 ЦК України відсутність у момент вчинення правочину вимог його чинності, передбаченими ст. 203 ЦК України, вони визнаються не дійсними. Цей стан договору має по своїй суті неправомірну природу і ми не можемо опиратися на розуміння його легітимності, юридичної законної природи, наприклад використання з боку одного з суб'єктів обману, насильства, шантажу.

До речі, ЦК України, оскільки цей нормативний документ має фундаментальний характер, пов'язаний з договірним правом, визначає так звану нікчемність господарського договору та вказує на певні оспорюванні, які можуть виникнути між сторонами при його виконанні. Відмінність полягає в тому, що нікчемний правочин є недійсним в силу закону, а оспорюваних стає недійсним внаслідок прийняття судового рішення, до якого може звернутися люба сторона цієї угоди, таким чином суд стає ще одним учасником визнання договору дійсним, або ні.

У судовому порядку розглядаються справи за позовами: про визнання оспорюваного правочину недійсним і застосування наслідків його недійсності; про застосування наслідків недійсності нікчемного правочину; про встановлення нікчемності правочину та застосування наслідків недійсності нікчемного правочину (позов про встановлення нікчемності правочину може пред'являтися окремо, без застосування наслідків недійсності нікчемного правочину).

Якщо, звернути увагу на господарський кодекс України, то від достатньо довго не зазначав розуміння недійсності правочину (нікчемні чи оспорувальні), а вказував лише на поняття «недійсності господарського зобов'язання». Сьогодні ГК України все ж таки має в своїй основі розуміння відносно недійсності та оспорювання згідно таких принципів, які є зазначеними у ЦК України. Отже проведена певна законодавча паралель використання цих термінів, що безперечно дуже доцільно і добре впливає на розуміння єдиних поглядів законодавства на одні і ті ж самі дії і юридичні факти з цивільних та господарських справ, фізичними і юридичними особами зі справ по договорам.

Так, наприклад ч. 1 ст. 220 ЦК України фіксує, що у разі недотримання сторонами вимог закону про нотаріальне посвідчення договору такий договір є нікчемним. Згідно із ч.2 ст. 220 ЦК України, якщо сторони домовилися стосовно всіх істотних умов договору, що підтверджується пи-

сьмовими доказами, і відбулося повне або часткове виконання договору, але одна зі сторін ухилилося від його нотаріального посвідчення, суд може таки визнати такий договір дійсним (у цьому випадку нотаріального посвідчення договору не вимагається). Інші вимоги щодо визнання договорів дійсними, у тому числі заявлені в зустрічному позові у справах про визнання договорів недійсними, не відповідають можливим способам захисту цивільних прав та інтересів (такі позови не підлягають задоволенню).

Визначимо, що ЦК України своїм законодавством відносно договірного права дуже впливає на розуміння цього зобов'язального права у господарських, підприємницьких правовідносинах, також можна нагадати ст. 228 ЦК України, яка розглядає правочини спрямовані на порушення конституційних прав і свобод людини і громадянина; правочини спрямовані на знищення, пошкодження майна фізичної або юридичної особи, держави, територіальної громади, незаконне заволодіння ним.

Згідно ст. 118 ЦК України порушення вимог закону про обов'язкову письмову форму договору є підставою його недійсності (нікчемності) лише за умови, що такий наслідок прямо передбачено законом (наприклад, для правочинів щодо забезпечення виконання зобов'язання, договір застави, іпотеки).

Визнання недійсності використання цивільного договору передбачені ст. 216 ЦК України, яка зазначає, що у разі, якщо договір ще не виконаний, він є таким, що не створює жодних юридичних наслідків, кожна зі сторін зобов'язана повернути другій стороні у натурі все, що вона одержала на виконання цього правочину (договору), а в разі неможливості такого повернення, зокрема тоді, коли одержане полягає у користуванні майном, виконаній роботі, наданій послугі, – відшкодувати вартість того, що одержано, за цінами, які існують на момент відшкодування. Рішення суду про задоволення позову про повернення майна, переданого за недійсним

правочином, чи витребування майна із чужого незаконного володіння є підставою для здійснення державної реєстрації, за власником, а також скасування попередньої реєстрації.

Згідно ч. 4 ст. 216 ЦК України правові наслідки недійсності нікчемного правочину, встановлені законом, не можуть змінюватися за домовленістю сторін (така заборона не стосується інших видів недійсних правочинів). Наслідки визнання договору недійсним не може бути його розірвання, оскільки це взаємовиключні вимоги.

Таким чином, недійсність господарського договору, можна сказати цілком і повністю пов'язана з цивільним законодавством, як фундаментальним, вона яка правова характеристика вводить підприємницькі відносини у певне затягування та суперечності інтересів цих сторін, а також самої держави і суспільства. Сторони повинні були при заключенні своїх відносин у рамки зобов'язального права розуміти важливість і доцільність їх оформлення та правову узгодженість між ними. Метою кожного господарського правочину можливо оцінювати той кінцевий результат, який ми отримуємо при певних правовідносинах.

БАНКРУТСТВО ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ: МЕХАНІЗМ ТА ЗМІСТ ПОДАННЯ ЗАЯВИ ПРО ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО

Сєдих Р.Є., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Перунова О.М., канд. юрид. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Одною з ознак підприємницької діяльності є ризикованість, яка безперечно уявляє собою ризик саме втратити майно при веденні господарської діяльності і стати неплатоспроможним суб'єктом, що веде до визнання учасника господарських правовідносин банкрутом. Цей елемент роз-

глядається сьогодні і з позиції ринкової економіки і з огляду на законодавчу складову. Початок становлення інституту банкрутства в Україні співпадає із створенням власного вітчизняного законодавчого пласту ринкової вітчизняної економіки. Формування цього поняття є достатньо молодим і застосування його на практиці учасниками господарських відносин базується на різного роду законодавчих актах, а саме сюди ми можемо віднести: Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»; Цивільний кодекс України; Господарський кодекс України; Закон України «Про господарські товариства»; Закон України «Про господарські товариства»; Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб».

Слід зазначити, що сучасне законодавство визначає стан неплатоспроможності саме до того суб'єкта господарювання, незважаючи на його форму власності і організаційно-правову форму, підкреслюючи застосування і визнання саме в форматі судової системи бути божником (застосування формату арбітражного керуючого).

Отже, банкрутство – це визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначені Кодексом, грошові вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури. Право звернення до господарського суду із заявою про порушення справи про банкрутство мають боржник, кредитор (кредитори). За заявою кредитора (кредиторів) справа про банкрутство порушується господарським судом, якщо є безспірні вимоги кредитора (кредиторів) до боржника і сукупно складають не менше трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати, які не були задоволені боржником протягом трьох місяців після встановлення для їх погашення строку.

Подача самої заяви, як процесуального документа по справі повинно відповідати певній матеріальній і процесуальній формі з зазначенням характерних реквізитів згідно Господарського процесуального кодексу України. Згідно ч.1 ст. 34 Кодексу України процедур банкрутства, заява повинна містити: найменування господарського суду, до якого подається заява; найменування боржника, його місцезнаходження, ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків, або серію та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це у відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті); ім'я або найменування кредитора, його місцезнаходження або місце проживання, ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків, або серію та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це у відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті); розмір вимог кредитора до боржника з окремим зазначенням суми неустойки (штрафу, пені); виклад обставин, що підтверджують вимоги до боржника, та їх обґрунтування; відомості про наявність заставного майна боржника, яке є забезпеченням вимог; перелік документів, що додаються до заяви. До заяви в обов'язковому порядку додаються докази сплати судового збору, докази надсилання копії заяви боржнику і розпоряднику майна, а також документи. Що підтверджують грошові вимоги до боржника. Господарський суд зобов'язаний прийняти заяву кредитора, подану з дотриманням вимог Кодексу та Господарського процесуального кодексу України, в якій зазначається дати попереднього засідання.

Слід звернути увагу на велику купу процесуальних дій, які супроводжують подання такої заяви, а саме повинна бути назначена дата проведення підготовчого засідання господарського суду, воно повинно проводитись не пізніше 14 днів з дня винесення ухвали про прийняття заяви про визнання банкрутства. У разі поважних причин не пізніше 20 днів. Також слід зазначити, що суд може відмовити в прийнятті цієї заяви, або залишити її без руху, заява обов'язково надсилається з доказами тобто юридичними фактами, які підтверджують для суду певні господарські правовідносини між суб'єктами. Суд згідно законодавства також не пізніше 5 днів з дня надходження заяви або закінчення строку для усунення недоліків заяви повертає її та додані до неї документи без розгляду, якщо: заяву подано особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не вказано; до постановлення ухвали про відкриття провадження у справі про банкрутство від заявника надійшла заява про відкликання заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство; заявником подано до цього самого суду іншу заяву про відкриття провадження у справі про банкрутство щодо цього самого боржника і не постановлена ухвала про відкриття або відмову провадження у справі. Заява кредитора може ґрунтуватися на об'єднаній заборгованості боржника за сукупністю його різних зобов'язань перед цим кредитором. Кредитори мають право об'єднати свої вимоги до боржника і звернутися до суду з однією спільною заявою. Таку заяву підписують усі кредитори, які об'єднали свої вимоги до боржника.

Заява з провадження може бути подана до суду безпосередньо, так і надіслана поштою. Загальний порядок прийняття заяв регламентовано інструкцією з діловодства в місцевих та апеляційних судах України. Також слід звернути увагу на сучасну Єдину електронну систему звернен-

ня до суду, яка передбачає складання такої заяви у вигляді передачі в електронному вигляді до суду.

Хотілося б також акцентувати увагу на тому, що законодавець не вимагає від заявника, щоб він здійснював кваліфікацію правовідносин, що склалися, тобто зазначав, на яких правових нормах ґрунтується його заява. Це пов'язано з тим, що обов'язок здійснювати кваліфікацію правовідносин покладається на суд, який і повинен визначити, чи поширюється на даний випадок та чи інша норма закону. Але, нам здається, що все ж таки було б доцільно учаснику господарського спору сформулювати у заяві певні вимоги до суду, певне ставлення до реалізації права, яке вимагає кредитор, це безперечно полегшить роботу суду, аналіз його відносно конкретної справи. Хоча, як зазначено в законодавстві, з метою забезпечення оперативності та спрощення діяльності господарського суду заявникові бажано зазначити не лише фактичні обставини, що стали підставою для звернення до суду, а й статті закону, які він поклав в основу своєї правової позиції.

Таким чином, оскільки написання заяви все одно вимагає від заявника розуміння певної норми закону, своєї оцінки для суду, то все ж таки здається доцільним зазначити у цій заяві вимоги процесуального і морального змісту згідно законодавства України і аргументувати саме для господарського суду, спираючись на статті закону. Це значною мірою все ж таки полегшить роботу господарського суду, що дозволить більш аргументовано винести судове рішення з конкретного правового спору з визнання суб'єкту господарських відносин банкрутом.

ДОСЛІДЖЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АСПЕКТІВ ЩОДО ЛІЦЕНЗУВАННЯ СФЕРИ БУДІВНИЦТВА

Шулепова А.Г., здобувач вищої освіти

Якушкіна В.Р., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Вербицька В.І., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Будівельна галузь – одна з основних галузей української економіки, на яку припадає значна частка ВВП. Вона також тісно пов'язана з іншими секторами економіки та видами діяльності, такими як виробництво будівельних матеріалів та відповідного обладнання, машинобудування, металургія та металообробка, нафтохімія, виробництво скла, деревообробка, транспорт та енергетика.

Будівництво – це процес створення нових, реконструйованих, розширених, добудованих, реставрованих, відремонтованих та встановлених об'єктів. Подібним чином будівництво трактується відповідним НП(С)БО 18 «Будівельні контракти» [1].

Будівельний об'єкт може являти собою набір будівель і споруд або окремі будівлі/споруди, створення яких ґрунтується на стандартизованих методах будівництва. Підрядники та замовники укладають контракти на будівництво під час будівництва об'єктів. Будівельний контракт – це контракт, укладений, зокрема, на будівництво активів або комбінацій активів, які тісно пов'язані або взаємозалежні з точки зору їх структури, технології, функції або кінцевого призначення та використання.

Законодавством передбачено ліцензування таких видів будівельних робіт:

– «3.00.00 Будівництво об'єктів транспортної інфраструктури:

– 3.01.00 залізничних та трамвайних колій;

– 3.02.00 доріг автомобільних;

- 3.03.00 мостів і мостових переходів: 3.03.01 мостів для перепуску через перешкоди водних потоків; 3.03.02 мостових переходів, шляхопроводів, естакад, віадуків, переходів;
- 3.04.00 аеродромів та вертодромів;
- 3.05.00 тунелів та метрополітенів» [2].

Як орган ліцензування виступає центральний орган виконавчої влади, яким здійснюється реалізація державної політики щодо державного будівництва, державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду у будівництві. Орган ліцензування здійснює контроль за додержанням умов ліцензування та виконанням будівельних робіт на будівельних майданчиках.

Слід зазначити, що на початок воєнного стану в Україні спостерігались певні недомовленості та неясності щодо законодавства, що стосувалось ліцензування будівельної діяльності. Ліцензійні умови, що встановлювали повний «перелік організаційних, кадрових, технологічних і спеціальних вимог до провадження господарської діяльності з будівництва об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із середніми та значними наслідками» [3] втратили свою чинність внаслідок реформи сфери містобудівної діяльності [4]. Таким чином, з березня 2020 року отримання будівельної ліцензії та/або господарської діяльності з будівництва стало неможливим, а існуючі ліцензії у сфері будівництва на провадження господарської діяльності з будівництва об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із середніми та значними наслідками, видані ДАБІ стали безстроковими.

Протягом дії воєнного стану суб'єкти господарювання можуть, крім видів господарської діяльності, визначених у відповідних додатках, без отримання документів дозвільного характеру (в результаті отримання дозволів, ліцензій або інших державних послуг) «подавати у органи ліцензування, дозвільні органи та публічні (електронні) органи декларацію щодо здійснення господарської діяльності («декларація»). Право на провадження господарської

діяльності може бути набуто на підставі безоплатного подання декларації до органу, що надає послуги» [5].

З цієї причини було запроваджено новий правовий режим ліцензування будівельної діяльності: подавати декларацію про провадження господарської діяльності. Така декларативна форма ліцензування виступає в якості тимчасового заходу контролю, який залежить насамперед від добросовісності та законності намірів і дій суб'єкта економіки.

Коли закінчиться воєнний стан, слід буде звернутися до ДАБІ (або іншого відповідного органу) за отриманням постійного дозволу на будівництво відповідно до чинних на той час правил та процедур, а до того часу декларація замінює безпосередній дозвіл на здійснення будівництва.

Отже, автомобільною дорогою є «лінійний комплекс інженерних споруд, призначений для безперервного, безпечного та зручного руху транспортних засобів, що має задовольняти потреби суспільства в автомобільних пасажирських і вантажних перевезеннях» [6].

Єдина транспортна система України складається з автомобільних доріг загального призначення, міських та інших населених пунктів, галузевих (технічних) доріг та доріг на приватних землях. Дорожнім будівництвом є «комплекс дорожньо-будівельних робіт, пов'язаних з будівництвом, реконструкцією та капітальним ремонтом автомобільних доріг» [7].

Низку правових, економічних, організаційних і соціальних засад забезпечення функціонування автомобільних доріг, їх будівництва, реконструкції, ремонту та утримання регламентується як «Законом України «Про автомобільні дороги», так і законами України «Про дорожній рух», «Про інвестиційну діяльність», «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про джерела фінансування дорожнього господарства України», «Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про концесію» та іншими актами законодавства» [6-9].

Будівельні вироби і конструкції – це закінчені елементи, які виготовляють з будівельних матеріалів, які мають чітку форму, точні розміри, відповідають встановленим вимогам. До виробів належать цегла, керамічні плитки, склоблоки, арматура тощо, до конструкцій – елементи будівель і споруд (залізобетонні, дерев'яні чи металеві ферми, балки, панелі тощо)» [9].

Перелік посилань:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 18 «Будівельні контракти»: затв. наказом М-ва фінансів України від 28 квіт. 2001 р. № 205. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0433-01#Text> (дата звернення 25.04.2024)

2. Деякі питання ліцензування будівництва об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із середніми та значними наслідками : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 бер. 2016 р. № 256. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/256-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення 24.04.2024)

3. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 2 бер. 2015 р. № 222-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> (дата звернення 26.04.2024)

4. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17 лют. 2011 р. № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення 14.04.2024)

5. Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 бер. 2022 р. № 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 20.04.2024)

6. Про автомобільні дороги : Закон України від 8 вер. 2005 р. № 2862-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-15#Text> (дата звернення 21.04.2024)

7. Про концесію : Закон України від 3 жовт. 2019 р. № 155-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20#Text> (дата звернення 22.04.2024)

8. Про дорожній рух : Закон України від 30 черв. 1993 р. № 3353-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text> (дата звернення 25.04.2024)

9. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17 лют. 2011 р. № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення 21.04.2024)

10. Гасан Ю.Г., Пашенко Т.М. Будівельні матеріали: монографія. URL: <http://surl.li/mebfz>

6. ПЕРСПЕКТИВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

ЗАГРОЗИ СТРИМКОГО ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ І ТЕХНОЛОГІЙ ОБЛІКУ

*Благодир О.Я., здобувач вищої освіти
ступеня доктора філософії
Національний університет «Львівська політехніка»*

Побудова в Україні сучасного інформаційного суспільства базується на засадах постійного удосконалення інформаційних технологій, запровадження інновації та задоволення потреб користувачів у достовірній та релевантній інформації. На розвиток ринку інформаційних технологій впливають детермінанти розвитку цифрової економіки в Україні, загалом, а також готовність та можливість імплементації в Україні новітніх цифрових технологій. Дослідження питань інституційного забезпечення ринку інформаційних продуктів, у тому числі у сфері бухгалтерського обліку, потенційних ризиків і загроз цифровізації в Україні є актуальними питаннями, що і зумовило вибір теми дослідження.

Інформація та операції щодо її накопичення, розповсюдження та використання є основою сучасного розвитку вітчизняної економіки. Вона є самостійним об'єктом – ресурсом, що чинить суттєвий вплив на господарську діяльність і, відповідно, відносини щодо неї набувають ознак товарних операцій і є базою для обліку бізнес-процесів пі-

дприємства. Сучасний стан ринкових відносин в Україні вимагає не лише зміни в діяльності господарюючих суб'єктів, але і потребує оновлення людських відносин з огляду на формування нової інформаційної культури на світових стандартах в умовах глобалізації та розвитку інформаційних технологій. Окрім суб'єктів підприємництва існує потреба в загальній цифровізації суспільства [1].

В Україні спостерігається певна незрілість ринкових структур в контексті надання інформаційних послуг та розповсюдження інформаційних продуктів через відсутність знань, навиків та певної інформаційної культури щодо адаптації до інформаційних технологій та супутніх складових частин інформатизації. З іншої сторони, спостерігається стійка тенденція в зростанні потреби населення та суб'єктів господарювання в залученні в їх життя потоків інформації, адже їх опрацювання та оцінка отриманих результатів дозволяє успішно працювати та навчатися громадянам, здійснювати господарську діяльність на підприємстві, надавати адміністративні послуги на різних рівнях державного управління [2]. Отже, через залучення в систему обігу інформації все більше нових користувачів та посередників, виникає необхідність в розробці інформаційних стандартів, які будуть основою надання, реалізації та купівлі інформаційних продуктів. Будь який вид діяльності, в тому числі і надання бухгалтерських послуг, потребує накопичення знань, набуття досвіду, що полягає в систематизації інформаційних і документальних потоків, активний розвиток в цій сфері шляхом використання новітніх інформаційних технологій, основними ознаками яких є створення нових видів високоякісної інформаційної продукції; оптимальне поєднання різних технологічних процесів; мінімізація вкладених у їх виробництво та впровадження коштів.

У контексті інформатизація бізнесу відбувається процес постійного вдосконалення в напрямку автоматизації процесів отримання, обробки інформації з метою прийняття обґрунтованих та ефективних управлінських рішень.

До значних негативних наслідків, в умовах відсутності належних економічних, правових та соціальних регулятивних механізмів може призвести саме розвиток інформаційної нерівності. Уразливість суб'єктів інформаційних відносин, обмежених в доступі до сучасних технологій, ринку інформаційних послуг, нових знань, дають змогу обмежувати доступ до достовірної інформації та посилювати її асиметричність. Таким чином, технічно краще оснащені суб'єкти господарювання мають змогу маніпулювати, в потрібному їм руслі, думками, поведінкою інших суб'єктів інформаційних ресурсів.

Тож, інформаційна нерівність має негативний вплив на економічне зростання, а нерівномірний доступ до інформації знижує ефективність бізнесу та рівень добробуту суспільства в цілому.

До недоліків також включаємо: необґрунтовано високі ціни на бази даних та їх наступне опрацювання; відсутність знань та навиків у працівників, що забезпечували б ефективність вкладень в інформаційні технології і бізнес в цілому; відсутність бажання до впровадження інновацій, що обмежує зростання продуктивності праці, не створює підґрунтя для оновлення економіки та модернізації її процесів, збільшення загроз шахрайства з персональними даними; потреба у підвищенні кваліфікації працівників у сфері ІТ-технологій та автоматизованого бухгалтерського обліку, зокрема: 1) потреба у якісному технічному забезпеченні та своєчасному оновленні баз даних, 2) потреба в постійній технічній підтримці, 3) потреба постійного та стабільного зв'язку з працівниками, 4) потреба постійної уваги до нововведень галузі, скорочення персоналу [3].

Але слід акцентувати увагу на те що переваги є більшими: швидкий доступ до будь-яких даних підприємства; підвищення ефективності роботи працівників; зростання продуктивності та зменшення витрат; якісна, швидка обробка та формування звітів; наявність чат-ботів для дистанційної комунікації працівників; покращення обслуговування клієнтів; менша кількість помилок в розрахунках, аналітиці та плануванні; підвищення конкурентоспроможності підприємства.

На нашу думку, цифровізація повинна принципово торкнутися всіх сфер життя України, тобто не лише суб'єктів господарювання, адже серед недоликів ми бачили в основному потребу у кваліфікованих кадрах, які б могли підтримувати використання новітніх інформаційних продуктів не лише у сфері обліку, але й в управлінні підприємством загалом. Тобто на сьогоднішній день спостерігається необхідність у підвищенні якості підготовки фахових та компетентних працівників для пришвидшення модернізації економіки країни відповідно до сучасних реалій. Для інноваційної діяльності необхідні фахівці відповідного рівня професіоналізму, як нові випускники, так і діючі практики, що володіють унікально новими знаннями цифровізації.

Перелік посилань:

1. Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. Наукове дослідження Центру Разумкова. Київ: 2020. 274 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf (дата звернення: 13.05.2024).

2. Кондратенко Н. Д. Трансформація ринку інформаційних послуг в умовах цифрової економіки. *Бізнес Інформ*. 2021. №1. С. 112–118. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-1_0-pages-112_118.pdf (дата звернення: 13.05.2024).

3. Кіляр О., Романів А., Слотюк А., Мидло Б. Діджиталізація, як інструмент управління підприємством. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021. Вип. 2 (25). С. 715–721. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21koriup.pdf> (дата звернення: 13.05.2024).

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ: СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент

Тарасенко А.В., здобувач вищої освіти

Черниш Д.С., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Цифровізація податкової системи стала невід'ємною частиною сучасного розвитку державних інститутів та економічних відносин. Впровадження новітніх технологій у податкову сферу забезпечує ефективніше адміністрування податків, зменшує можливості для ухилення від сплати податків та покращує взаємодію між податковими органами і платниками податків. Важливо розглянути, як сучасні технології впливають на цифровізацію податкових систем, які переваги вони надають та з якими викликами стикаються країни у процесі їх впровадження.

Однією з ключових технологій, що сприяє цифровізації податкових систем, є інформаційні системи управління базами даних. Ці системи дозволяють збирати, зберігати та обробляти великі обсяги інформації про платників податків, їхні доходи, витрати та інші фінансові операції. Завдяки цьому податкові органи можуть більш точно та швидко визначати податкові зобов'язання, виявляти порушення та ухилення від сплати податків, а також забезпечувати прозорість та підзвітність у податковій сфері.

Інтернет та цифрові платформи також відіграють важливу роль у цифровізації податкових систем. Онлайн-сервіси для подання податкових декларацій, оплати податків та отримання консультацій від податкових органів значно полегшують життя платників податків. Вони дозволяють уникати довгих черг та паперової бюрократії, забезпечуючи швидкий та зручний доступ до необхідних послуг. Крім того, електронні платформи забезпечують безпеку

фінансових операцій та знижують ризик помилок, що виникають при ручному введенні даних.

Розвиток технологій блокчейн також має значний вплив на цифровізацію податкових систем. Блокчейн забезпечує високий рівень безпеки та прозорості фінансових транзакцій завдяки своїй децентралізованій природі та можливості зберігати інформацію у незмінному вигляді. Це дозволяє податковим органам легко відстежувати рух коштів та виявляти потенційні випадки шахрайства або ухилення від сплати податків. Використання блокчейн-технологій також сприяє підвищенню довіри до податкової системи з боку платників податків, оскільки забезпечує більшу прозорість та чесність фінансових операцій.

Штучний інтелект та машинне навчання є ще однією важливою складовою цифровізації податкових систем. Ці технології дозволяють автоматизувати процеси аналізу великих обсягів даних, виявляти закономірності та аномалії, які можуть свідчити про порушення податкового законодавства. Використання штучного інтелекту у податкових системах допомагає підвищити ефективність аудиту та знизити витрати на проведення перевірок. Крім того, штучний інтелект може бути використаний для надання персоналізованих консультацій платникам податків, що підвищує рівень їхньої обізнаності та відповідальності.

Окрему увагу варто приділити питанням кібербезпеки у процесі цифровізації податкових систем. Зростання обсягів цифрових даних та їхньої цінності робить податкові системи вразливими до кіберзагроз. Тому важливо забезпечити належний захист інформаційних систем, використовувати сучасні методи шифрування даних та регулярно проводити аудит безпеки. Забезпечення кібербезпеки є ключовим фактором для підтримання довіри платників податків до цифрових податкових систем та зниження ризику фінансових втрат.

Цифровізація податкових систем також сприяє боротьбі з тіньовою економікою та ухиленням від сплати податків. Використання сучасних технологій дозволяє податковим органам більш ефективно виявляти та відстежувати незадекларовані доходи, нелегальні операції та інші форми податкових порушень. Це сприяє збільшенню надходжень до бюджету та забезпеченню справедливого розподілу податкового навантаження між усіма учасниками економічних відносин.

Важливо також зазначити, що цифровізація податкових систем має значний потенціал для покращення міжнародного співробітництва у податковій сфері. Сучасні технології дозволяють здійснювати обмін інформацією між податковими органами різних країн у режимі реального часу, що сприяє боротьбі з транснаціональними податковими злочинами та уникненням подвійного оподаткування. Міжнародні організації, такі як Організація економічного співробітництва та розвитку, активно працюють над розробкою стандартів та рекомендацій щодо використання цифрових технологій у податковій сфері, що сприяє підвищенню ефективності міжнародної податкової політики.

Водночас процес цифровізації податкових систем стикається з низкою викликів та проблем. Одним з основних є необхідність адаптації законодавства до нових умов. Впровадження цифрових технологій вимагає змін у нормативно-правовій базі, що регулює податкові відносини, для забезпечення їхньої відповідності сучасним вимогам. Це включає оновлення податкових кодексів, розробку нових правил та процедур, а також створення механізмів контролю за виконанням цифрових податкових норм.

Ще одним важливим викликом є питання доступності цифрових технологій для всіх платників податків. Необхідно забезпечити рівні можливості для використання цифрових послуг, незалежно від рівня технічної підготовки

та доступу до інтернету. Це може вимагати впровадження програм навчання та підвищення цифрової грамотності, а також розширення доступу до інтернету в сільських та віддалених районах. Забезпечення інклюзивності цифрових податкових систем є важливим аспектом для досягнення соціальної справедливості та ефективного функціонування податкової системи.

Цифровізація податкових систем також вимагає значних інвестицій у розвиток інфраструктури та технологій. Держави повинні забезпечити фінансування для модернізації інформаційних систем, розробки нових програмних рішень та підвищення кваліфікації податкових працівників. Інвестиції у цифровізацію податкових систем є довгостроковими та вимагають стратегічного планування, але вони мають потенціал для значного підвищення ефективності та прозорості податкової політики.

Таким чином, цифровізація податкових систем є важливим напрямком сучасного розвитку державних інститутів та економічних відносин. Впровадження новітніх технологій, таких як інформаційні системи управління базами даних, інтернет-сервіси, блокчейн, штучний інтелект та методи кібербезпеки, сприяє ефективнішому адмініструванню податків, зменшенню можливостей для ухилення від сплати податків та покращенню взаємодії між податковими органами і платниками податків. Водночас процес цифровізації стикається з низкою викликів, таких як необхідність адаптації законодавства, забезпечення доступності технологій для всіх платників податків та значні інвестиції у розвиток інфраструктури. Ефективна реалізація цифровізації податкових систем вимагає комплексного підходу та стратегічного планування, але має потенціал для значного підвищення ефективності та прозорості податкової політики, сприяючи стійкому економічному зростанню та соціальній справедливості.

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Вербицька В.І., канд. екон. наук, доцент

Надвіренко А.Р., здобувач вищої освіти

Левченко Н.П., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Сучасний етап розвитку бухгалтерського обліку характеризується реформуванням власних положень відповідно до вимог цифровізації економіки, що супроводжується переглядом чинної вітчизняної облікової методології.

Активне впровадження інформаційних технологій в управління організацією змінює роль бухгалтерського обліку, піддає істотним коригуванням його методологічні та методичні аспекти, вносить перелік значних змін до теоретичних облікових категорій.

Сьогодні можна відзначити поодинокі випадки використання традиційних форм бухгалтерського обліку:

- меморіально-ордерної;
- журнально-ордерної;
- книжково-журнальної.

Переважаюча кількість вчених-економістів дійшли висновку щодо масштабного використання автоматизованої форми бухгалтерського обліку. Тим часом, незважаючи на всі декларації, попри безліч існуючих інформаційних інструментів, на сьогодні національні нормативно-правові акти з бухгалтерського обліку недостатньо корелюють з технологіями автоматизованої обробки інформацією.

В економічній літературі досить повно розкривається зміст традиційних форм бухгалтерського обліку: меморіально-ордерної, журнально-ордерної, книжково-журнальної, спрощеної. Щодо автоматизованої форми обліку, то тут не тільки відсутнє однозначне визначення форми бухгалтерського обліку, а й не визначено особливостей елементів

бухгалтерського обліку, що є суттєвим для методології бухгалтерського обліку.

Форма бухгалтерського обліку визначається сукупністю бухгалтерських реєстрів, зв'язок між якими заданий їх призначенням, побудовою та змістом.

«Форма ведення бухгалтерського обліку – це інструмент, за допомогою якого бухгалтер забезпечує відображення господарської діяльності підприємства чи іншої виробничої структури у спеціальних носіях інформації – облікових реєстрах, використовуючи при цьому методи властиві лише бухгалтерському обліку», – вважає Т.М. Сльозко [1].

Законодавство України, зокрема Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2] такого визначення не має, хоча закони інших європейських країн, зокрема, Польщі, «Про бухгалтерський облік» [3] дано таке визначення: «форма бухгалтерського обліку – порядок здійснення та узагальнення записів на рахунках бухгалтерського обліку та сукупність реєстрів бухгалтерського обліку, в яких виробляються такі записи» [3]. І якщо з першою частиною визначення при автоматизованій формі бухгалтерського обліку можна погодитись, то друга частина (сукупність реєстрів) – носить невизначений характер і вже не має свого функціонального навантаження.

При автоматизованій обробці облікової інформації бухгалтер, здійснивши ідентифікацію фактів господарського життя, може одразу сформувати звітність і, відповідно, відпадає потреба в облікових реєстрах, як у проміжних етапах облікових процедур для складання звітності.

Типові форми облікових реєстрів (журнали-ордери, оборотні відомості за рахунками, головна книга та ін.), що є в стандартному переліку форм машинограм, насправді не можна назвати обліковими реєстрами в умовах автоматизованої обробки даних, оскільки алгоритм їх формування побудований незалежно і паралельно алгоритмами формування інших форм звітності.

Облікові реєстри в комп'ютерному обліку не належать до засобів складання звітності, а самі стають внутрішньої звітністю. Отже, в умовах функціонування автоматизованих інформаційних систем визначальним фактором для завдання форми бухгалтерського обліку є не стільки структура реєстрів, їх вид і спосіб отримання, скільки сама технологія автоматизованої обробки облікової інформації. На нашу думку, виходячи з усього вищевказаного, більш доцільним вважати визначення форми бухгалтерського обліку в якості певної реалізації прийомів і методів ведення бухгалтерського обліку.

Автоматизована форма обліку піднімає бухгалтерську процедуру на більш високий якісний рівень.

Як вже зазначалось, організаційні аспекти бухгалтерського обліку визначаються положеннями законодавчих актів, зокрема закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2], та реалізуються через облікову політику підприємств.

В економічній літературі виділяють сім основних елементів бухгалтерської системи: вартісна (грошова) оцінка, документування, інвентаризація, рахунки, подвійний запис, балансове узагальнення, звітність [4]. Перелічені елементи є невід'ємними частинами методу бухгалтерського обліку та регламентовані національними стандартами обліку. Проте їхня реалізація в інформаційних бухгалтерських системах має свою специфіку.

Проведемо аналіз впливу застосування інформаційних технологій деякі елементи методу бухгалтерського обліку. Подвійний запис та балансове узагальнення є універсальними прийомами та використовуються у всіх інформаційних системах згідно з описаними теоретичними принципами бухгалтерського обліку та об'єктивними закономірностями економіки. Рахунки ж бухгалтерського обліку, які у сукупності з подвійним записом, в комп'ютерних си-

стемах бухгалтерського обліку є одним із основних інструментів моделювання фактів господарського життя.

Розділяємо думку, що інформаційна структура бухгалтерського обліку насправді залежить не від бухгалтерських рахунків, а від їх сукупності – плану рахунків. Комп'ютерний варіант плану рахунків відрізняється від типового плану рахунків як за формою, так і за змістом. Основні відмінності стосуються:

- форми представлення (у вигляді таблиці або ієрархічного списку);

- номенклатури рахунків та субрахунків (наявність допоміжних рахунків, розширене використання забалансових рахунків, використання класифікації об'єктів обліку під час виділення субрахунків першого та другого порядків);

- реалізації облікової політики (наявність у плані рахунків допоміжних параметрів, які характеризують облікову політику підприємства; одночасне використання плану рахунків для ведення бухгалтерського та податкового обліків; використання багатомірного та багаторівневого аналітичного обліків задля деталізації об'єктів обліку).

Проте багато вчених-економістів ототожнюють план рахунків бухгалтерського обліку, що використовується під час наукової обробки облікових даних, та його варіант у комп'ютерній бухгалтерії. Але не слід забувати, що з проектуванні бухгалтерських програм за основу взято не лише елементи методу бухгалтерського обліку, а й зручність, і швидкість алгоритмів їх програмної реалізації з метою найбільш ефективної обробки даних.

План рахунків є суттєвим елементом моделювання обліково-аналітичного забезпечення оперативною інформацією менеджерів організації. Моделювання у бухгалтерському обліку в умовах цифровізації економіки виконує особливу роль. Незважаючи на багаті вітчизняні облікові традиції та активні наукові дослідження зарубіжних науковців, нині спостерігається дисбаланс між теоретичними

побудовами у галузі бухгалтерського обліку та його практичною реалізацією у сучасних інформаційних системах. Потрібно осмислення нових способів збору та обробки не тільки фінансової інформації, але й достатності її інтеграції з інформацією про інші сторони бізнесу та довкілля.

Перелік посилань:

1. Сльозко Т. М. Форма обліку у контексті бухгалтерської процедури. *Вісник ТНЕУ*. 2009. № 3. С. 87–93.

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 21.04.2024)

3. Act of 29 September 1994 Accounting, *Journal of Laws* 1994. No 121. Item 591.

4. Лукін В. О., Малярєвський Ю. Д. Системний та інституціональний підходи до бухгалтерського обліку: порівняльний аналіз. *Бізнес інформ*, 2017. № 1. С. 268-273.

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА МОДЕРНІЗАЦІЮ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

*Голячук Н.В., канд. екон. наук, доцент
Луцький національний технічний університет*

Цифрова трансформація бухгалтерського обліку розпочалася ще в середині минулого століття з автоматизації рутинних завдань. Перші програми, тоді ще для автоматизації облікових процесів, були призначені для виконання завдання з розрахунку заробітної плати та заповнення первинних документів. Це дало змогу значно зменшити обсяги ручної роботи бухгалтерами та виконувати більш складні аналітичні завдання. Результатом автоматизації рутинних процесів стала розробка повноцінних програмних продуктів для бухгалтерського обліку, які охоплювали весь процес від первинки до складання регламентованої та податкової звітності. За твердженням Довбуш А.В. та Белової І.М., «автоматизація процесів обліку є одним із важливих скла-

дових цифровізації бізнесу, що дає змогу компаніям більш ефективно використовувати свої ресурси та підвищувати конкурентоспроможність на ринку» [1].

З початком XXI століття почали з'являтися нові технології, які застосовувались в процесі ведення обліку. Однією з таких технологій є «хмара». Впровадження хмарних технологій дозволило надати доступ до бухгалтерських програм та вести облік з будь-якого місця та у будь-який час. Це надало можливість вчасно виконувати роботу у складний час пандемії та військових дій, підвищило мобільність облікових працівників та забезпечило взаємозв'язок з колегами та партнерами.

Зараз відбувається активне впровадження в бухгалтерський облік штучного інтелекту. Системи штучного інтелекту здатні самостійно обробляти великі масиви даних, виявляти закономірності, прогнозувати ризики та генерувати рекомендації. Це дозволяє бухгалтерам приймати більш обґрунтовані рішення та підвищувати ефективність роботи.

Будь-які інноваційні зміни, які модернізують обліковий процес, мають значний вплив на професію бухгалтера. В умовах цифрової економіки професія бухгалтера зазнає значних змін. Робота бухгалтера в найближчій перспективі полягатиме не просто у фіксації господарських операцій, які вже здійснились, а й у можливості застосування нових методів та технологій для прогнозування розвитку компанії чи організації.

Діджиталізація економічних процесів вимагає від спеціалістів-обліковців досконале знання та вміння використовувати офісні програми Word та Excel, застосування в практичній діяльності Google-сервісів для пошуку потрібної інформації, для обміну інформацією в режимі реального часу. Сучасні бухгалтери повинні вміти працювати з різними бухгалтерськими програмами, програмами електронного документообігу, використовувати програми створення і подання податкової звітності, використовувати можливості хмарних технологій, опановувати системи штучного інтелекту.

Цифрова трансформація обліку вимагає від бухгалтера вміння працювати з великими масивами даних, аналізувати отриману інформацію, інтерпретувати результати аналізу, надавати рекомендації щодо розвитку бізнесу. Савіч Б. та Павлович В. у своєму дослідженні зазначають, що «Роль бухгалтера трансформувалася з простого генератора фінансової інформації для власників капіталу в партнера та консультанта керівництва щодо прийняття стратегічних рішень. Від бухгалтерів очікується підтримка керівництва в оцінці та управлінні існуючими та потенційними ризиками, а також сприяння пошуку інноваційних рішень, які створюють стабільну вартість для всіх зацікавлених сторін» [2].

Основними компетенціями, якими повинен володіти сучасний бухгалтер є: потреба постійно навчатись та удосконалювати свої професійні навички; креативність, комунікабельність; вміння працювати в команді.

Таким чином, цифрові технології у бухгалтерському обліку спрощують трудомісткі процеси, обробляють великі об'єми інформації в режимі реального часу, використовують штучний інтелект та дають можливість вчасного прийняття управлінських рішень. Модернізація бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки – це нові, перспективні можливості для розвитку професії бухгалтер. Бухгалтери, які зможуть адаптуватися до нових умов, оволодіти необхідними навичками та компетенціями, будуть завжди затребувані на ринку праці.

Перелік посилань:

1. Довбуш А.В., Белова І.М. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки. *Інноваційна економіка*. 2023. №2 (94). С. 176-181. URL: <https://core.ac.uk/reader/591351300> (дата звернення 06.05.2024)

2. B. Savić, V. Pavlović. Impact of Digitalization on the Accounting Profession. *Digital Transformation of the Financial Industry*. 2023. P.19-34. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-23269-5_2#DOI (дата звернення 06.05.2024)

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В АУДИТІ

Січевська Х.Т., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Лемішовська О.С., канд. екон. наук, доцент
Національний університет «Львівська політехніка»*

Аудит відіграє важливу роль у різних сферах, забезпечуючи перевірку, контроль і підтримку високих стандартів діяльності суб'єктів господарювання. Використання штучного інтелекту може значно покращити процеси аудиту, забезпечуючи більш точні, ефективні та об'єктивні результати. ШІ може аналізувати великі обсяги даних швидше і ефективніше, виявляти відхилення та перспективи розвитку, що допомагає виявити можливі ризики та уникнути фінансових або репутаційних проблем. Такий підхід допомагає забезпечити більшу довіру і надійність у сферах діяльності, де аудит є критичним елементом, таких як фінанси, медицина чи безпека.

Штучний інтелект (ШІ) в аудиті є перспективним, та відкриває можливості для ефективності, точності та стратегічного планування, такі як:

– автоматизація рутинних завдань (таких процесів, як аналіз фінансової звітності та відповідність нормативним вимогам, може значно скоротити час, витрачений на виконання цих завдань, і зменшити ймовірність людської помилки);

– підвищення точності (використання алгоритмів машинного навчання та аналізу великих обсягів даних дозволяє виявляти аномалії та потенційні порушення, що може бути недосяжним для людини через обмежену можливість аналізу);

– покращення аналітики (дозволяє отримувати більш деталізовану та об'єктивну інформацію для прийняття управлінських рішень);

– зменшення ризиків і виявлення шахрайства (аналіз великих обсягів даних і виявлення незвичних шаблонів або помилок, які можуть вказувати на потенційне шахрайство).

Хоча перспективи використання ШІ в аудиті відкривають нові можливості, необхідно врахувати виклики, такі як:

- опір персоналу до впровадження нових технологій;
- захист даних і безпека даних;
- потреба в експертних знаннях.

З метою зменшення опору персоналу до впровадження ШІ необхідне своєчасне забезпечення відповідного навчання та підтримки, щодо захисту даних необхідне вжиття заходів для забезпечення конфіденційності та дотримання нормативних вимог.

Таким чином, штучний інтелект відкриває широкий спектр можливостей для вдосконалення процесів аудиту, забезпечуючи автоматизацію, підвищену точність, покращений аналіз і зменшивши ризик шахрайства. Однак успішне впровадження та використання штучного інтелекту в аудиті має враховувати й виклики. Розумна стратегія та правильні заходи можуть допомогти максимально використати переваги ШІ та забезпечити ефективність і надійність процесу аудиту.

Перелік посилань:

1. Fedyk, A., Hodson, J., Khimich, N. et al. Is artificial intelligence improving the audit process? *Rev Account Stud.* 2022. №27. P. 938–985. URL: <https://doi.org/10.1007/s11142-022-09697-x>

2. Hasan A. Artificial Intelligence (AI) in Accounting & Auditing: A Literature Review. *Open Journal of Business and Management*, 2022. № 10. P. 440-465. URL: <https://doi.org/10.4236/ojbm.2022.101026>.

3. Seethamraju R., Hecimovic A. Adoption of artificial intelligence in auditing: An exploratory study. *Australian Journal of Management*. 2022. URL: <https://doi.org/10.1177/03128962221108440>

ПЕРСПЕКТИВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Тодорова А.С., здобувач вищої освіти

Сем'ян А.А., здобувач вищої освіти

Вербицька В.І., канд. екон. наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Цифрові трансформації спонукали до змін у всіх сферах суспільно-економічного життя людства, що відзначилося і на господарській діяльності суб'єктів господарювання, в тому числі і на їх обліковій практиці.

Розвиток інформаційних та комп'ютерних технологій, математичного моделювання, покращення систем управління та інші економічні процеси сприяють модернізації змісту теорії бухгалтерського обліку і облікових практик, сприяють розвитку методології та організації облікового процесу, актуалізують проблему позиціонування облікової системи та підняття престижу професії бухгалтера. Вони обумовили значну переорієнтацію траєкторії розвитку бізнесу як на мікрорівні, так і на макро- рівнях. Також цифровізація стала каталізатором змін в формуванні компетенцій фахівців, необхідних для сучасних умов господарювання. Таким чином вплив цифровізації має не лише економічний характер, а і виражену соціальну та суспільну направленість, оскільки у значній мірі він обумовлює попит на робочу силу. Перед фахівцями різних галузей постають нові завдання, як: необхідності створення нових робочих місць, перегляд існуючого набору функціональних зобов'язань, його трансформації відповідно до існуючих вимог [1].

Зростання інформаційного потенціалу цифрового економічного простору стимулює модернізацію бухгалтерської науки, а також визначні технологічні та інформаційні зрушення. В умовах розвитку інформаційного суспільства

та цифрової економіки виникає ряд передумов для формування нової концепції бухгалтерського обліку, окреслення якої лише почали вимальовуватись, тому вкрай важливими є подальші наукові здобутки у цій галузі – нові концепції, підходи, розробки певних видів обліку, тощо [2].

Факторами розвитку обліку в умовах цифрової економіки є такі:

– технологічні:

а) технології безконтактної ідентифікації та електронного документообігу: застосування цих технологій призводить до полегшення процесу збору та обробки первинної інформації, зменшення ризику помилок, спрощення процесу зберігання й пошуку документів;

б) розвинута обчислювальна техніка;

в) спеціалізовані облікові програми, інформаційно-правові системи;

– розвиток електронного документообігу:

а) цифрове документування фізичних та віртуальних активів: воно дає змогу точно відстежувати їх приналежність, стан і рух у реальному часі;

б) адміністрування податків;

в) електронні фінансові звітності: Електронне звітування та адаптація формування звітності до цифрового середовища полегшують процес формування та подання фінансової звітності;

г) внутрішній документообіг;

– глобалізація інформаційного й телекомунікаційного середовища:

а) пошукові системи;

б) інтернет-торгівлі;

в) ділове листування;

г) хмарні сховища даних;

д) захист даних (антивірусний і контентний);

е) блокчейн технології;

– розвиток нематеріальних й інтелектуальних складових капіталу:

- а) ділова репутація;
- б) марки, бренди, товарні знаки;
- в) науково-дослідницькі і розвідувальні роботи;
- г) людський капітал;

Невід’ємна умова ефективного функціонування кожного господарюючого суб’єкта – якісно побудована цілісна система бухгалтерського обліку, яка передбачає формування та, в довгій перспективі, прийняття чіткої облікової політики, як специфічного елемента регулювання бухгалтерського обліку та звітності. Ефективна організація бухгалтерського обліку передбачає створення гнучкої, багатофункціональної системи, що спрямована на забезпечення вихідною обліковою інформацією користувачів з метою прийняття зважених управлінських рішень [3].

Цифрова економіка в бухгалтерському обліку має низку переваг, проте, водночас існують і недоліки:

Так, перевагами цифровізації бухобліку є:

– єдність і зручність: цифровізація бухгалтерського обліку сприяє тому, що будь-яка частина господарської діяльності підприємства вноситься до реєстру (бази даних) у вигляді усіх реквізитів, серед яких фігурують реквізити рахунків, дебету та кредиту. Зростання кількості реквізитів (аналітичних рахунків, управлінської та іншої інформації, рахунків бухгалтерського обліку та ін.) весь інформаційний потік зручніше узагальнювати, систематизувати та формувати для застосування у вигляді, відмінному від того, що досягається при ручному внесенні даних;

– точність: використання цифрових систем знижує ризик виникнення помилок, які можуть виникнути під час ручного введення даних. Автоматизовані процеси сприяють отриманню точнішого і надійнішого обліку фінансових операцій та складанню звітності;

– можливість дистанційної роботи: цифрові системи бухгалтерського обліку можуть бути доступні дистанційно, з будь-якого місця, що дає можливість працювати онлайн і забезпечує зручний обмін даними між різними підрозділами та зацікавленими сторонами;

– зниження собівартості виробництва: впровадження цифрових рішень може знизити витрати на бухгалтерські послуги та аудит. Автоматизація рутинних операцій вивільняє ресурси, які можуть бути спрямовані на важливіші завдання;

– зростання рівня продуктивності: використання цифрових інструментів дає змогу автоматизувати багато рутинних довгих процесів, зменшуючи час, необхідний для обробки даних, виправлення помилок та генерації звітності. Це підвищує ефективність роботи бухгалтерського підрозділу і дає змогу отримувати необхідну інформацію швидше та з меншою вірогідністю затримок;

Як недоліки можна відмітити:

– необхідність постійного підвищення кваліфікації бухгалтерів: цифрова трансформація бухгалтерського обліку та аудиту стає обов'язковим і важливим етапом для підприємств у сучасному бізнес-середовищі;

– ризики використання штучного інтелекту, роботизації, автоматизації: застосування таких технологій може призвести до витоку комерційної таємниці, якщо база даних не матиме належного захисту. Окрім того, автоматизація призводить до скорочення облікового персоналу, що може спричинити соціально-економічні проблеми;

– проблеми, пов'язані із застосуванням хмарних і розподільних обчислень: широке використання хмарного програмного забезпечення може створювати складнощі в контролі його роботи та керуванні даними. Можуть виникати проблеми зі вчасним запобіганням порушень в роботі або недоступності хмарних сервісів;

– залежність від роботи Інтернету: залежність від Інтернету може створювати проблеми з введенням даних до хмарного програмного забезпечення або вчасною подачею звітності, особливо в умовах непередбачених відключень мережі або проблем зі стійкістю підключення;

– підвищення рівня складності бізнес-моделей і відсутність кваліфікованих кадрів: рівень кваліфікації облікового персоналу може стати перешкодою для ефективного використання цифрових технологій і створити ризики для бізнесу.

Блокчейн – це розподілений реєстр даних, у якому й зберігається інформація про кожну транзакцію, здійснену в закритій одноранговій системі користувачів. Технологія асоціюється передусім із фінансовою сферою, має значний потенціал для застосування в галузі бухгалтерського обліку та аудиту. За допомогою неї дані зберігаються шляхом створення постійного цифрового запису, вона забезпечує доступ до актуальної копії бази даних для всіх учасників, а також швидкість і надійність операцій, захист операцій та користувачів шляхом децентралізації даних між серверами. Їх неможливо підробити, оскільки кожен новий запис здійснює підтвердження вже існуючих ланцюжків, щоб змінити певні дані, потрібно змінювати інформацію в усіх інших блоках. Система розподілена, а тому актуальна надходить всім її учасникам і оновлюється автоматично при будь-яких змінах. У системі, відкритій для кожного учасника, не існує можливості спотворити інформацію, оскільки остання версія інформації є у всіх членів системи. Потенційно ця технологія може принести користь у будь-якому середовищі: банківський сектор, енергетика, авіація, медицина, аукціони, електронне урядування, електронна демократія, платформи для мультимедійного контенту, криптофонди тощо [4].

На сучасному етапі впровадження технології блокчейну в бухгалтерський облік перспективне, але для його застосування необхідне чітке регулювання на державному рівні та внесення відповідних законодавчих змін. Поміж інших можливостей блокчейна варто згадати створення угоди смарт-контракт, який повністю враховує умови контракту на етапі його проектування та презентує їх у вигляді програмного коду без необхідності подальшого внесення змін. Однак для повноцінного використання смарт-контрактів треба розробити відповідну нормативно-правову базу [2].

Використання хмарних технологій у бухгалтерському обліку та аудиті має низку переваг та недоліків. Однією з найбільш важливих переваг є можливість зекономити, оскільки вони дають змогу знизити накладні витрати під час заснування підприємства, бо у вартість уже включено оновлення, підтримка та консультації фахівців щодо використання програми. Рівень безпеки високий, завдяки тому, що дані зберігаються на віддалених серверах, які мають фізичний захист і захист від хакерських атак. Хмарні технології забезпечують зручність, оскільки дають змогу повернутися до інформації за попередні періоди і завдяки щоденному автоматичному створенню резервних копій, до яких мають доступ лише визначені особи. Вони також дають змогу працювати з будь-якого місця планети, де наявний Інтернет, що додає їм критерій мобільності. Окрім того, хмарні технології мають чітко специфікований перелік сервісів у вигляді сервісного каталогу, що надає їм визначеності, а також масштабованість, що надає можливість збільшення або зменшення кількості користувачів та додавання нових ідей і рішень [4].

Проте наявні і недоліки, які гальмують розвиток хмарних технологій. Насамперед, одним з головних протидія для їх використання – необхідність постійного підключення до Інтернету, тому серйозні збої в роботі провайдера

можуть призвести до втрати доступу до хмарних сервісів. Безпека даних також залежить від якості роботи провайдера хмарних сервісів, і неналежне виконання ними своїх обов'язків може призвести до витоку конфіденційної інформації і порушенню роботи. До того ж, користувачі можуть працювати лише з тією версією програмного забезпечення, яку надає провайдер, і не виключений ризик хакерських атак на сервер, який залежить від політики безпеки провайдера хмарних сервісів [4].

У той самий час найбільш поширеною проблемою стартапів, до яких також слід віднести і впровадження в практику бухгалтерського обліку нових інноваційних технологій, вважається «відсутність доступу до фінансів, оскільки в Україні близько 63% компаній працюють без залучення коштів інвесторів, в той час як за кордоном більша частина стартапів фінансується венчурними і seed-фондами та інвестиційними компаніями» [5].

У зв'язку з прийняттям Закону України «Про Національну програму інформатизації» [6] спеціалісти прогнозують для модернізації «активний вихід на зовнішні ринки; збільшення частки цифрових платежів; подальший розвиток співробітництва фінтех-компаній з банками, а аналіз ринку свідчить, що перспективи української фінтех-екосистеми мають свої особливості, пов'язані не лише із зростанням за рахунок споживчих сервісів, а зосереджені на обслуговуванні бізнесу» [7], який, в свою чергу, потребуватиме більшої інформативності та прозорості в тому числі за рахунок впровадження новітніх технологій.

Отже, бухгалтерський облік та аудит, які виконують важливу функцію для бізнесу, повинні адаптуватися до цифрової трансформації, перетворюючи всю систему бухгалтерського обліку.

Так, «електронні системи бухгалтерського обліку дають змогу автоматизувати процеси збору та обробки фі-

нансової інформації, а також звітування. Вони забезпечують швидкість, точність і надійність облікових операцій, а також полегшують взаємодію з іншими підрозділами компанії.

Автоматизовані аудиторські дають змогу збирати, аналізувати і перевіряти великі обсяги даних швидше й ефективніше, виявляти помилки, недоліки та потенційні ризики, а також забезпечувати дотримання вимог законодавства та стандартів аудиту. Цифрова трансформація бухгалтерського обліку та аудиту допомагає підприємствам отримати точнішу, швидшу і надійнішу інформацію про фінансову діяльність підприємства, забезпечує відкритість і довіру з боку інвесторів, партнерів та інших зацікавлених сторін» [8]. Це дає змогу вивільнити ресурси та підвищити продуктивність праці бухгалтерів і аудиторів, що є значущим фактором у сучасному конкурентному середовищі.

Перелік посилань

1. Алексеева А.А. Проблеми і перспективи розвитку облікових технологій умовах цифровізації економіки. *Problems and prospects of accounting technologies development in the conditions of digitalization of economy*. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/47567/1/...pdf> (дата звернення 10.05.2024)

2. Спільник І., Палюх М. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Вип. 1-2. С. 83-96. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2019.01.083>

3. Болдовська К.П. Перспективи модернізації бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки. *Обліково-аналітичний та економіко-фінансовий інструментарій управління сучасним підприємством: міжнародний досвід* : зб. наук. праць за матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 28 трав. 2021 р., м. Харків. Харків: ХНАДУ, 2021. С. 203-206. URL: <https://api.dspace.khadi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/e45f112d-428a-4a7b-b5c5-ce5a53d0c8a3/content> (дата звернення 11.05.2024)

4. Онешко С.В., Дроздова О.Г., Іванова Н.А. Щодо зростання інформаційного потенціалу цифрового економічного простору: модернізація бухгалтерського обліку та аудиту в Україні. *Академічні візії*. № 21. 2023. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/446> (дата звернення 9.05.2024)

5. Вербицька В.І., Фінансово-технологічні компанії: проблеми і особливості діяльності. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я*: тези допов. XXVIII міжнар. наук.-практ. конф. MicroCAD-2020, 28-30 жовтня 2020 р., м. Харків : у 5 ч. Ч. III. / за ред. проф. Сокола Є.І. Харків: НТУ «ХПІ». С. 54 (351 с).

6. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 1 груд. 2022 р. № 2807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text> (дата звернення 4.05.2024)

8. Вербицька В.І., Іваха С.Я., Колісник В.В. Значення інформаційних систем бухгалтерського обліку. *Обліково-аналітичний та економіко-фінансовий інструментарій управління сучасним підприємством: міжнародний досвід* : зб. наук. праць за матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 28 трав. 2021 р., м. Харків. Харків: ХНАДУ, 2021. С. 207-210. URL: <https://api.dspace.khadi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/e45f112d-428a-4a7b-b5c5-ce5a53d0c8a3/content> (дата звернення 11.05.2024)

8. Шишкова Н.Л. Перспективи іт-модернізації бухгалтерського обліку: актуалізація теорії і практики. *Economics Bulletin*. 2019. № 3. С. 146-159. https://ev.nmu.org.ua/docs/2019/3/EV20193_146-159.pdf (дата звернення 13.05.2024)

ЦИФРОВЕ ОПОДАТКУВАННЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Тонконог К.Г., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Головним тезисом Четвертої промислової революції (4IR), про яку вперше було заявлено на Всесвітньому економічному форумі у 2016 році у Давосі, стали фундаментальні зміни способу життя, праці і комунікації людей завдяки стрімкому розвитку технологій – роботизації, штучного інтелекту, блокчейну, штучної і доповненої реальності тощо. Причому в умовах сучасності можна простежити, що значення всіх цих нових технологій, які увійшли в людське життя з Четвертою промисловою революцією, постійно зростає, адже без вчасної розробки великої кількості

програмного забезпечення неможливою б стала організація дистанційної роботи підприємств та організацій під час пандемії COVID-19. Більш того, процес реструктуризації сучасних компаній у бік автоматизації і цифровізації процесів виробництва, логістики, маркетингу, управління тощо відбувається досить швидкими темпами. Також сьогодні можна спостерігати появу нових способів ведення бізнесу, виникнення нових цифрових бізнес-моделей, в основі яких лежить можливість дистанційного здійснення діяльності, з мінімальною фізичною присутністю або, навіть, без неї чи з мінімальним обсягом матеріальних активів, використовуючи при цьому бази даних, штучний інтелект тощо.

Слід сказати, що завдяки своєму впевненому розвитку 4IR формує нові тренди не тільки у промисловості та суміжних видах діяльності, але й має суттєвий вплив на сферу державного регулювання, не полишаючи в стороні оподаткування та його адміністрування. Зокрема, вже виникають в світі певні побоювання щодо неспроможності діючої податкової структури наздогнати стрімке зростання цифрової економіки. Обумовлені ці побоювання тим, що діючі класичні норми корпоративного оподаткування не підходять для оподаткування прибутків, створення яких відбувається за рахунок цифровізації, використання великих даних тощо. Відтак можна говорити про виникнення нових об'єктів оподаткування, які потребують перегляду й механізмів адміністрування податків.

Питання розвитку оподаткування в умовах цифровізації висвітлено такими науковцями, як О. Гаркушенко, С. Іванов, Ю. Мазур, В. Чекіна, Г. Разумова та багатьма іншими. Необхідно відзначити, що з кожним роком кількість наукових праць у цій сфері тільки збільшується. Однак, завдяки новим умовам розвитку цифровізації та її впливу на суспільне життя зароджуються нові виклики для податкової системи, що робить тему майбутнього податків та податкового адміністрування досить актуальною і важливою.

Метою дослідження є визначення викликів та перспектив цифрового оподаткування в контексті розвитку цифрової економіки.

Як відомо, досить довгий час спеціалісти не тільки окремих країн, але і на міжнародному рівні приділяють увагу та покладають значні зусилля для виправлення несправедливого розподілу, основною причиною появи якого є відсутність міжнародного консенсусу з приводу участі користувачів у створенні доданої вартості для ТНК у країнах здійснення своєї діяльності. Затягнутість усього цього процесу призвела до того, що деякі країни, не очікуючи розробки універсального підходу, розпочали впровадження своїх «цифрових» податків. ЄС у цьому випадку також не є виключенням та розглядає можливість впровадження податку на цифрову економіку. Так, згідно із Угодою між Європейським парламентом і державами-членами ЄС від 10.11.2020 р., для поповнення власних бюджетних ресурсів в ЄС існує можливість застосування цифрового податку (збору). Наразі розглядаються три варіанти такого цифрового податку [4, с. 55]:

- податок на прибуток корпорацій, що здійснюють цифрову діяльність в ЄС;
- податок на доходи від певної цифрової діяльності в ЄС;
- податок на цифрові транзакції між підприємствами в ЄС.

Крім того, кілька років тому на міжнародному рівні в рамках ОЕСР та G20 розпочалася реалізація проєкту BEPS, спрямованого на пошук оптимальної стратегії вирішення фіскальних проблем, пов'язаних з розмиванням бази оподаткування й виведенням прибутку з-під оподаткування. Україна, виступаючи одним із 130 учасників Інклюзивної основи BEPS ОЕСР, у липні 2021 року підтримала двокомпонентну заяву для вирішення податкових проблем, пов'язаних із процесом цифровізації економіки.

Зокрема, у відповідності до цієї заяви країнами було погоджено два основних принципи, що будуть застосовуватися до ТНК, рентабельність яких перевищує 10 %, а обсяги глобального обігу становлять понад 20 млрд євро. Так, за умови успішної реалізації даної згоди останній показник може бути зменшений до 10 млрд євро. Даний підхід є принципово новим щодо розподілу прав на оподаткування доходів між юрисдикціями (Pillar 1) та гарантовані сплати мінімального податку ТНК (Pillar 2) в умовах цифрової економіки не менше 15 %. Отже, в даному випадку можна говорити про оподаткування частини прибутку великих ТНК податком на прибуток в країнах користувачів продукції компаній [2, с. 37].

Загалом же це дає надію країнам на те, що таким такі дії призведуть до припинення боротьби за цифрові податки і з цифровими податками. Водночас таке рішення може створити певні проблемні моменти для країн, в яких встановлена менша ставка податку у порівнянні із запропонованою (наприклад, угоду не підписали Ірландія та Угорщина).

Загалом же для процесу сучасної трансформації податкового адміністрування в умовах тотальної цифровізації характерними є наступні тенденції:

- трансформування ролі сучасних податкових служб від простого збору податків до акумулювання великої кількості даних, аналітики й надання інформації для прийняття соціально важливих рішень державними установами;

- автоматизація процесів податкового адміністрування й впровадження його у бізнес-процеси та екосистему платників податків завдяки розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, що, своєю чергою, дозволило майже повністю виключити людський фактор;

- початок уніфікації ідентифікаційних даних на міжнародному рівні та створення системи обміну податковою інформацією між податковими службами юрисдикцій та країн завдяки інструментам цифровізації.

Важливо відзначити, що усі зазначені вище тенденції є справжнім поштовхом для інтеграції значної кількості податкових процесів у середовище платників податків та переходу від добровільного до автоматичного дотримання вимог з одночасним зведенням дій державних податкових служб виключно до контролю над ризиками. Важливо відзначити, що подібна мета зафіксована у робочому документі ОЕСР «Податкове адміністрування 3.0», згідно із положеннями якого було визначено структурні обмеження існуючих податкових систем, проаналізовано можливості нового податкового адміністрування та надано пропозиції до його поетапної реалізації.

Зокрема, у якості проблем, які можуть спричинити гальмування «Податкового адміністрування 3.0», відзначені: сильна залежність від добровільного дотримання вимог, розрізнені процеси державних установ, які створюють складнощі для податників податків в частині отримання інформації та податкова невизначеність, пов'язана із платіжними ризиками та результатами перевірок.

Для уникнення ж існуючих проблем розробники «Податкового адміністрування 3.0» пропонують такі заходи [5, с. 384]:

- трансформація процесів податкового адміністрування у невидимі та природні ресурси завдяки їх вбудовуванню до природних систем платників податків;

- використання цифрових платформ у якості податкових агентів, що займаються обробкою даних, обчисленням податків, а також їхніми зборами;

- створення можливості в режимі реального часу проведення оподаткування та перевірки платниками податків сум нарахованих і сплачених податків;

- інтеграція державних установ із приватними суб'єктами господарювання з метою узгодженості і збалансування необхідних виплат, пільг і відшкодувань.

При цьому метою «Податкового адміністрування 3.0» є створення глобальної податкової системи, що дозволить забезпечити прозоре, справедливе і безпечно оподаткування, головною особливістю якого будуть невеликі обсяги ухилень від сплати податків та суттєве зменшення тягара дотримання податкових вимог. І, не дивлячись на те, що для досягнення поставлених цілей необхідно провести надзвичайно велику роботу, є надія, що запусканий процес змін буде сприяти поліпшенню взаємовідносин між податковими органами та платниками податків, а також вдосконаленню існуючої системи податкового адміністрування.

Таким чином, на майбутнє оподаткування та податкового адміністрування безпосередньо впливає розвиток економіки та суспільства. Поява та функціонування ТНК, які мають прибутки у офшорах та не завантажені податковими зобов'язаннями у юрисдикціях, де знаходяться фактичні покупці їхньої продукції, призвели до поступового переходу від локального (на рівні держави) до глобального (на міжнародному рівні) оподаткування. Крім того, процес цифровізації створив нові можливості для ведення бізнесу без присутності в країнах завдяки використанню пошукових систем, соціальних мереж, цифрових платформ тощо. Раніше доходи, отримані в такий спосіб, не підпадали під визначення бази оподаткування традиційної податкової системи. Однак з прискоренням цифровізації виникла необхідність перегляду існуючих правил оподаткування, а також руху у бік сплати податків там, де знаходиться покупець (користувач) цифрової продукції.

Загалом же аналіз досвіду певних країн щодо питання запровадження нового податку на «цифрові» доходи ТНК показав наявність проблемних моментів, пов'язаних із збором коштів на своїй території. При цьому варто пам'ятати, що в умовах глобалізації економік та діяльності компаній, податки на їхні доходи мають бути теж наднаціональними, встановленими за міжнародними правилами.

Перелік посилань:

1. Бурашнікова О. С. Стратегія цифрових трансформацій управління системи податкової служби: теорія і сучасна практика. *Science, innovations and education: problems and prospects : the 14th International scientific and practical conference (August 25 – 27, 2022)*. CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2022. С. 410-419.

2. Бурашнікова О. Стратегія цифрових трансформацій управління системи податкової служби. *Цифрова трансформація соціо-економічних, управлінських та освітянських систем сучасного суспільства*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Лівів, 23-24 лист. 2022 р. Львів: Liga-Pres, 2022. С. 35-42.

3. Дмитрик О. О. Правове регулювання оподаткування в умовах розвитку цифрової економіки. *Сучасні проблеми права та інноваційної економіки*: зб. наук. пр. НДІ ПЗІР НАПрН України № 3 за матеріалами інтернет-конференції (м. Харків, 26 бер. 2021 р.). Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2021. С. 72-77.

4. Іванов С. В., Чекіна В. Д., Разумова Г. В. Податки майбутнього: адміністрування в умовах цифровізації економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Вип. 43. С. 54-59.

5. Лагодієнко Н., Якушко, І. Розвиток системи оподаткування в умовах цифрової трансформації національної економіки. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. № 5 (40). С. 378-388.

ОБЛАСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ СИСТЕМ

Хорошилова Д.С., здобувач вищої освіти

Хорошилова І.О., канд. екон. наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Шедякова Т.Є., доцент

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Роль комп'ютерних систем, а зокрема нейронних мереж, які моделюють роботу людського мозку, здатні до самонавчання та виконання складних завдань розпізнавання, класифікації та прогнозування на основі великої кількості даних, у сучасних технологіях важлива та різноманітна. Вони застосовуються в багатьох сферах, включаючи комп'ютерний

зір, розпізнавання мови, обробку природної мови, медичну діагностику, фінансовий аналіз, автоматизацію виробництва та багато іншого. Нейронні мережі дозволяють вирішувати складні задачі, які раніше було важко вирішувати за допомогою традиційних програмних алгоритмів. Вони можуть виявляти складні залежності та патерни в даних, а також адаптуватися до нової інформації.

Одними із визначних робіт в цьому напрямку були дослідження таких науковців як: Хасані Р., Холл П., Че З. З часом концепція рідких нейронних мереж стала досліджуватися та розвиватися в рамках різних наукових галузей, включаючи комп'ютерні науки, нейро науку, робототехніку та штучний інтелект. Вона привернула увагу вчених через свою потенційну здатність до ефективного вирішення складних завдань у реальному часі та адаптації до змін у навколишньому середовищі.

Загалом, принцип роботи рідких нейронних мереж полягає в управлінні динамікою системи (резервуара) за допомогою збурення вхідними даними та аналізу цієї динаміки з використанням навчених читачів. Цей підхід дозволяє ефективно використовувати природну динаміку системи для вирішення різноманітних завдань, включаючи класифікацію, прогнозування та керування.

LNN-мережі відкривають широкі можливості застосування у робототехніці та автономних системах. Вони можуть бути використані для обробки великого потоку даних, наприклад, відео-, аудіо- або сенсорних даних з різних типів датчиків. Це дозволяє роботам отримувати інформацію про навколишнє середовище та приймати рішення на основі цих даних. Ще LNN можуть бути залучені для адаптивного керування роботами. Їх можна навчити реагувати на зміни у навколишньому середовищі та змінювати свою поведінку відповідно до цих змін. Зокрема, робот може використовувати LNN для прогнозування майбутніх подій та прийняття рішень на основі цих прогнозів.

Рідкі нейронні мережі можуть знайти застосування в промислових процесах та управлінні для оптимізації ефективності та автоматизації різноманітних завдань. LNN здатні аналізувати великі обсяги даних із сенсорів та машинного обладнання, щоб прогнозувати та оптимізувати виробничі процеси, а також виявляти закономірності в роботі обладнання, передбачати відмови та знижувати витрати на обслуговування та ремонт. LNN можуть бути використані для реалізації систем автоматичного управління, які контролюють та регулюють параметри виробничих процесів, щоб адаптуватися до змін у середовищі та оптимізувати параметри для досягнення максимальної продуктивності та якості продукції. Рідкі мережі мають силу аналізувати дані з сенсорів та виробничого обладнання для моніторингу якості продукції, виявляти аномалії та дефекти у виробництві та надавати звіти та рекомендації для виправлення проблем. Ці мережі уміють аналізувати дані про продажі та попит на продукцію, щоб прогнозувати майбутні вимоги та планувати виробництво.

Вони можуть допомагати у визначенні оптимальних рівнів запасів та розподілі ресурсів для задоволення попиту. LNN здатні навчатися на льоту та адаптуватися до змін у виробничих процесах та вимогах ринку. Окрім цього вони забезпечують гнучке та ефективне управління виробництвом, що дозволяє компаніям швидко реагувати на зміни у середовищі та попиті.

Тож LNN можуть стати потужним інструментом для оптимізації та автоматизації промислових процесів та управління, що дозволяє підприємствам підвищити ефективність, знизити витрати та підвищити якість продукції [5].

На сьогоднішній день рідкі нейронні мережі вже демонструють свій потенціал у різних сферах, однак існують деякі виклики та напрямки розвитку, які можуть визначити їхню майбутню еволюцію. Налаштування параметрів LNN,

таких як розмір резервуара та зв'язки між нейронами, залишається складним завданням. Розвиток ефективних методів навчання та автоматизованих процесів налаштування може значно полегшити використання LNN. У сфері LNN відсутні стандарти та є обмежена кількість метрик ефективності. Створення стандартів та об'єктивних метрик дозволить дослідникам та інженерам зрозуміти та порівнювати різні реалізації LNN. Хоча LNN є відносно ефективними з погляду енергоспоживання, реалізація їх на апаратному рівні може вимагати нових технологій та архітектур для оптимізації продуктивності. Використання LNN в різних сферах штучного інтелекту, як-от обробка мови, розпізнавання обличчя та глибоке навчання, вимагає подальших досліджень та вдосконалення архітектур для досягнення високих результатів. Ефективне управління динамікою резервуара в умовах середовища, що змінюється, залишається важливим викликом. Розробка методів для забезпечення стабільності та контролю над роботою LNN у різних умовах може покращити їхню надійність. З впровадженням LNN у різні галузі виникає необхідність уважно враховувати етичні питання та забезпечувати безпеку особистих даних у відповідності з вимогами приватності.

Отже, рідкі нейронні мережі мають великий потенціал для подальшого розвитку та використання у широкому спектрі напрямів. В подальшому можна очікувати, що LNN стануть все більш ефективними та універсальними інструментами для вирішення реальних завдань у світі штучного інтелекту.

Перелік посилань:

1. Тищенко В. С. Аналіз методів навчання та інструментів нейромереж для виявлення фейків. *Кібербезпека: освіта, наука, техніка*. 2023. № 4 (20). С. 20–34.
2. Holl P., Koltun V., Thuerey N. Learning to Control PDEs with Differentiable Physics. *ICLR2020: Proceedings of the 8th International Conference on Learning Representations*, Addis Ababa (Ethiopia), April 26-30,

2020. New York (USA): Red Hook, Curran Associates, Inc., 2023. Vol. 16. P. 12216–12243. URL: <https://openreview.net/pdf?id=HyeSin4FPB>

3. Recurrent Neural Networks for Multivariate Time Series with Missing Values /Z. Che, S. Purushotham, K. Cho, D. Sontag, Y. Liu. *Scientific Reports*. 2018. Vol. 8. Article 6085.

4. Reservoir Computing for .NET (RCNet). *GitHub*: website. San Francisco, CA (USA), 2008–2024. Updated continuously. URL: <https://github.com/okozelsk/NET>

5. Assessing the Scalability of Biologically-Motivated Deep Learning Algorithms and Architectures / S. Bartunov, A. Santoro, B.A. Richards, L. Marris, G.E. Hinton, T. Lillicrap. *NIPS 2018*. Montréal (Canada), December 3-8, 2018. Curran Associates, Inc., 2019. P. 9368–9378. URL: <https://arxiv.org/pdf/1807.04587>.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ

Яковенко С.Л., викладач

Минич Ю.В., викладач

*Лозівська філія Харківського автомобільно-дорожнього
фахового коледжу*

Трансформація, що відбувається в нашій країні, спрямована на створення ефективної економічної системи. У зв'язку з цим актуалізується питання створення ринку на мікрорівні, тобто на рівні діяльності підприємства. При цьому ринок слід розглядати як економічне середовище, в якому функціонують підприємства.

Нові умови організації збуту продукції вимагають як впровадження принципово нових методів ведення бізнесу, так і зміни поглядів на характер і зміст ключових функцій, що забезпечують ритмічну і прибуткову роботу підприємства.

Там, де ця трансформація охоплює всі сфери діяльності (виробництво, бізнес, науку, повсякденне життя), діджиталізацію можна вважати глобальною тенденцією розвитку [1].

Основним фактором, що впливає на бізнес-активність в умовах цифрової економіки, є обробка великих обсягів даних, представлених у цифровому вигляді. Застосування результатів аналізу даних може підвищити ефективність бізнесу та вивести його на якісно новий рівень.

Стратегії діджиталізації успішно впроваджуються в усьому світі ІТ-організаціями та керівниками компаній на різних рівнях. Вона створює технологічні зрушення, за короткий час трансформує бізнес-середовище, визначає нових лідерів і змушує компанії зростати та конкурувати на ринку [3].

Першим кроком у діджиталізації є зміна бізнес-процесів всередині компанії. Необхідно вивчити слабкі сторони поточних рішень і створити список недоліків для їх усунення, який використовується як основа для прийняття рішень щодо трансформації бізнесу [4].

Слід зазначити, що діджиталізація бізнесу, першою чергою, необхідна підприємствам, які працюють в умовах жорсткої конкуренції. Для таких підприємств затримка на етапі оцифрування або відмова від нього може призвести до втрат у конкурентному середовищі. По-друге, це компанії, які використовують великі обсяги даних у своїй галузі [5].

Сьогодні вартість цифрової трансформації бізнесу є високою, але витрати можуть бути виправдані в перші місяці після впровадження інновацій. Це пов'язано з традиційними витратами на обслуговування та зменшенням споживання ресурсів персоналом і матеріалами.

Важливість контролю в цифровій економіці зростає завдяки використанню в процесі управління великих баз даних онлайн-медіа. Контроль є важливим функціональним елементом будь-якої системи управління. У системі управління компанією внутрішній контроль допомагає виявити та оптимізувати неефективні бізнес-процеси.

Бухгалтерський облік є важливим індикатором економічної політики компанії та відображає загальну картину її майнового та фінансового стану.

Незалежно від форми власності, до всіх підприємств висуваються однакові вимоги щодо ведення бухгалтерського обліку. Ці вимоги випливають з нормативно-правових актів та юридичних документів і не є надійними з плином часу та технологічного прогресу, а також таких ознак, як автоматизація та впровадження діджиталізації в бізнес-секторі.

Кваліфікований бухгалтерський облік не тільки надає інформацію про структуру та фінансовий стан майна компанії, але й відображає ефективну фінансово-господарську діяльність компанії та забезпечує об'єктивне оцінювання вартості бізнесу.

Основне завдання цифровізації бухгалтерського обліку полягає у створенні нових програм для систематизації, аналізу та розрахунку показників і модернізації застарілих програм [3].

За допомогою цифровізації бухгалтерського обліку відбувається впровадження та публікація різних цифрових технологій.

До позитивних аспектів діджиталізації бухгалтерського обліку можна віднести:

- зменшення витрат на утримання облікового обладнання. Варто зазначити, що цей показник не свідчить про зменшення розміру організації, а скоріше про підвищення кваліфікації і перекваліфікацію працівників на майбутні професії, наприклад, з бухгалтерів на фінансових інженерів;
- ефективність фінансово-господарської діяльності;
- швидкість обробки даних та інформації;
- умови віддаленої роботи;
- інформаційна безпека.

З розвитком оцифрування зростає потреба в безпечному та надійному зберіганні даних. У рамках національного проекту розроблено сектор кібербезпеки. Реалізація цього напрямку забезпечить стійкість і безпеку інформаційної інфраструктури, конкурентоспроможність вітчизняних розробок і технологій захисту інформації, створить ефективну систему захисту прав і законних інтересів фізичних осіб, компаній і держави від загроз інформаційній безпеці.

Здійснення захисту інформації є ключовим елементом системи інформаційної безпеки, адже своєчасний облік фінансових даних забезпечує як інвесторів, так і менеджмент достовірною інформацією про фінансово-господарську діяльність підприємств.

Перелік посилань:

1. Гайова А.В., Малинич Н.В. ІТ-модернізація бухгалтерського обліку та її перспективи. *Розвиток бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні: теорія, практика та професійна етика* : зб. тез Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Ірпінь, 5-6 лист. 2020 р.). Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. С. 314–316.

2. Канцедал Н.А. Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів. *Облік і фінанси*. № 1 (83), 2019. С. 29–34.

3. Карпенко О.В., Плікус І.Й., Головіна Д.В. Вплив цифровізації на розвиток бухгалтерського обліку. *Соціально-економічні та правові чинники розвитку національної економіки України: облікові, аналітичні та контрольні аспекти в сучасних умовах інтеграційних процесів* : Міжн. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 22 лист. 2018 р.). Полтава: ПУЕТ, 2018. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/download/123456789/70891/1/PlikusTsifrovoy_uchet.PDF.

4. Король С.Я., Ключко А.О. Цифрові технології в обліку й аудиті. *Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво*. 2020. № 1. С. 170–176. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2020_1_31.

5. Рогова Н. Трансформація політики, інструментів і технологій обліку та оподаткування в умовах цифрової економіки. *Фінансовий простір*. 2020. № 2 (38). С. 103–116.

ТЕХНОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ У БУХГАЛТЕРСЬКІЙ СФЕРІ

Ярошенко Б.В., здобувач вищої освіти

Шляхов М.С., здобувач вищої освіти

*Науковий керівник: Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Зростання технологій і цифровізація в сучасному світі мають значний вплив на бухгалтерську практику, впроваджуючи нові методи і підходи до обліку, аналізу і звітності. Розглянемо основні технологічні інновації, які формують електронний облік, та їх вплив на сучасне підприємництво.

По-перше, це перехід до електронного обліку. Традиційний паперовий облік втрачає свою актуальність в епоху цифрової трансформації. Електронний облік забезпечує більшу точність, ефективність і зручність у роботі з фінансовою інформацією. Він дозволяє швидше реагувати на зміни, мінімізує помилки і сприяє збереженню навколишнього середовища через зменшення використання паперу. При цьому, скористатися перевагами електронного обліку можуть не лише великі компанії. Доступність онлайн-систем обліку та послуг SaaS (Software as a Service) дозволяє малим підприємствам ефективно вести свою бухгалтерію без значних витрат на програмне забезпечення й інфраструктуру. Використання електронного обліку також спрощує аудиторські перевірки, оскільки всі необхідні дані легко доступні в електронному форматі. Це дозволяє аудиторам ефективно проводити перевірки та знижує час, необхідний для аудиту.

По-друге, використання хмарних технологій для зберігання й обробки даних. Хмарні технології надають бухгалтерам можливість зберігати й обробляти фінансові дані в онлайн-режимі. Це дозволяє отримати доступ до даних з будь-якого пристрою та з будь-якої точки світу, забезпечуючи гнучкість і мобільність в обліково-аналітичній роботі.

По-третє, використання штучного інтелекту (ШІ) та машинного навчання (МН). ШІ та МН вже застосовуються в бухгалтерській сфері для автоматизації рутинних процесів, аналізу великих обсягів даних та прогнозування фінансових результатів. Наприклад, системи ШІ можуть автоматично класифікувати транзакції, розпізнавати аномалії та виявляти потенційні шахрайські схеми.

По-четверте, електронний обмін даними. Системи обміну даними, такі як електронні платіжні системи та електронні системи обміну документами, дозволяють швидко та безпечно передачу фінансової інформації між підприємствами та їх партнерами. Це спрощує процеси обліку та звітності, зменшуючи час та ресурси, необхідні для обміну даними.

По-п'яте, забезпечення безпеки даних. Зростаюча кількість електронної інформації підвищує важливість заходів з кібербезпеки для захисту конфіденційності та цілісності фінансових даних. Це означає, що компанії повинні інвестувати в сучасні заходи захисту, такі як шифрування даних, багаторівнева аутентифікація та моніторинг за підозрілими активностями.

По-шосте, запровадження інтерактивних засобів звітності. Сучасні електронні системи обліку дозволяють створювати інтерактивні звіти й аналітичні панелі, що дозволяють користувачам взаємодіяти з даними та отримувати динамічні візуалізації результатів.

У майбутньому очікується подальше зростання електронного обліку та використання новітніх технологій, таких як блокчейн, для забезпечення ще більшої надійності та безпеки фінансової інформації.

Загалом, електронний облік та технологічні інновації стають невід'ємними і необхідними компонентами сучасної бухгалтерської практики, прискорюють темпи розвитку бухгалтерської сфери, роблячи процеси обліку більш ефективними, точними та доступними. Це відкриває нові можливості для підприємств у керуванні фінансами та прийнятті стратегічних рішень.

7. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

ОБЛІК ДОХОДІВ І ВИТРАТ: СУЧАСНА ПРАКТИКА, ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

*Бенько В.С., здобувач вищої освіти
ступеня доктора філософії
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль*

Зростання ролі сфери електронних комунікацій «вимагає від засобів електрозв'язку підвищення якості обслуговування, впровадження новітніх досягнень науково-технічного прогресу, які дозволяють швидко і високоякісно отримати необхідну інформацію і прийняти ефективне рішення»[5, с. 256].

«Розвиток засобів електрозв'язку і підвищення їх доступності для населення створюють більший соціальний ефект, який проявляється в поліпшенні умов життя людей, підвищенні його комфортності, зростає інформованість і комунікабельність суспільства. Економічній природі послуг електрозв'язку притаманні специфічні галузеві особливості, які суттєво вирізняють її від інших галузей виробництва і суттєво впливають на організацію обліку» [5, с. 257].

Проблемні питання обліку та контролю доходів та витрат досліджували В.А. Дерій, З.-М.В. Задорожний, І.В. Жиглей, І.Д. Лазаришина, С.О. Левицька, В.В. Сопко. Однак, не применшуючи наукові дослідження зазначених авторів, слід акцентувати увагу на проблемних питаннях.

У НП(С)БО 16 «Витрати» трактує «витрати, як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення вла-

сного капіталу (за винятком зменшення власного капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками» [7].

Податковий кодекс України зазначає «витрати – це сума будь-яких витрат платника податку в грошовій, матеріальній та нематеріальній формах. Такі витрати спрямовані на здійснення господарської діяльності платника податку (підприємця)» [9].

«Витрати підприємства – одна із важливих категорій управлінського обліку та якісної оцінки діяльності підприємства. Для управління необхідно знати не просто витрати, а інформацію про витрати на будь-що (продукт або його партію, послугу)» [2].

«Витрати на підприємстві мають різну структуру та функціональну обумовленість. Їх визначають ряд факторів, основними з яких є: тип і характер діяльності, тип і характер понесених витрат і спосіб їх включення у собівартість» [1].

Одним із важливих завдань обліку є визначення суті доходів і витрат та правильне їх відображення у відповідності до встановленої практики. Інформаційна база щодо доходів і витрат має постійно оновлюватись з врахуванням змін у законодавстві та з обов'язковим враховувати специфіки діяльності в сфері електронних комунікацій.

Відповідно до НП(С)БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», «доходи – збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, яке приводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників)» [8].

Доходи в сфері електронних комунікацій змінюються під впливом попиту на ринку, тому потрібно не лише вивчати цей ринок, але прогнозувати зміни на ньому, що дає можливість у подальшому приймати обґрунтовані управлінські рішення. Особливу увагу потрібно зосередити на аналізі продажів, зміні попиту клієнтів, діяльності конкурентів, застосуванні новітніх технологій, проблемах розра-

хунків, що сприяє подальшій ефективній роботі та дає можливість розвиватись підприємству.

Аналіз отриманих доходів і проведених витрат повинен ґрунтуватися на принципах, які забезпечують належну організацію обліку у відповідності до застосовуваної класифікації цих важливих показників. Добре налагоджена система сприяє застосування правильного групування показників діяльності, встановлює співвідношення між ними та дає можливість обґрунтувати доцільність проведення витрат на застосування сучасних технологій у даній сфері.

«Мобільний зв'язок сьогодні є однією з найбільш могутніх рушійних сил в індустрії телекомунікацій. Прибутки від мобільного зв'язку перевищують прибутки від зв'язку в стаціонарних телефонних мережах» [4, с. 66].

«Over The Top (OTT) – це платформа, яка допомагає постачальникам послуг пропонувати відео, аудіо та інші медіа через IP-мережу без будь-якої технологічної співпраці з мережевими операторами» [10].

Зростання OTT спричинило зміни в діяльності телекомунікаційних компаній щодо кількості клієнтів та доходів, тому що забезпечує розширення функцій за меншу ціну. Основним джерелом доходів для компаній були голосові дзвінки і SMS. Використання послуг OTT передбачає задіяння мереж телекомунікаційних компаній, коли йде мова про передачу даних, але завдяки значному розширенню функцій програм OTT користувачі перейшли від телекомунікаційних SMS і MMS до обміну повідомленнями OTT, що дає можливість доступу до додаткових функцій, зокрема, групових розмов.

«Оптоволоконні технології та бездротові системи передачі даних стають необхідністю у багатьох комерційних проектах. Глобальний ринок, зокрема Fiber to the Building (FTTB), оцінений у понад \$14 млрд у 2020 році, за прогнозами, досягне майже \$30 млрд до 2026 року» [11].

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що на даний час залишаються ще недостатньо вирішеними ключові питання методології і організації обліку, що зумовлює необхідність застосування детальної класифікації доходів і витрат та їх оцінки, яка суттєво впливає на кінцеві показники діяльності.

Перелік посилань:

1. Андрищенко Н. С. Суть і значення витрат: історичний аспект. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. № 5. С. 3–7.

2. Козак В. Г. Визначення поняття «витрати» та їх оцінка. *Реформування економіки України: стан та перспективи* : матеріали IV Міжнародного науково-практичного конференції (м. Київ, 26-27 лист. 2009 р.). Київ: МІБО КНЕУ, 2009. С. 129–131.

3. Король С. Я. Бухгалтерський облік у готельному господарстві. Київ: 2019. 353 с.

4. Лазоренко Л. Соціально-економічний розвиток підприємств зв'язку: стан та перспективи : монографія. Київ: Талком, 2017. 279 с.

5. Лучко М. Р., Бенько І. Д., Яцишин С. Р., Мельник Н. Г. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 390 с.

6. Малюга Л. М., Гоменюк М. О., Пархоменко Л. А. Статистика обліку доходів і витрат в управлінні підприємствами сфери обслуговування. *Економіка та суспільство*. Вип. 47. 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2146/2075>

7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : затв. наказом М-ва фінансів України від 31 груд. 1999 р. № 318 (редакція від 3.11.2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

8. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затв. наказом М-ва фінансів України від 7 лют. 2013 р. № 73. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

9. Податковий Кодекс України: від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

10. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/what-ott-telecom-how-impacting-revenues-telcos-abhishek-upadhyay>

11. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/shho-take-tehnologiya-fttb-i-yaki-yiyi-perevagy-dlya-biznesu>

ОБЛІК РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ: ПОНЯТТЯ, ПРИНЦИПИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Ковальова Т.В., канд. екон. наук, доцент

Власенко М.В., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Облік розрахункових операцій передбачає реєстрацію фінансових операцій, пов'язаних з платежами, надходженнями та переказами між сторонами. Ці операції необхідні для ведення точної та актуальної фінансової звітності в організації. Цей процес зазвичай включає такі дії, як звірка рахунків, перевірка точності транзакцій і забезпечення дотримання відповідних фінансових норм. Належний облік розрахункових операцій допомагає організаціям управляти грошовими потоками, відстежувати платіжні зобов'язання та виявляти будь-які розбіжності, що можуть виникнути під час процесу оплати. Важливо мати надійну систему бухгалтерського обліку для точного відстеження та управління розрахунковими операціями під час війни.

Провідні вітчизняні і зарубіжні науковці в своїх працях досліджують питання організації та ведення обліку і оподаткування розрахунків на підприємствах. Серед них вагомий вклад у цьому напрямку зробили: Й. Бетге, М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Р. Ентоні, В.П. Завгородній, В.С. Лень, М.Ф. Огійчук, М.С. Пушкар, Л.А та інші. На даний час єдиного формулювання терміну «розрахунки» немає ні у спеціальній бухгалтерській, ні в економічній літературі, відрізняються також і підходи вчених до тлумачення цього терміну. У бухгалтерському обліку під розрахунками розуміють регулювання фінансових зобов'язань між суб'єктами господарювання, які полягають у передачі грошових або матеріальних цінностей без одночасного їхнього повернення.

Облік при здійсненні розрахункових операцій – це процес відстеження та документування фінансових транзакцій, що відбуваються під час розрахунків між сторонами. Цей процес включає в себе фіксацію всіх фактів здійснення операцій, контроль за їхньою вірністю та відображення їх у фінансовій звітності компанії. Облік розрахункових операцій допомагає забезпечити точність та надійність фінансової інформації, а також ефективно вести фінансову діяльність підприємства. Основними принципами організації та проведення розрахункових операцій на підприємстві є оперативність, точність, прозорість та безпека. Розрахункові операції пов'язані з проведенням фінансових транзакцій, таких як платежі, надходження, перекази та звірка. Належна організація цих операцій забезпечує точний облік фінансових операцій, ефективне управління коштами та мінімізацію фінансових ризиків. Крім того, прозорість розрахункових операцій забезпечує підзвітність і дотримання фінансового законодавства. Нарешті, для захисту фінансових даних і запобігання шахрайству та несанкціонованому доступу до них мають бути впроваджені заходи безпеки [1].

Основними завданнями обліку розрахункових операцій є:

- дотримання визначеного законодавством порядку здійснення готівкових і безготівкових розрахунків;
- правильне і своєчасне оформлення усіх розрахункових документів;
- контроль за дотриманням форм розрахунків, які передбачені договорами з покупцями і постачальниками;
- забезпечення своєчасності розрахунків з дебіторами і кредиторами для недопущення простроченої заборгованості;
- контроль за наявністю, рухом і збереженням коштів;

- дотримання розрахунково-платіжної дисципліни;
- реєстрація всіх доходів і витрат, пов'язаних з воєнними діями;
- моніторинг та відстеження транзакцій для запобігання шахрайству та нецільовому використанню коштів;
- встановлення внутрішнього контролю для захисту активів та запобігання несанкціонованим операціям [2].

У воєнний час облік розрахункових операцій може бути досить складним через невизначеність і перебої, спричинені військовими конфліктами. У таких ситуаціях для бізнесу важливо вести точний облік своїх розрахункових операцій для забезпечення прозорості та підзвітності. Крім того, можуть знадобитися заходи для захисту активів і забезпечення їхнього збереження під час війни. Для того, щоб зорієнтуватися в складнощах обліку всіх операцій у воєнний час, необхідне ретельне планування та стратегії управління ризиками.

Під час війни вдосконалення методів обліку розрахункових операцій має вирішальне значення для точного ведення обліку та його прозорості. Ось кілька способів покращити облік фінансових операцій під час війни:

1. Використовувати цифрові інструменти бухгалтерського обліку. Впровадження передового бухгалтерського програмного забезпечення може спростити процес і підвищити точність.

2. Забезпечити суворий контроль. Встановлення надійного внутрішнього контролю може запобігти шахрайству та несанкціонованим транзакціям.

3. Проведення регулярних аудитів. Регулярний аудит допомагає забезпечити дотримання стандартів бухгалтерського обліку та виявити розбіжності.

4. Навчання та освіта. Забезпечити навчання персоналу щодо належних процедур бухгалтерського обліку та специфічних викликів, пов'язаних з розрахунковими операціями у воєнний час.

5. Інтеграція технологій. Використовувати такі технології, як блокчейн, для безпечних і прозорих фінансових операцій.

6. Управління ризиками. Розробити стратегії управління ризиками в для їх зменшення пов'язаних з умовами воєнного часу.

7. Співпраця з міжнародними організаціями. Співпрацювати з міжнародними організаціями для забезпечення дотримання міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Упроваджуючи ці стратегії, організації можуть підвищити точність і цілісність розрахункових операцій у воєнний час.

Під час війни облік розрахункових операцій набуває вирішального значення для відстеження та моніторингу ресурсів. Він допомагає забезпечити прозорість, підзвітність та ефективне управління коштами в такі критичні періоди. Впровадження економічно ефективних заходів для максимізації ресурсів та ефективної підтримки військових зусиль є важливим фактором підвищення ефективності розрахункових операцій.

Перелік посилань:

1. Данілов О. Д., Паєнтко Т. В. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях : навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2011. 256 с.

2. Дем'янишина О. А. Організація і методика обліку розрахункових операцій на підприємстві. *Економічні горизонти*. 2019. № 2 (5). С. 69-75.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА ЩОДО ТРАНСПОРТНО- ЕКСПЕДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ

*Ковальова Т.В., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
Калгулова Р.Ж., канд. екон. наук, професор
Казахський автомобільно-дорожній інститут
імені Л.Б. Гончарова, м. Алмати*

Для підприємств сфери транспортно-експедиційних послуг, які працюють в умовах сформованого ринку та з поглибленою конкуренцією, важливо мати ефективну логістичну стратегію. Це включає у себе вчасну та надійну доставку товарів відповідно до вимог споживачів, оптимізацію витрат і надання якісних послуг. Для досягнення успіху в таких умовах, підприємства повинні постійно вдосконалювати свої процеси та якість обслуговування.

У сучасній теорії та практиці існує багато дискусійних аспектів обліку транспортно-експедиційних послуг, їх доходів і витрат, спрямованих на забезпечення належної інформації для потреб управління. Сутність транспортно-експедиційних послуг полягає в ефективному переміщенні вантажів з одного місця в інше. Облік, який є частиною системи управління підприємством відіграє значну роль в наданні транспортно-експедиційних послуг. Він забезпечує правильний розподіл коштів та контроль за фінансовою діяльністю підприємства, включаючи витрати на паливо, обслуговування автотранспорту, вантажні операції, та інші витрати. Крім того, облік допомагає вести контроль за вантажопотоками, визначати оптимальні маршрути та ефективно використовувати ресурси.

Завдання бухгалтерського обліку в транспортно-експедиційних підприємствах можуть включати:

– відстеження та облік транспортних витрат, включаючи витрати на паливе, технічне обслуговування автомобіля та зарплату водіям;

– ведення обліку транспортних витрат і рахунків від клієнтів;

– контроль використання автомобіля та планування технічного обслуговування для забезпечення ефективної роботи;

– відстеження рівня запасів товарів, що транспортуються;

– управління страховими полісами транспортних засобів і вантажів;

– оформлення митної та прикордонної документації для міжнародних перевезень;

– підтримка дотримання правил і стандартів у транспортній галузі;

– аналіз фінансових даних для визначення областей для економії коштів або зростання доходу;

– звітність за ключовими показниками ефективності для вимірювання ефективності та прибутковості транспортних операцій.

Створення системи управління та організації бухгалтерського обліку на транспортно-експедиторських підприємствах відіграє значну роль в обліковій політиці підприємства. Від грамотно сформованої облікової політики залежить ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства.

Для покращення обліку в транспортних та експедиторських компаніях важливо впровадити надійну систему, яка дозволить точно відстежувати витрати, доходи та загальні фінансові показники. Ось кілька кроків, які можна зробити для цього: впровадити спеціалізоване бухгалтерське програмне забезпечення, пристосоване до потреб транспортних та експедиторських компаній. Це програмне забез-

печення повинно дозволяти відстежувати витрати, пов'язані з паливом, технічним обслуговуванням, дорожніми зборами та іншими транспортними витратами, а також доходи від вантажних перевезень; оптимізувати процес виставлення рахунків для забезпечення точного та своєчасного виставлення рахунків клієнтам. Впроваджуючи ці кроки, транспортні та експедиторські компанії можуть покращити свої бухгалтерські процеси та забезпечити краще управління фінансами загалом.

Низка науковців займалась дослідженням питань, пов'язаних з обліком транспортно-експедиторських послуг: Хомик П., Куцик П., Марцелюк Р., Медвідь Л., Левкович А. та ін. [1-4]. Операції транспортного експедирування є особливим видом господарських операцій, які потребують правильного бухгалтерського відображення. Законодавче регулювання бухгалтерського обліку таких операцій має ряд недоліків, тому облікова політика щодо транспортно-експедиторських операцій повинна відповідати основним вимогам до бухгалтерського обліку. Тому на сьогодні залишається невирішеним питання встановлення значення облікової політики як інструменту забезпечення управлінського рівня обліковою інформацією, зокрема в частині управління автопарком суб'єкта господарювання та формування собівартості транспортно-експедиційних підприємств.

Для вдосконалення облікової політики для транспортно-експедиторських послуг важливо забезпечити прозорість, точність та відповідність нормативним вимогам. Основні кроки, які можна зробити, включають:

– детальне документування: необхідно вести детальний облік усіх операцій, пов'язаних з транспортно-експедиторськими послугами, включаючи рахунки-фактури, коносаменти та квитанції про оплату;

– розподіл обов’язків: слід впроваджувати розподіл обов’язків, щоб гарантувати, що різні особи відповідають за різні аспекти обліку цих послуг, такі як виставлення рахунків, реєстрація транзакцій та звірка рахунків;

– регулярні звірки: проводити регулярні звірки між фінансовими записами та фактичними операціями, щоб оперативно виявляти будь-які розбіжності або помилки;

– моніторинг відповідності: слідкувати за змінами законодавчих актів, зокрема, стандартів бухгалтерського обліку та нормативних актів, що стосуються транспортно-експедиторських послуг, щоб забезпечити відповідність і точність фінансової звітності;

– навчання та освіта: забезпечувати підвищення кваліфікації для бухгалтерів, щоб покращити їхнє розуміння унікальних вимог до бухгалтерського обліку цих послуг.

Дотримуючись цих кроків, компанії можуть покращити свою облікову політику щодо транспортно-експедиторських послуг, що сприятиме кращому фінансовому управлінню та дотриманню нормативних вимог.

Перелік посилань:

1. Хомик П.М. Особливості формування облікової політики на транспортно-експедиторських підприємствах URL: <http://nasoa.edu.ua/wp-content/uploads/periodicals/b-obl/141/35.pdf>.

2. Куцик П., Марцелюк Р. Облік і оподаткування транспортно-експедиторської діяльності: теоретико-методичні аспекти. *Міжнародний науковий журнал*. Вип. 2. 2020. С. 49-60.

3. Марценюк Р. А. Облік транспортно-експедиторських послуг: теоретичний аспект. *Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства* : матер. IV міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 24-26 жовт. 2019 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. С. 138-139.

4. Медвідь Л., Левкович А. Організація обліку логістичних витрат за центрами відповідальності. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2016. Вип. 4. С. 50-60.

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

*Костяниця Д.О., здобувач вищої освіти
Хорошилова І.О., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

У сучасних умовах економіки однією з найбільш складних і суперечливих аспектів українського обліку є ведення обліку дебіторської заборгованості, особливо в умовах загострення проблем з неплатежами. В умовах нестабільності та невизначеності значна частина вітчизняних підприємств опиняється на межі фінансової кризи. Основна причина виникнення кризових ситуацій полягає у низькому рівні менеджменту та нездатності підприємств ефективно та своєчасно управляти оборотними активами.

Зрозуміло, що, незалежно від причин виникнення дебіторської заборгованості, уникнути її неможливо. Тому підприємствам потрібно активно шукати шляхи ефективного управління дебіторською заборгованістю, такі як поліпшення бухгалтерського обліку взаєморозрахунків, впровадження ефективних систем внутрішнього контролю тощо.

Вагомий внесок у дослідження обліку дебіторської заборгованості вкладено працями зарубіжних і вітчизняних економістів, таких як: Ф. Бутинець, З. Боді, С. Голова, Л. Гуцаленко, В. Костюченко, В. Сопко, Д. Стоун, К. Хітчинг, та інших. Разом з цим, треба відмітити, що має місце багатоаспектність дослідження, яка зумовлена складністю і різноманітністю суб'єктів та об'єктів розрахунково-платіжних відносин.

Основні причини виникнення дебіторської заборгованості у підприємств:

– зниження рівня купівельної спроможності клієнтів, в зв'язку з війною в країні;

- невідповідність обсягу продукції та наданих послуг обсягу грошової маси, що знаходиться в обігу;
- низька платіжна дисципліна покупців та загальний економічний стан галузей до яких вони відносяться;
- зниження рівня платоспроможності клієнтів, в зв'язку з карантинними заходами пов'язаними з COVID-19;
- недотримання розрахунково-платіжної дисципліни контрагентами та порушення угод за термінами погашення зобов'язань;
- зменшення вільних обігових коштів;
- погіршення умов банківського кредитування (збільшення відсотків за користування кредитами, тощо).

З метою уникнення втрат і запобігання банкрутства, кожен бізнес-суб'єкт повинен старатися зменшити свої зобов'язання за дебіторською заборгованістю. Сучасні умови господарювання ставлять перед керівництвом українських компаній ряд нерозв'язаних облікових проблем, які потребують негайного вирішення. У першу чергу мова йде про:

- ефективні шляхи управління заборгованістю;
- вдосконалення теоретичних і методичних аспектів класифікації та відображення заборгованості в обліку та звітності;
- невизначеність обліку простроченої і безнадійної заборгованості та як наслідок рефінансування заборгованості;
- ефективного внутрішнього контролю за заборгованістю;
- дотримання у вітчизняному обліку положень МСФЗ;
- оптимізація обліку дебіторської заборгованості за ПСБО-10 та податковим законодавством тощо [1].

Всі ці аспекти обліку та контролю дебіторської заборгованості в Україні і досі залишаються гостро-дискусійними що є потребою в подальшому дослідженні цієї проблематики.

Ефективне управління дебіторською заборгованістю створює передумови для успішного розвитку бізнесу і збільшення фінансових можливостей підприємства, оскільки впливає на ліквідність підприємства, а відповідно і на зміцнення його фінансового становища в цілому.

Для прийняття управлінських рішень критично важливо мати повну та об'єктивну інформацію про дебіторську заборгованість. Вирішення багатьох проблемних аспектів дозволить значно покращити організацію та методику обліку розрахунків з дебіторами. У зарубіжній та українській практиці немає виразних розбіжностей у визначенні та класифікації дебіторської заборгованості. Як за кордоном, так і на національному рівні, під дебіторською заборгованістю розуміють зобов'язання покупців чи інших контрагентів перед компанією, наприклад, за оплату реалізованих товарів, послуг або виконаних робіт. Узагальнюючи вище викладене, можна дійти висновків що ситуація, що існує в країні сьогодні, коли на підприємствах ураховуються величезні суми дебіторської заборгованості, а діючі заходи керівництва щодо її погашення залишаються неефективними та не дають потрібного результату. Звісно, враховуючи важливість ефективного управління дебіторською заборгованістю і обізнаність із сучасними вимогами, немає сумніву в необхідності подальших пошуків для удосконалення системи управління цим аспектом, включаючи облік та контроль. Упровадження вдосконалених методів і практик може допомогти зменшити ризики й підвищити ефективність управління фінансовими потоками підприємства.

Так, дотримання концептуальних засад обліку, встановлених національними стандартами бухгалтерського обліку та міжнародними стандартами обліку та фінансової звітності, є можливим при належній організації обліку дебіторської заборгованості на підприємствах будь-якої форми власності. Це включає в себе наповнення облікової

політики відповідно до вимог і врахування юридичних аспектів розрахунків з контрагентами. Дотримання цих умов дозволить ефективно керувати дебіторською заборгованістю та забезпечить відповідність фінансових результатів діяльності підприємств. Отже, рекомендується впровадження таких заходів, як створення резерву на сумнівні борги, постійний моніторинг потенційних дебіторів, регулярна проведення інвентаризації розрахунків, виділення окремої особи чи сектору у відділі внутрішнього контролю, що відповідає за стан розрахунків з дебіторами, це допоможє покращити контроль.

Перелік посилань:

1. Боярова О.А та Кузик Н.П. Резерв сумнівних боргів як обачний інструмент впливу на діяльність підприємства. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/rezerv-diyalnist-pidpriemstva.html>

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Колеснікова О.М. Проблемні питання обліку резерву сумнівних боргів в контексті Податкового кодексу України. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_11_16

5. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

ПОДАТКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

*Мащенко О.В., д-р екон. наук, професор
Дяченко М.М., здобувач вищої освіти
Класичний приватний університет, м. Запоріжжя*

Надзвичайно важливу роль у соціально-економічному розвитку будь-якої країни відіграють податки, оскільки вони є потужним і дієвим інструментом державного впли-

ву на різні аспекти економіки та суспільства. Суспільне призначення податків – багатогранне, воно охоплює важливі аспекти та функції, основною серед яких є фінансування державних видатків.

У функціях податків, як зазначають науковці [1], виявляється і їхнє суспільне призначення. Фіскальна функція полягає у формуванні грошових прибутків держави. Фінанси є необхідними для утримання державного апарату, армії, для розвитку науки і техніки, підтримки дітей, хворих людей. За допомогою податків засобів держава покриває видатки на утворення, будує школи, заклади освіти, дитячі будинки, сплачує зарплату викладачам і стипендії студентам. Частина засобів йде на охорону здоров'я: захист здоров'я матері та дитини, утримання закладів охорони здоров'я тощо. З цього ж джерела йдуть гроші на будівництво державних підприємств, захист довкілля тощо.

Завдяки податкам держава отримує кошти, необхідні для виконання своїх, серед яких: забезпечення обороноздатності країни; утримання органів влади та управління; фінансування освіти, охорони здоров'я, інфраструктури та інших суспільних благ; перерозподіл доходів для зменшення нерівності.

За допомогою податкової політики держава може: стимулювати економічне зростання країни загалом й окремих секторів економіки, зокрема через зниження податків на певні галузі або види діяльності, заохочуючи цим їхній розвиток, поліпшуючи інвестиційний клімат, збільшуючи тенденцію до створення нових робочих місць; надаючи податкові пільги для інноваційної діяльності й наукових досліджень та розробок, цим сприяти технологічному прогресу та підвищенню конкурентоспроможності країни, виходу вітчизняним товаровиробникам на міжнародні ринки завдяки запровадженню податкових стимулів для експорту тощо.

Функції податків є взаємозалежними, зростання податкових надходжень у бюджет, тобто реалізація фіскальної функції, створює матеріальну можливість для здійснення економічної ролі держави, тобто економічної функції податків. У той же час досягнуте в результаті економічного регулювання, прискорення розвитку і росту прибутковості виробництва дозволяє державі одержати більше засобів [2].

Фіскальна функція, як зазначає Н. Євченко [3], реалізується через розподіл частини валового національного продукту. Для реалізації цієї функції важливе значення має постійність і стабільність надходження коштів у розпорядження держави. Вилучення частини доходу економічних суб'єктів є прямим, але не єдиним способом впливу податкової системи на їхню діяльність та національну економіку. З підвищенням ролі держави зростає значення регулюючої функції податків, яка саме й забезпечує гармонізацію інтересів всіх учасників податкових відносин. Ця функція реалізується через вплив податків на різні напрямки діяльності суб'єктів господарювання.

Регулююча функція залежно від наслідків впливу податків на результати діяльності економічних суб'єктів може розглядатись як стимулююча, якщо окремі параметри певного податку заохочують платника покращувати результати своєї діяльності, або як дестимулююча (у випадку, коли зміна окремих елементів податку призводить до недоцільності з боку платника подальшого розвитку діяльності у відповідному напрямку).

Держава може використовувати податки для стимулювання або стримування певних видів економічної діяльності. Наприклад, податкові пільги можуть надаватися для стимулювання розвитку пріоритетних галузей економіки, а податки на тютюн та алкоголь можуть бути вищими, щоб зменшити їх споживання.

Податки використовуються для регулювання державних доходів і видатків з метою пом'якшення економічних циклів. Під час економічного спаду держава може знизити податки або збільшити державні видатки, щоб стимулювати економіку. У періоди економічного зростання може відбуватися підвищення податків або скорочення державних видатків, щоб стримати інфляцію.

Також податки можуть використовуватися для перерозподілу ресурсів з приватного в державний сектор (зокрема, для фінансування суспільних благ, таких як освіта та охорона здоров'я, які не можуть бути ефективно надані приватним сектором); заохочення певної поведінки (наприклад, податкові пільги можуть надаватися за використання енергоефективних технологій, а податки на забруднення можуть бути вищими, щоб зменшити шкоду довкіллю тощо).

Важливо зазначити, що різні податки можуть мати різні цілі: так, наприклад, податок на прибуток фізичних осіб, ймовірно, буде мати більш фіскальну мету, тоді як податок на спадщину може мати більш розподільчу мету тощо.

Також податки також можуть виконувати функцію сприяння соціальній згуртованості, оскільки сплата податків може розглядатися як внесок громадян у спільне благо. Окрім того, збір податків може дати державі цінну інформацію про економіку та поведінку платників податків.

Слід звернути увагу й на такий важливий момент, як запровадження акцизів на певні товари (наприклад, тютюн, алкоголь, пальне) може допомогти зменшити їх споживання та негативний вплив на здоров'я та довкілля.

Запровадження екологічних податків стимулює підприємства до впровадження екологічно чистих технологій та зменшення негативного впливу на довкілля.

Запровадження прогресивної системи оподаткування, де більш забезпечені у фінансовому сенсі громадяни платять більшу частку своїх доходів у вигляді податків, може

допомогти зменшити нерівність у доходах та соціальну несправедливість. Адже спрямування частини податкових надходжень на фінансування соціальних програм, таких як освіта, охорона здоров'я, соціальні виплати, може забезпечити доступ до цих благ для всіх членів суспільства.

Податкові надходження є основним джерелом фінансування державних видатків на оборону, освіту, охорону здоров'я, інфраструктуру та інші сфери. Ефективна податкова система може забезпечити стійке надходження коштів до бюджету, що дає можливість державі планувати та реалізовувати довгострокові стратегії розвитку.

Вплив податків на соціально-економічний розвиток країни залежить від багатьох чинників, зокрема структури економіки, рівня розвитку податкової системи, ефективності державного управління тощо.

З метою стимулювання соціально-економічного розвитку країни необхідно вдосконалювати та реалізовувати обґрунтовану й чітко збалансовану податкову політику на державному та місцевому рівнях.

Серед перспективних напрямків розвитку можна назвати: стимулювання економічного зростання через зниження податків та спрощення податкової системи, що може призвести до зростання інвестицій (хоча варто зауважити про дотримання виваженого балансу, адже можлива загроза зменшення доходів державного бюджету й відповідно – певне обмеження можливості держави фінансувати важливі програми, а також – зменшення доходів та купівельної спроможності населення); використання додаткових коштів для підтримки малого та середнього бізнесу; створення нових робочих місць та збільшення доходів населення; збільшення доходів державного бюджету за рахунок ефективного збору податків і як результат – збільшення фінансування прогресивних соціальних програм, пов'язаних з розвитком охорони здоров'я, освіти, соціального захисту, інфра-

структури; заохочення впровадження інноваційних технологій у виробництво; зростання конкурентоздатності підприємств через послаблення податкового тиску та конкурентоспроможності держави загалом на світовому ринку тощо.

Проте необхідно при всьому цьому дотримуватися ефективності використання додаткових коштів, щоб запобігти інфляції, корупції та інших негативних наслідків; збалансованістю розміру податків, оскільки через їхні занадто високі обсяги підприємства та люди з високими доходами можуть перемістити свої активи до інших країн з більш сприятливим податковим кліматом, що може стати наслідком зменшення доходів бюджету та погіршення економічного розвитку країни. Тому потрібно використовувати кошти для фінансування продуктивних інвестицій та соціальних програм, це матиме позитивний вплив на розвиток економіки держави.

Отже, ключовими принципами використання податкових надходжень як інструменту державного впливу на соціально-економічний розвиток країни мають бути: прозорість, справедливість, відповідальність, ефективність.

Перелік посилань:

1. Бошенко О. С., Антонюк О. М. Функції податків та їх реалізація в податковій системі України. URL: <http://intkonf.org/bohenko-os-antonyuk-om-funktsiyi-podatkov-ta-yih-realizatsiya-v-podatkoviy-sistemi-ukrayini>.

2. Бурденко І. Аналіз стану й напрямки розвитку податкової системи України та її вплив на зростання економіки. *Економіка. Фінанси. Право*. 2004. № 7. С. 3–9.

3. Євченко Н. Г. Податки в системі державного регулювання банківської діяльності. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/55012/7/Yevchenko_taxes.pdf;jsessionid=C3A517FFE051B8D0E67EFF7290E4E0E6.

БІБЛІОМЕТРИЧНА ОЦІНКА НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ГОТОВА ПРОДУКЦІЯ»

*Тлущкевич Н.В., канд. екон. наук, доцент
Луцький національний технічний університет*

Виробничий процес є складним і характеризується різними технологічними етапами. Результатом цього процесу є готова продукція, належний облік якої впливає на формування реальної інформації, яка використовується при аналізі і контролі продукції. «Для кожного суб'єкта господарювання готова продукція відіграє важливу роль у складі його оборотних активів та займає домінуючу позицію у здійсненні його діяльності. Готова продукція є уречевленим результатом діяльності підприємства, а відповідно і об'єктом ведення бухгалтерського обліку та здійснення внутрішнього контролю» [1].

«Сьогодні поняття «готова продукція» прийнято тлумачити досить одноманітно завдяки нормативним документам бухгалтерського обліку» [2].

Так, згідно НП(С)БО 9 «Запаси» «готова продукція це продукція, що виготовлена на підприємстві, призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом» [3].

Однак, теоретичні, методичні і практичні основи обліку, контролю, оподаткування, аналізу готової продукції та управління нею є предметом дослідження наукових і дисертаційних праць, монографій, матеріалів конференцій, що призводить до використання науковцями різних підходів до визначення цього поняття.

Досліджуючи поняття «готова продукція» як обліково-аналітичну категорію, Семенюта А.В. звертає увагу на уточнення поняття з погляду системності визначення та практичного використання: «готова продукція – це об'єкт

реалізації, тобто головне джерело отримання прибутку для підприємства, а також частина запасів, що може споживатися на самому підприємстві, тобто бути внутрішнім ресурсом виробництва»; «готова продукція – це продукція, яка виготовлена за певними стандартами, з використанням необхідної сировини, має повністю завершену форму, яка пройшла всі норми контролю в середині підприємства, відповідає всім стандартам та нормам, тобто повністю завершений продукт, який готовий до передачі на склад або до вибуття на сторону» [2].

Разом з тим, готову продукцію розглядають як актив, напівфабрикат, товар: Мешко Н.П. «готова продукція – продукція (товар), вироблена з використанням давальницької сировини (крім тієї частини, що використовується для проведення розрахунків за її переробку) і визначена як кінцева у контракті між замовником і виконавцем» [4]; Слюсарчук Л. «готова продукція це актив, незалежно від форми існування, виробництво якого завершено, відповідає технічним умовам виробництва, і вимогам замовника, призначений для споживання, як для потреб виробника так і для потреб зовнішнього ринку» [5]; Куценко В. «продукція основного і допоміжного виробництва підприємства, призначену для реалізації» [6]; Костиниш Н.В. «готова продукція після виробництва не потребує уже ніяких перетворень» [7].

Крім того, значна частина науковців відносить до готової продукції і напівфабрикати, роботи, послуги: «...готова продукція це продукція (виріб, напівфабрикат, робота, послуга), повністю закінчена обробкою на даному підприємстві, пройшла всі стадії технічного випробування (якщо вимагають відповідні її особливості), відповідає технічним умовам і стандартам, не вимагає подальшої обробки на цьому підприємстві і здана на склад» [7-11].

Так, у підходах до визначення досліджуваного поняття присутні певні вимоги до готової продукції (рис. 1).

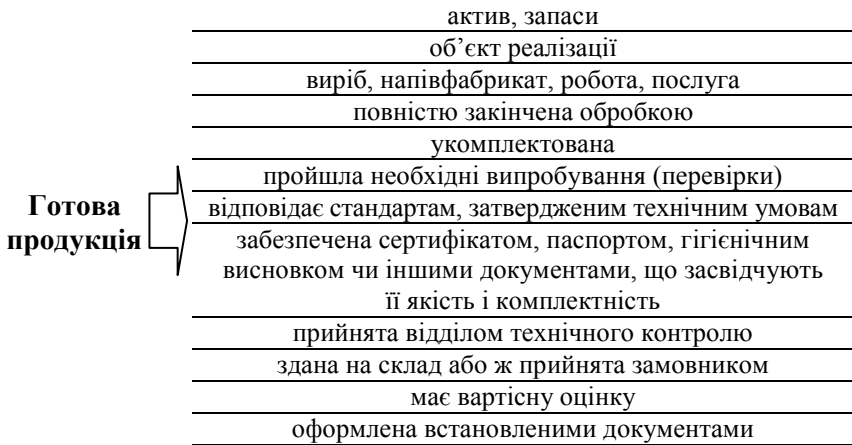

Рис. 1. **Визначення поняття «готова продукція» у наукових працях**

Джерело: сформовано на основі [1;2; 4-13].

Отже, готова продукція це закінчений результат виробництва, який відповідає встановленим вимогам і призначений для продажу, використання чи переробки.

Перелік посилань:

1. Писаренко Т.М. Характеристика діючої методики організації обліку готової продукції. *Економічні науки. Сер. Облік і фінанси.* 2015. Вип. 12 (45). Ч. 1. С. 231-239.

2. Семенюта А.В. Готова продукція та її реалізація як обліково-аналітичні категорії. *Науковий погляд в майбутнє.* 2017. Вип. 5. Т. 5. С. 11-15.

3. Запаси: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 затв. наказом М-ва фінансів України від 20 жовт. 1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 02.05.2024).

4. Мешко Н.П. Трансформація процесів управління реалізації готової продукції в умовах переходу до ринку: автореф. дис. канд. екон. наук : 08.02.03. Дніпропетровськ, 2000. 20 с.

5. Слюсарчук Л. Місце готової продукції в бухгалтерському обліку URL: <https://magazine.faaf.org.ua/misce-gotovoi-produkcii-v-buhgalterskomu-obliku.html> (дата звернення: 08.05.2024).

6. Куценко В. Проблеми обліку та реалізації готової продукції. 2015. URL: http://sophus.at.ua/publ/2015_04_29_lviv/sekcija_section_2_2015_04_29/91 (дата звернення: 08.05.2024).

7. Костишин Н.С. Значення готової продукції та особливості організації її обліку на м'ясопереробних підприємствах. *Економіка та суспільство*. 2017. №11. С. 515-522.

8. Гончарова Т.В. Облік готової продукції, робіт, послуг та їх реалізація. 2014. С. 143-145. URL: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/.pdf> (дата звернення: 27.04.2024).

9. Вороніна В.Л., Черниш В.В. Особливості документального відображення руху готової продукції. *Кримський економічний вісник*. 2013. № 2, Ч.1 (03). С. 75-77.

10. Баланюк І.Ф., Григорів О.О., Іванюк Т.Л. Організація обліку і контролю готової продукції підприємства. *Інноваційна економіка*. 2020. № 1-2. С. 157-163.

11. Гринь В.П. Продукція рослинництва як об'єкт обліку витрат. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». 2021. № 9. С. 55-60.

12. Кадацька А.М. Готова продукція рослинництва як об'єкт обліку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. №21. С. 666-670.

13. Дерій В.А., Гуменна-Дерій М.В., Шара Є.Ю., Слесар Т.М. Готова продукція в системі управління матеріальними ресурсами і витратами підприємства: обліково-аналітична категорія, класифікація, оцінка та облік. *Інтернаука. Сер. Економічні науки*. 2023. № 2 (70). С. 141-153.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Яшарова Д.О., здобувач вищої освіти
Хорошилова І.О., канд. екон. наук, доцент
Грищенко В.І.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

На сучасному етапі розвитку економіки ефективно виробництво та успішний збут конкурентоспроможної продукції є ключовими для виробничого підприємства. Бухга-

лтерський облік відіграє важливу роль у цьому процесі, забезпечуючи достовірне та своєчасне відображення господарських операцій на всіх етапах виробництва та продажу готової продукції. Це дозволяє підприємству ефективно керувати виробничими процесами, виявляти ефективність витрат та забезпечувати оптимальні умови для розвитку та конкурентоздатності на ринку.

Під час відображення в обліку господарських операцій, пов'язаних із виробництвом та реалізацією готової продукції, існує зростаюча ймовірність спотворення облікової інформації. Це може мати серйозний негативний вплив на достовірність визначення фінансових результатів та інших показників фінансової звітності підприємства. Такі спотворення можуть призвести до недооцінки або переоцінки активів, збільшення заборгованості або приховання витрат, що може спотворити реальну фінансову ситуацію підприємства та унеможливити правильне управління його фінансовими ресурсами. Тому важливо мати ефективні системи контролю та внутрішнього аудиту, які допоможуть виявляти та запобігати подібним спотворенням.

Загальні питання обліку готової продукції широко розглядалися вітчизняними науковцями, серед них такі як: Ф.Ф. Бутинець, М.Т. Білуха, А. Касич, Г.Г. Осадча, Н.П. Петришина, Т.С. Яровенко, Б.Ф. Усач. та інші. Не применшуючи результатів досліджень вищезгаданих вчених-економістів, ми вважаємо, що для промислових підприємств, які випускають готову продукцію в асортименті та значних обсягах, ці питання залишаються актуальними в умовах динамічних економічних змін і потребують подальшого вивчення в контексті забезпечення конкурентоспроможності підприємств.

Реалізація готової продукції справді є кінцевим результатом виробничої діяльності і головним джерелом до-

ходу виробничого підприємства. При визначенні готової продукції залишаються ключові моменти:

- готова продукція є результатом власного виробничого процесу підприємства, що підкреслює важливість внутрішнього контролю та якості виробничих процесів;

- готова продукція повинна пройти перевірку та відповісти всім встановленим нормам і стандартам якості, які стосуються саме цієї продукції. Це гарантує якість продукції та задоволення потреб споживачів;

- готова продукція має бути готовою до реалізації, що означає готовність продукту для виведення на ринок та здійснення операцій з продажу.

Ці аспекти важливі для забезпечення успішної реалізації та максимізації доходів виробничого підприємства.

Готова продукція з власного виробництва надходить на склад і в бухгалтерському обліку відображається на рахунку 26 «Готова продукція» за фактичною виробничою собівартістю. Цей рахунок активний, балансовий, та загалом використовується для збору інформації про наявність та рух готової продукції, виготовленої на власному виробництві підприємством. Іншими словами, відображення готової продукції на цьому рахунку дозволяє підприємству вести контроль за виробництвом та готовністю продукції до реалізації, що є важливим аспектом фінансового управління.

При продажу готової продукції бухгалтерський облік фіксує собівартість реалізованої готової продукції за вибраним методом оцінки вибуття запасів. В обліковій політиці підприємства мають бути визначені методи оцінки вибуття запасів, які використовуються на даному підприємстві. Реалізація готової продукції передбачає передачу прав володіння та користування на готову продукцію в обмін на грошову винагороду – ціну реалізації. На нашу думку, найважливішим моментом є визначення справедливої ціни на власно виготовлену готову продукцію таким чином,

щоб вона містила в собі всі витрати понесені на виробництво, витрати на маркетингові дослідження, на рекламну компанію, на оплату праці торговим агентам та прибуток підприємства. Продаж готової продукції, списання всіх витрат та визнання доходів підприємства є завершальним етапом виробничого підприємства.

Отже, результати досліджень підтверджують, що вдосконалення методики бухгалтерського обліку витрат виробничого підприємства потребує постійного аналізу та контролю за використанням всіх ресурсів. Достовірний та систематизований бухгалтерський облік має велике значення для якісної та кількісної оцінки готової продукції, що є основою для прийняття ефективних управлінських рішень. Це дозволяє підприємствам оптимізувати витрати, збільшувати ефективність виробництва та досягати кращих фінансових результатів. Тому необхідно постійно вдосконалювати процеси обліку та забезпечувати їхню точність і надійність. До того ж внутрішній аудит готової продукції відіграє ключову роль у досягненні стратегічних і тактичних цілей щодо підвищення конкурентоспроможності та ефективності промислових підприємств. Його ефективність полягає в забезпеченні раціонального використання ресурсів підприємства та сприянні підвищенню кінцевого результату діяльності підприємства. Внутрішній аудит допомагає ідентифікувати можливість оптимізації виробничих процесів, виявляти потенційні ризики та недоліки, а також впроваджувати ефективні стратегії для підвищення продуктивності та якості готової продукції. Це важливий інструмент для забезпечення стійкого розвитку та конкурентоспроможності підприємства.

Перелік посилань:

1. Осадча Г.Г, Темчишина Ю.Л., Насідзе Д. Облік готової продукції та його науково-методичні аспекти на сучасному промисловому підприємстві. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 16. С. 894-898.

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
3. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Яковишина Н. А., Чистоколяна О. І. Актуальні питання відображення у фінансовій звітності інформації про виробничу продукцію. URL: <http://www.gusnauka.com>
5. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

Наукове видання

**ОБЛКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ ТА ЕКОНОМІКО-
ФІНАНСОВИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ УПРАВЛІННЯ
СУЧАСНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ:
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД**

МАТЕРІАЛИ

IV Міжнародної науково-практичної конференції,
24 травня 2024 р., м. Харків

Збірник наукових праць

Відповідальний за випуск

Т.В. Ковальова

Авторська редакція

Підп. до друку _____, Формат _____
Папір офсетний. Друк RISO.
Ум.-друк. арк. 10,7 Обл.-вид. арк. 11,9
Тираж _____. Зам. № _____

ВИДАВНИЦТВО

Харківського національного автомобільно-дорожнього університету

**Видавництво ХНАДУ, 61002, Харків-МСП, вул. Ярослава Мудрого, 25.
Тел. /факс: (057) 700-38-64; 707-37-03, e-mail: rio@khadi.kharkov.ua**

Свідоцтво Державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції, серія ДК № 897 від 17.04 2002 р.